

SDP

SUOMEN TYÖVÄENPUOLUEEN
PERUSTAVAN KOKOUKSEN

PÖYTÄKIRJA

KOKOUS PIDETTY TURUSSA 17—20. 7. 1899

KOKOUKSEN SIHTEERINÄ TOIMI J. K. KARI

Turun kokouksen taustaa

Kolmas työväenyhdistysten valtakunnallinen kokous, joka pidettiin Turussa heinäkuun 17.—26. päivinä 1899, päätti perustaa itsenäisen työväenpuolueen, Suomen Työväenpuolueen. Tämä on Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen välitön edeltäjä. Järjestäytyneen työväen itsenäistymisen aika oli koitanut, samalla kun maamme työväenliikkeen varhaishistoriaan kuuluva ns. Wrightiläinen kausi oli päättynyt. "Kärsi olevaa, toivo parempaa!" -tunnus oli vaihtumassa sosialidemokratian mukaisiksi vaatimuksiksi yhteiskuntajärjestelmän muuttamiseksi, vapauden tasa-arvoisuuden ja yhteisvastuun periaatteiden saadessa vähitellen selvää sosialistista sisältöä. Työväenliikkeen johtoon nousi sosialismin omaksunut kärkijoukko, entisten johtohenkilöiden vetäytyessä vapaaehtoisesti syrjään tai joutuessa ihmisystävällisine haaveineen tappiolle.

Luokkataistelu kiristyi. Sen väline, sen ase, saattoi olla ainoastaan työväenpuolue, joka asettui työväenluokan johtoon, ilmaisi sen pyrkimykset ja kanavoi sen etupyyteet selkeiksi poliittisiksi ohjelmiksi. Mitä historiallisessa Turun kokouksessa päätettiin, kertoo tämä pöytäkirja, SDP:n historian eräs arvokas lähde.

Turun kokouksen edellytyksenä oli tietenkin ollut aikaisempi kehitys, Helsingin, Turun, Viipurin ja Tampereen työväenyhdistyksissä tapahtunut radikaalistuminen, sosialististen aatteiden leviäminen suurten joukkojen keskuuteen. Aikaisemman johtomiehen, Wrightin, asema oli luhistunut jo Tampereella 1896 pidetyssä toisessa työväenyhdistysten edustajainkokouksessa. Turussa hänen asemansa peri *Nils Robert af Ursin* (1854—1936), joka alkuvaiheessa kohosi itsenäistyvän työväenliikkeen kokoavaksi persoonallisuudeksi. Hän ei suinkaan ollut ensimmäinen suomalainen sosialistinen kirjailija eikä edes sosialismin tieteellinen tulkitsija — tämä kunnia kuuluu unohdetulle Ulvilan kruununvoudille Axel Niklas Herlinille, joka jo v. 1894 oli julkaissut itsensä Karl Lieoknectin suorittaman kieliasun tarkistuksen läpäisseen saksankielisen teoksen "Sosialidemokratian oikeusjärjestelmästä". Mutta marxilaisen historiankäsitteiden tunnetusiteikijänä Nils Robert af Ursinin tutkimukset, käännökset ja artikkelit olivat

suuntaansa etsivälle työväenliikkeelle korvaamattomat. Hänellä oli myös tuiki tarpeelliset kansainväliset suhteet, joiden ansiosta mm. Ruotsin sosialidemokratian johtomies Hjalmar Branting oli läsnä Turun puoluekokouksessa ja osallistui siinä hyväksytyin ohjelman muotoilemiseen.

Työväenliikkeen omista riveistä oli kuitenkin jo noussut kansanjohtajia, kynämiehiä, agitaattoreita, sellaisia kuin Eetu Salin, Taavi Tainio ja Yrjö Mäkelin. Aika oli kypsä itsenäisen puolueen muodostamiseen, mutta ei vielä sosialidemokraattisen ohjelman hyväksymiseen. Työttömyys, kädyt työtaistelut, kärjistyneet sosiaaliset epäkohdat olivat parhaita agitaattoreita. Kansallisella tasolla taas joukkoja aktivoi alkanut ensimmäinen sortokausi, kysymys Suomen Suurruhtinaskunnan sisäisen itsenäisyyden ja erityislaatuisen valtio-oikeudellisen aseman puolustamisesta.

Turun kokouksessa hyväksytty Suomen Työväenpuolueen ohjelma on sisällöltään, silloisetkin olosuhteet huomioiden, varsin maltillinen. Ajankohdan erityinen tilanne, suhtautumistavan valitseminen Suomen autonomian puolustamiseen, antoi oman leimansa ensimmäisen periaateohjelman käsitteilyyn. Kansallisten oikeuksien puolustaminen yhdistettiin sisäisen valtiojärjestelmän kansanvaltaistamisen vaatimukseen, valtiopäivälaitoksen kansanvaltaistamiseen yleisen, yhtäläisen ja välittömän äänioikeuden toteuttamiseen kaikissa vaaleissa. Eräs työväenpuolueen perustamisen syy yli nimenomaan yleisen äänioikeuden toteuttamisvaatimuksen tunnetuksi tekeminen ja yhtenäisen toimintalinjan hahmottaminen koko maata varten niin kunnallisissa kuin valtiopäivämiesvaaleissakin, joissa tähän asti oli menetelty paikallisten puolueolosuhteiden mukaisesti. Uusi työväenpuolue ei julistautunut sosialidemokraattiseksi, koska sosialismi oli vielä etenkin maaseutuköyhälistön keskuudessa uusi, tuntematon ja pelättäväkin asia. Sitäpaitsi oli otettava huomioon myös keisarillisen Venäjän ja sitä edustavan, kenraalikuvernöörin johtaman Suomen Senaatin mahdolliset reaktiot. Käytetyistä puheenvuoroista sen sijaan kuuluvat jo sosialistisen julistuksen marxilaiset luokkataistelun tunnukset, jotka viitoittavat tietä Forssan ohjelman hyväksymiseen. Kun Turun kokous lisäksi sai paljon huomiota osakseen maamme koko lehdistössä, tuli vasta perustettu puolue tunnetuksi ja sen ohjelmavaatimukset iskos- tuivat joukkojen tietoisuuteen.

Puoluejohdon sijoittuminen Turkuun, puheenjohtajan ja puoluesihteerin vaalit eivät miellyttäneet pääkaupungin järjestöväkeä. Työväenyhdistysten radikaalistuminen oli tapahtunut nimenomaan näiden yhteyteen perustettujen ammattiosastojen toimesta. Ammattiosastojen rinnalle oli myös perustettu itsenäisiä ammattiyhdistyksiä. Kysymys ammattiyhdistystoiminnan suhteesta puoluepoliittiseen toimintalinjaan oli omiansa herättämään ristiriidan, joka maamme työväenliikkeen historiassa tunnetaan "ammattiyhdistysjupakkana". Suutarien it-

seoikeutettu lakkojohtaja, maamme loistavimmaksi kansanpuhujaksi mainittu *Eetu Salin* ehdotti kokouksessa, että puoluejohto ryhtyisi toimiin valtakunnallisen ammattiyhdistyskokouksen kooilekutsumiseksi ja toisena vaihtoehtona, että aikaisempi yhdyselin, wrightiläisen työväenliikkeen työväen valtuuskunta säilytettäisiin ammattiyhdistysliikkeen toimintaa ohjaavana keskuselimenä. Molemmat ehdotukset äänestettiin nurin. Helsingiläiset pitivät kuitenkin oman ammattijärjestön perustavan kokouksensa joulukuun lopulla 1899, jolloin turkulainen puoluehallinto syrjäytettiin. Puoluejohdon vastaveto oli kutsua koole vastaava kokous Tampereelle, jossa myös perustettiin valtakunnallinen ammattijärjestö virallisen johdon siipien suojassa. Molemmat järjestöt kuolivat, mutta ristiriidat jäivät pitkäksi aikaa. N. R. af Ursinin kanta oli, että voimat tuli keskittää äänioikeus- ym. valtiollisten kysymysten hoitamiseen ja että työväenliikkeen ideologinen johto piti säilyttää vasta perustetulla puolueella. Toisaalta oli taas työläis- taistelujen avulla jo onnistuttu saamaan parannuksia teollisuustyöväen palkkoihin ja torjumaan työnantajien vallankäytön "ylitsekäymissä". Oli siis osoitettu ns. taloudellisen, työpaikoille keskittyneen luokkataistelun välttämättömyys, joten Eetu Salininkin kannalla oli oma oikeutensa. Puolueohjelman vaatimusten kohdalla onkin niitä, jotka välittömästi kohdistuvat työelämään: kahdeksan tunnin normaalityöpäivä, alin tuntipalkka valtion ja kuntien töissä, työväensuojelulainsäädännön kehittäminen ja ammattientarkastuksen tehostaminen sekä työväen vakuutuksen järjestäminen. Kahden toisiinsa elimellisesti liittyvän toimintalinjan ja järjestökentän keskinäistä suhdetta ei ollut määritelty vielä edes austro-marxismiin piirissä, joten ei Suomen työväenliikkeen keskuudessa ilmennyttä epätietoisuutta voi ihmetellä. Vasta Suomen Ammattijärjestön perustavassa kokouksessa huhtikuussa 1907 määriteltiin ns. teollisen toiminnan (ammattiyhdistysliikkeen) ja parlamentillisen toiminnan (puoluejärjestön) keskinäinen suhde. Mutta silloin olivatkin jo toiset edellytykset olemassa. Maamme ammattiyhdistysliikkeen historiallisten juurien näkökulmasta on Turun puoluekokouksen asiakirjoilla myös keskeinen merkitys.

Suomen Työväenpuolueen perustamisen jälkeen nuorsuomalaiset liberaalit ja muut porvarit irtaantuivat työväenliikkeestä, jonka Viktor Julius von Wright oli jättänyt jo kesällä 1896 pidetyssä Tampereen kokouksessa. Itsenäistyminen antoi itsetuntoa, kasvatti omaehtoiseen vastuuseen ja aktiivisuuteen sekä nosti esiin uuden, ideologisesti ja vaistoiltaan proletaarisen voimakkaan johtoryhmän. Turun puoluekokouksella on siten Forssan kokouksen rinnalla käännteentekevä merkitys Suomen sos.-dem. työväenliikkeen historialle. Nykyisen sukupolven, joka toimii aktiivisesti SDP:n riveissä, on syytä lukea rinnakkain Turun ja Forssan historiallisten kokousten pöytäkirjoja, tarkastella työväenliikkeen historiaa kansakunnan his-

torian yhteydessä eikä siitä irrallisena asiana. Silloin selviävät myös maamme työväenliikkeen erityispiirteet ja sen perinteet, jotka edelleen ovat arvokkaita. Työväenliikkeen valtiollisen vallan vahvistaminen kansan vapaissa vaaleissa ilmaiseman tahdon antaman valtuutuksen nojalla on tälle sukupolvelle selviö. Mutta se ei ollut selviö liikkeemme uranuurtajille aikana, jolloin kansanvaltaa ei ollut ja jolloin yhteiskunnan kansanvaltaistamisesta vasta rohkeimmat uneksivat.

V. O. Veilahti

I. Kokouksen alkutoimet.

1. Kokouksen avaaminen ja edustajat.

Kolmas yleinen Suomen Työväenyhdistysten edustajain kokous, joka pidettiin Turussa heinäkuun 17—20 p:nä v. 1899, alkoi maanantaina 17 p:nä klo 8 aamulla sikäläisen työväenyhdistyksen huoneistossa, jonka iso sali oli tilaisuutta varten koristettu kasviköynnöksillä, kuusilla, lipuilla ja kilvillä. Ylinä peräseinällä olevassa kilvessä luettiin: »*Työ on kaiken rikkauten lähde*». »*Vapaus, veljeys ja tasa-arvo*». »*Köyhälistö, liittykää yhteen*».

Kun edustajat olivat saaneet paikkansa erityisten pöytien ääressä, lausui Turun työväenyhdistyksen puheenjohtaja tohtori N. R. af Ursin heidät tervetulleiksi seuraavin sanoin:

»Kunnioitettavat Suomen työväenyhdistysten edustajat!

Jokainen ymmärtäväinen ihminen näkee, että me elämme keskellä suurta murrosaikaa. Vanha on ilmeisesti menemäisillään; uusi ei vielä ole päässyt täydelleen vallalle. Ei ole enää tasaista, jokapäiväistä kehitystä.

Aatelisto ja papisto kadottivat Ranskan vallankumouksessa melkoisen osan vallastaan kolmannelle säädylle, porvaristolle. Rahavalta, kapitalismi astui nyt kunniasijalle, raha, varallisuus tuli kaiken mitaksi ja kiihottimeksi. Mutta aatelisvalta ja pappisvalta eivät suinkaan tykkänään kukistuneet; ne liittyivät yhteen porvarivallan kanssa köyhälistöä vainoamaan ja masentamaan.

Silloin nousi tämä köyhälistö, proletariaatti, pontevasti vainoa torjumaan ja ihmisarvoansa puolustamaan. Työväen kysymys astui maailman näyttämölle. Ja tämä suuri murrosaika oli käsissä.

Taistelu on ollut ja on vieläkin kova ja ankara. Mutta voitto on varma. Se ei kuulu etuoikeutetuille, se kuuluu työväenliikkeelle, sille liikkeelle, joka kuten alkuperäinen kristinuskokin, saarnaa kaikkien ihmisten todellista yhdenarvoisuutta ja antaa yhtäläisyyden oikeudet ja yhtäläisen vallan kansojen kaikille kerroksille.

Mutta mitä varmemmalta voitto näyttää, sitä hurjemmaksi käy vastus. Valo ja vapaus ovat työväenasian luonnollisina liittolaisina. Sen takia ovat useimmissa maissa obskuranatismi, tietämättömyys ja militarismi, sotilasvalta, liittyneet työväenpyrinnöitä vastustamaan. Mutta kapitalismi, obskuranismi ja militarismi ovat ehdottomasti kuolemaan tuomitut, työväenasia, s. o. ihmiskunnan edistyminen, käypi voittoriemussa eteenpäin. Ylevässä, juhlallisessa runossa laulaa Englannin suuri runoilija William Morris työväen vastustajille: »jos orjuuttaa ja väärin tehdä tahdotte, niin kiire on, te aikaa tarkoin käyttäkää, jo loppu lähestyy».

Suomen työväenyhdistysten edustajat! Te olette kokoontuneet tänne Suomen vanhaan pääkaupunkiin Auran rannoilla kolmanteen työväenyhdistysten kokoukseen. Ensimmäisessä ja toisessa laskettiin perustus Suomen työväenliikkeelle, täällä on nyt lopullinen muodostus sille annettava. Useampia tärkeitä kysymyksiä on meillä ratkaistavana; toivon hartaasti että me voisimme niistä niin suoriutua, ettei jälkimaailmalla ole syytä meitä siitä moittia. Onhan ainoa, mikä pysyvästi jääpi ihmisestä jällelle — muisto, jälkimaailman tuomio, — keisari ja työmies ovat siinä suhteessa aivan samanvertaisia.

Turun työväenyhdistyksen nimessä lausun teidät, arv. ruumiillisen työntekijäin edustajat, sydämellisesti tervetulleiksi!»

Puheen jälkeen jättivät edustajat valtakirjansa tarkastajille, joiksi Turun työväenyhdistys oli valinnut räätälit *K. A. Leinon* ja *K. Kalkkeen* sekä muurari *J. Tammisen*. Valtakirjoja tarkasteltaessa tarjosi yhdistys edustajille aamiaiset huoneistossaan.

Tarkastuksen suoritettua ilmoittihra *K. Kalke*, että kaikki muut valtakirjat oli hyväksytyt, paitsi Vaasan ja Viipurin työväenyhdistysten edustajain, joissa oli ilmestynyt epäselvyyttä ja jotka sentähden jätettiin kokouksen hyväksyttäväiksi. — Väliaikaiseksi puheenjohtajaksi siksi kunnes valtakirjaky-symyksestä saatiin selko, valittiin tri af Ursin.

Vaasan työväenyhdistyksen edustajina ja valtakirjoilla varustettuina olivat kokoukseen saapuneet herrat *J. E. Lilluu* ja *J. Mänttä* sekä *J. V. Hermansson* valtuutettuna varajäsenenä sanomalehdentoimittaja *O. Ansaan* sijaan, joka, kuten kokoukselle ilmoitettiin, oli edustajaksi valittu, mutta oli sittemmin matkustanut ulkomaille, eikä vielä kahta tuntia ennen junan lähtöä, jolloin valtakirja hra Hermanssonille annettiin, ollut ilmoittanut yhdistykselleen mitään valtakirjan toimittamisesta eikä kokoukseen saapumisesta. Kun näin ollen Vaasassa ei oltu selvillä, saapuuko hra Ansas kotomaahan kokouksen ajaksi, oli valtakirja ja matkarahat annettu hra Hermanssonille. Hra Ansas oli kuitenkin suoraan ulkomailta saapunut kokoukseen ja tahtoi edustaa Vaasan työväenyhdistystä.

Asiasta syntyneessä keskustelussa käytettiin kolmisenkymmentä puhevuoroa. Hra *Ansas* huomautti, että Vaasan työ-

väenyhdistys oli hänet edustajakseen valinnut, kuten näkyi hra Hermanssonin valtakirjastakin, jossa tämä sanotaan valitun hra Ansaan sijaan. Hän ei ollut yhdistykselleen minkäänlaista estettä ilmoittanut, joten kysymys on vain siitä, tahtooko edustajain kokous noudattaa Vaasan työväenyhdistyksen alkuperäistä tahtoa, vai tahtooko se itse määrätä sille edustajaksi varamiehen, hra Hermanssonin. Hra Ansaan edusmiehyttä kannatti hra *O. Hamström*. Mutta toisaalta puhuivat hänen hyväksymistään vastaan herrat *J. V. Hellerg, Sihvonen, Saarinen, Reino, Hermansson, Watanen, Soininen, Vartti, Salin* y.m. Huomautettiin, että hra Ansa oli jo ennenkin saapunut edustajaksi ilman valtakirjaa, joten tämä osottaa hänessä jonkinlaista halveksivaa välinpitämättömyyttä. Nyt oli kuitenkin Vaasan työväenyhdistys antanut kolmelle edustajalleen valtakirjat säännöllisessä järjestyksessä, joten kokouksella ei suinkaan ole muuta mahdollisuutta, kun pitää kiinni valtakirjoista. Äänestyksessä voitti jälkimäinen mielipide valtavalla enemmistöllä, jonka jälkeen hra Ansa poistui kokouksesta, kiittäen sitä Vaasan työväenyhdistykselle osotetusta kohteliaisuudesta.

Viipurin työväenyhdistyksestä oli edustajain luopumisen tähden annettu useampia valtakirjoja, jotka kuitenkin olivat niin epäselviä, ettei käynyt selville, kenen sijaan uusia oli valittu. Edustajaksi oli saapunut seitsemän henkilöä. Kun ilmoitettiin, että Viipurin työväenyhdistys *oii* kyllä oikeutettu lähettämään seitsemän edustajaa, vaikka se ensi vaalissa oli valinnut vain kuusi, ja kun tohtori *Lyly* oli ilmoittanut olevansa pakotettu luultavasti jo seuraavana päivänä matkustamaan pois, joten varajäsen, hra *Pohjolainen*, joka oli asianomaisella valtakirjalla varustettu, olisi ainakin silloin oikeutettu astumaan hänen sijaansa, niin hyväksyi kokous kaikkien Viipurilaisten edustajain valtakirjat, niissä olevista muotovirheistä huolimatta.

Kokouksen edustajiksi oli siis hyväksytyt seuraavat edustajat:

Turun työväenyhdistyksen edustajat: Rouva *M. Tuominen* ja neiti *Aino Roine* sekä herrat *tri N. R. af Ursin*, opettaja *J. K. Kari*, toimittaja *T. Tainio*, puuseppä *K. F. Hellsten*, hatuntekijä *K. W. Oksanen*, taloudenhoitaja *M. Saarinen*, suutari *N. Wallenius*, nahkuri *J. H. Jokinen*, räätäli *A. Palmroos*, sekä sittemmin, kun *tri af Ursin* oli valittu puheenjohtajaksi, hänen sijaansa astuva varamies faktori *J. A. Salmi-nen*.

Helsingin työväenyhdistyksen: rouva *A. Laaksonen* ja neiti *I. Ahlstedt* sekä herrat toimittaja *M. Kurikka*, suutari *E. Salin*, viivoittaja *A. Järvenpää*, kirvesmies *M. Haikarainen*, taloudenhoitaja *O. Lähde*, muurari *K. A. Pastell*, suutari *J. W. Soininen* sekä sorvari *O. Tiippa*.

Tampereen työväenyhdistyksen: herrat kirjapainonomis-

taja *J. V. Hellberg*, maalari *V. Westerlund*, savenvalaja */.* *K. Engvist*, kauppias *A. Saarinen*, toimittaja *Kössi Koskinen*, räätäli */.* *E. Eklund*, ja tehtaalainen *A. Hermansson*.

Vuipurin työväenyhdistyksen: neiti *A. Ryyänen* sekä her-
rat t:ri *3. A. Lyly**, puuseppä *A. Kärme kangas*, työnjohtaja
J. Juusonen, välskäri *A. Katelus*, rautasorvari *J. Puolakka* ja
kauppias *T. Pohjolainen*.

Oulun työväenyhdistyksen: leipuri *W. Helin*, muurari *A. Forss*, puusepät *M. W. Wuolukka* ja *M. Hoikka*.

Helsingin ulkotyöväenyhdistyksen: toimittaja *A. B. Mäkelä*, ulkotyömies *A. Watanen* ja maalari *D. Sihvonen*.

Kotkan työväenyhdistyksen: herrat *A. Hyryläinen*, *A. Markkanen* ja *K. Lehtinen*.

Tampereen ulkotyöväenyhdistyksen: kirvesmies *Seth Heikkilä*, muurari *A. Nieminen* ja *M. Tamminen*.

Vaasan työväenyhdistyksen: herrat *J. E. Lillnix*, *J. W. Hermansson* ja *J. Mänttä*.

Jyväskylän työväenyhdistyksen: opettaja *O. Reino* ja työn-
johtaja *K. F. Märd*.

»**Kuha**» **työväenyhdistyksen Tammelasta:** tehtaalainen *I. Guldsten* ja maalari */.* *V. Orell*.

Kuopion työväenyhdistyksen: kivenhakkaaja *A. Pulkkinen*
ja kirjanpainaja *E. Wainio*.

Lappeenrannan työväenyhdistyksen: leipuri *H. Miettinen*
ja työmies *D. Malmberg*.

Mikkelin työväenyhdistyksen: suutari *J. R. Ulmanen* ja
räätäli *A. T. Laakkonen*.

Porin työväenyhdistyksen: suutari *Yrjö Mäkelin* ja valaja
Emil Inberg.

Sörnäisten työväenyhdistyksen: suutari *A. Partti* ja *K. V. Ekholm*.

Taalintehtaan työväenyhdistyksen: valuri *Juho Sjöman*
ja maalari *Karl Helminen*.

Akaan työväenyhdistyksen: suutari *R. Helin*.

Haminan työväenyhdistyksen: herra *W. Koisi*.

Hankoniemen työväenyhdistyksen: suutari *H. Lehtiö*.

Heinolan työväenyhdistyksen: metsänvartija *Josef Wesanen*.

Helsingin ruotsalaisen työväenyhdistyksen: mekaniikko
Axel Weiidell **.

Hämeenlinnan työväenyhdistyksen: puuseppä *O. Siren*.

Joensuun työväenyhdistyksen: hra *Risto Sihvonen*.

Kymin työväenyhdistyksen: suutari *E. Nyman*.

Limingan työväenyhdistyksen: leipuri *Fr. Pitkänen*.

* Matkusti pois toisena kokouspäivänä.

** Jätti kokoukselle valtakirjansa myöhemmin ensimmäise-
nä kokouspäivänä.

Loimaan työväenyhdistyksen: opettaja *J. A. Klemola* *.
Mathildedalin työväenyhdistyksen: opettaja *Juho Torvelainen*.
Pirkkalan työväenyhdistyksen: taloudenhoitaja *Kusti Sjöblom*.
Savonlinnan työväenyhdistyksen: kasvitarih. *Kaarlo Oksanen*.
Sortavalan työväenyhdistyksen: seminaarin työnjohtaja *A. Longa*.
Uudenkaupungin työväenyhdistyksen: räätäli *Kustaa Aalto*.
Valkeakosken työväenyhdistyksen: herra *K. G. Helander*.
Viipurin Talikkalan työväenyhdistyksen: toimittaja *O. Holmström*.

Siis 34:stä yhdistyksestä 85 edustajaa.

Suonien työväen valtuuskunnan jäseninä ottivat kokoukseen osaa herrat t:ri *S. Ingman* **, opettaja *A. H. Karvonen* ja maisteri *O. Groundstroem* **.

Kutsuttuina vieraina olivat kokouksessa läsnä läntisen piirin ammatintarkastaja, insinööri *G. R. Munsterhjelm* sekä Ruotsin »Socialdemokraten» lehden toimittaja *Hj. Branting*.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti tohtori *N. R. af Ursin* ja varapuheenjohtajaksi kirjapainonomistaja *J. V. Hellberg*.

Sihteeriksi oli Turun työväenyhdistys valinnut opettaja *J. K. Karin* sekä ylioppilas *W. Wetreen*, jonka ohessa toimittaja *Erland Hytönen* ja ylioppilas *E. Suvanto* olivat lupautuneet pikakirjoituksella merkitsemään keskusteluja.

Sen jälkeen hyväksyttiin Työväenvaltuuskunnan laatima 3:n Suomen Työväenyhdistysten edustajain kokouksen järjestysohje sillä muutoksella että 4:een kohtaan pantiin sanojen »Johtava komitea määrää» j. n. e. sijaan sanat »Johtava komitea ehdottaa», ja 9:een kohtaan lisättiin »huutoäänestyksellä» sanan jälkeen sanat »käsien nostolla».

Järjestysohjeen mukaisesti ryhdyttiin sitte valitsemaan suljetuilla lipuilla *johtavaa komiteaa*, johon kokouksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja kuuluvat itseoikeutettuina. Valituiksi tulivat herrat *J. K. Kari* 66 äänellä, *E. Salin* 60, *T. Tainio* 48, *J. A. Lyly* 44, *M. Kurikka* 40, *W. Helin* 39, *A. Nieminen* 38, *M. Wuolukka* 38 ja *S. Ingman* 36. — Lähinnä ääniluvussa olivat herrat *A. H. Karvonen* 31, *A. Kärme kangas* 29, *A. Järvenpää* ja *Kössi Koskinen* 26, neiti *I. Ahlstedt* 20, y. m. Vaalilippuja jätettiin 79, joista 2 hyljättiin.

Kokoukselle saapui Kotkasta seuraava sähkösanoma:

* Jätti kokoukselle valtakirjansa myöhemmin ensimmäisenä kokouspäivänä.

*» T:ri *S. Ingman* oli läsnä kahtena ensimmäisenä ja maisteri *Groundstroem* kahtena viimeisenä kokouspäivänä.

»Köyhälistöä puoltakaa, isänmaan eduksi toimikaa. Vielä kerran se päivä koittaa, jolloin aatteemme voittaa.

Hautala. Pylkkö.»

Sähkösanoman luettua kohotettiin kolmikertainen »eläkön».

Kun johtava komitea ei voinut valmistaa aamupäiväistuntoon mitään kysymyksiä, kello kun oli 20 minuuttia vaille 1 ja kokous oli lopetettava klo 1, ja kun edustaja *E. Solinin* esittämä kysymys »*saako työväenyhdistys valita edustajakokoukseen henkilön, joka asuu toisella paikkakunnalla, kuin valitseva yhdistys*» jätettiin tuonemmaksi sopivassa tilaisuudessa keskusteltavaksi, päätettiin aamupäiväistunto lopettaa.

Toimittaja *O. Hamström* pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseensa sellaista menettelyä vastaan, ettei kokous käytä tarkasti keskusteluja varten määrättyä aikaa.

2. Keskustelukysymykset.

Johtava komitea ehdotteli kysymykset käsiteltäviksi seuraavassa järjestyksessä:

1. Katsotaanko työväenpuolueen perustaminen ja järjestäminen omalla ohjelmalla tarpeelliseksi?
- 2a. Työväenyhdistysjärjestelmän kehittämisestä.
- 2b. Millä tavalla työväen olisi turvattava yhdistymisvapauttansa työnostajain sortoa vastaan?
3. Miten olisi äänioikeusasiaa edelleen ajettava?
4. Lainmääräyksiä työpäivän pituudesta.
5. Olisiko suotava, että kuntain ja valtion töissä olisi pisin työpäivä ja alin tuntipalkka määrätty?
6. Miten työläisnaiset saataisiin liittymään työväenasian mukaiseen yhteistoimintaan taloudellisen sekä yhteiskunnallisen asemansa parantamiseksi?
7. Elinkeinolain muutokset.
8. Vanhuudenvakuutus.
- 9a. Mitä lainsäädäntö voi tehdä torppariasian ratkaisemiseksi?
- 9b. Miten maalaistyöväestö saataisiin asemaansa käsittämään ja sen tyydyttävämmälle kannalle saattamaan?
- 10a. Ravintoyhdistyksistä.
- 10b. Työväenpankeista.
11. Työväenopistoista.
- 12a. Sovintolautakunnat ja sovintotuomioistuimet.
- 12b. Katsotaanko lakkokassojen perustaminen tarpeelliseksi?
13. Lausunnon antaminen progressiivisesta verotuksesta.
14. Valtuuskunnan kertomus toiminnastaan ja sen tekemät ehdotukset, sekä hra E. Salinin herättämä kysymys toiselta paikkakunnalta olevan edustajan valitsemisesta.
15. Kuinka usein edustajain kokouksia on pidettävä?

Tämä ehdotus hyväksyttiin evästyskeskustelulta varten.

Päätöskeskustelut suoritetaan siinä järjestyksessä, kun valiokunnat saavat mietintönsä **valmiiksi**.

Näitä kysymyksiä käsittelemään oli johtava komitea asettanut seuraavat

3. Valiokunnat:

1. Työväenpuoluevaliokunta (käsittelee kysymykset 1, 2 a ja b), herrat *E. Salin, M. Kurikka, A. Kärme kangas, A. Nieminen, A. Järvenpää, A. H. Karvonen, Kössi Koskinen, J. V. Hellberg, J. A. Lyly* sekä hänen matkustettua pois *T. Tainio*.
2. Äänioikeusasiavaliokunta (3:s kysymys) herrat *S. Ingman, J. E. Eklund, A. WaUenius, Y. Mäkelinen* ja *A. Saarinen*.
3. **Työpäivänlyhennysvaliokunta** (4:s ja 5:s kysymys): herrat *A. Watanen, A. Forss, J. Juusonen, Seth Heikkilä* ja *O. Tiippa*.
4. Työläisnaisasiavaliokunta (6:s kysymys): rouva *M. Tuominen*, neidit *Ida Ahlstedt, A. Rynnänen* ja *Aino Roine*, sekä herrat *T. Tainio* ja *A. Kärme kangas*.
5. **Elinkeinolakivaliokunta** (7:s kysymys): herrat *E. Wainio, J. H. Jokinen, J. Mänttä, J. W. Soininen, A. Partti, J. Puolakka* ja *A. Markkanen*.
6. **Vanhuudenvakuutusvaliokunta** (8:s kysymys): herrat *O. Hamström, A. Longa, K. W. Oksanen, M. Hoikka* ja *K. A. Pastell*.
7. **Torppari- ja maalaistyöväestövaliokunta** kysymykset 9 a. ja b): herrat *W. Helin, V. Westerlund, M. Kurikka, Fr. Pitkänen, R. Helin, J. A. Klemola* ja *Kusti Sjöblom*.
8. **Ravintoyhdistys- ja työväenpankkivaliokunta** (10:s ja 11:s kysymys): herrat *Oskari Lähde, M. W. Wuolukka, D. Malmberg, T. Pohjolainen, D. Sihvonen* ja *I. V. Hermansson*.
9. Työväenopistovaliokunta (12:s kysymys): herrat *O. Reino, M. Tamminen, M. Haikarainen, J. K. Enqvist* ja *J. Torvelainen*.
10. **Sovintolautakunta ja lakkorahastovaliokunta** (kysymykset 13 a ja b): herrat *J. A. Salminen, K. F. Märd, J. R. Ulmanen, J. E. Lillnix, K. Hellström* ja *A. Weudell*.
11. **Valtuustonkertomusvaliokunta** (15 kysymys): herrat *A. Palmroos, A. Kattelus, M. Saarinen, K. G. Helander, A. Järvenpää, H. Lehtiö* ja *G. E. Inberg*.

4. Kokouksen ohjelma

muodostui lopullisesti seuraavaksi:

Maanantaina heinäk. 17 p:nä

Klo 8 aamulla. Kokoonnutaan Turun työväenyhdistyksen talolle. Alkajaispuhe. Yhteinen Turun työ-

- väenyhdistyksen tarjoama aamiainen, jonka kestäessä valtakirjain tarkastajat suorittavat tarkastuksen. Puheen- ja varapuheenjohtajan sekä johtavan komitean vaali. Järjestysohje.
- Klo 3—5 i. p. Käynti Turun Linnan historiallisessa museossa.
- » 5—%ll » Johtavan komitean ehdotus kysymysten järjestyksestä. Evästyskeskustelua iistä kysymyksestä.
- Tiistaina heinäk. 18 p:nä*
- Klo 8—10 a. p. Ilmoitus valiokuntien vaalista. Alustava keskustelu kysymyksistä 2 a ja b.
- Klo 11—1 „ Alustava keskustelu kysymyksistä 3, 4 ja 5.
» %3—V₂5 i. p. Päivälliset Kupittaalla (Tiri af Ursin puhui Hj. Brantingille, Branting työväen veljeydelle ja Suomen työväelle, A. B. Mäkelä sananvapaudelle ja M. Kurikka sekä E. Salin työväenaatteelle).
- Klo 5—7 i. p. Alustava keskustelu kysymyksistä 6, 7, 8, 9 a ja b.
- Keskiviikkona heinäk. 19 p:nä.*
- Klo 8—11 a. p. Evästyskeskustelua kysymyksistä 10—16.
Paatoskeskustelu kysymyksestä 9 a.
» 12—3 » Valokuvaus. Aikaa valiokuntien kokouksille.
» 4—%6 i. p. Paatoskeskustelu elinkeinolaki- ja äänioikeusasiavaliokunnan mietinnöistä.
- Klo 6—10 i. p. Huvimatka Kuusiston raunioille. Hj. Brantingin puhe Ruotsin työväenliikkeestä.
- Klo 10—%12 i. p. Paatoskeskustelu vanhuudenvakuutus- ja työväenpankkivaliokunnan mietinnöistä.
- Torstaina heinäk. 20 p:nä.*
- Klo —9 a. p. Aikaa tuomiokirkossa käyntiä varten.
» 9—%9 i. p. Paatoskeskustelu jäljelläolevain valiokuntain mietinnöistä seuraavassa järjestyksessä: työväenopisto-, sovintolautakunta- ja lakkorahasta-, työpäivänlyhennys-, maalais-työväestö- (kymys. 9 b), työläisnaisasia-, valtuuston kertomus- ja työväenpuoluevaliokunnan mietintö, Puoluehallinnon vaali. Seuraava kokous. Puoluehallinnon tilintarkastajain ja pöytäkirjantarkastajani vaali. Kokouksen lopettaminen. (Kokous päätti tiiliä äänellä 12 vastaan jatkaa keskustelua yhtämittaa).

II. Kokouksen keskustelut ja päätökset.

1. Työväenpuolue.

Johtavan komitean laatiman järjestyksen mukaan ryhdyttiin evästyskeskustelussa ensin käsittelemään työväenpuoluetta koskevia kysymyksiä; siis kysymyksiä 1 ja 2 a sekä b edellä olevassa luettelossa.

Ensimmäiseen kysymykseen:

Katsotaanko työväenpuolueen perustaminen ja järjestäminen omalla ohjelmalla tarpeelliseksi?

oli valtuuskunta hankkinut kaksi alustusta. Ensimmäinen, kirjapainonomistaja *J. V. Hellbergin* laatima oli seuraava:

(Katso liite sivu 138).

Toinen alustus, jonka herra *A. Usenius* oli laatinut, kuului näin:

(Katso liite sivu 144).

Evästyskeskustelun aloitti t:ri *J. A. Lyly* lausuen:

Tämä tärkeä kysymys, joka näkyy antavan kolmannelle yleiselle työväenyhdistysten edustajain kokoukselle sen varsinaisen leiman, on ansiollisesti arvosteltu kahdelta puolelta, nim. herrain *Hellbergin* ja *Useniuksen* alustuksissa. Näissä alustuksissa on tuotu esiin melkein kaikkien niiden kanta, jotka ovat lausuneet vastakkaisia mielipiteitä tässä asiassa.

Mitä minun mielipiteeseeni tulee, niin olen yleensä hra *Hellbergin* alustuksen puolella, että nimittäin ne syyt ovat pätevämmät, jotka puolueen perustamista vaativat, kuin ne, jotka sitä vastustavat. Olisi turhaa tässä näitä syitä ja perusteita enää tuoda esille, sillä luulen, että kokouksen jäsenet ovat ne lukeneet alustuksista. Nämä perusteet näyttävät todistavan, että Suomen työväenasiain edistymiselle oman puolueen muodostaminen olisi mitä hyödyllisin eikä siis olisi millään tavalla epäiltävä ottaa tuota askelta, vaikka se ken-

tiesi näyttääkin vähän rohkealta. Se on sitä tärkeämpi, koska työväenpuolue tavallaan jo on olemassa, vaikka ei organisoerattuna. Mitä ohjelmaan tulee, niin olisi se sangen tarkasti harkittava, ennenkuin siihen voidaan täydellisesti yhtyä. Luulen, että siihen menee enemmän aikaa, kuin tälle kokoukselle suotu aika myöntää, varsinkin kun yhdistykset eivät ole siitä vielä keskustelleet eikä lausuneet mielipidettään. Kun nyt siis täällä ei mielestäni voi ohjelmaa laatia, olisi yleinen työmiesten kokous pidettävä joko Helsingissä tai Tampereella. Olisi sen vuoksi puolueen perustaminen lykättävä tällaiseen kokoukseen, jonka voisi pitää esim. ensi talvena.

Mitä ohjelmaan tulee, en ole vastenmielinen yhtymään sosialistiseen ohjelmaan. Syventymättä kumminkaan tarkemmin tähän kysymykseen, tahdon vain mainita, että tähän asti ei mikään muu teoriaa ole näyttänyt sopivammalta. Kumminkaan en luule, että sosialistinen ohjelma sellaisenaan on sopiva meidän maamme oloissa. Se on soviteltu yleensä teollisuuden työssä työskenteleviä varten. Niitä ei ole meillä enempää kuin korkeintaan 65.000 henkeä, joten ei voi perustaa varsinaista puoluetta näin harvalukuisen joukon etuja valvomaan. Meidän täytyy rakentaa työväenpuolueen ohjelma niin, että se voi myös käsittää maalaistyöväestön, jonka kautta saadaan noin 100.000 henkeä lisää. Kentiesi voisi myöskin ajatella käsityöläismestareja, jotka ovat enemmän työväenluokkaan kuuluvia kuin työnantajia. Lopuksi olisi sovitettava ohjelma niin, että se käsittää myös irtolaisväestön ja ehkä pikkutilallisetkin. Jos taas Suomen työväki rakentaisi ohjelman, joka paraastaan tulisi valvomaan tehtaalaistyöväen etuja, niin ei se saa vieroittaa muuta köyhälistöä tyköään, vaan on sen toimintamuoto ohjattava kansanvaltaiseen suuntaan.

Mitä muuten tulee meidän nykyisiin oloihimme, jotka epäilemättä ovat otettavat huomioon tätä puoluetta rakennettaessa, niin on erittäinkin yksi kohta, josta pyydän huomauttaa. Maassamme ja sen ulkopuolellakin on olemassa mielipiteitä, jotka johtuvat siitä luulosta, ettei työväki ole perustuslaillisella kannalla. Pyydän siis, että kokous lausuisi uuden puolueen seisovan perustuslaillisella kannalla; ei niin, että hyväksyisimme nykyistä eduskuntalaitosta, vaan sillä tavalla, että yhteiskunnallinen kehityksemme käy sitä tietä, jonka laki säätää, nimittäin säätyjen ja hallituksen kautta.

Herra Salin on pohjustuksessaan ehdottanut, että Työväenvaltuuskunta tehtäisiin siksi keskusjohdoksi, joka johtaa työväenpuolueen asioita. Tämä on ajattele mattomasta sanottu. Sillä me emme voi pakottaa yhdistyksiämme mihinkään puolueeseen, varsinkin kun kysymys ei ole heille vielä paljon tunnettukaan. Myöskään ei Työväenvaltuuskunta ole sitä varten alkujaan asetettu.

Puhuja kohdisti lausuntonsa seuraaviin ponsiin:

»Kokous lausuu mielihyväsä siitä, että ominainen valtiollinen työväenpuolue on muodostumassa Suomessa ja kehottaa yhdistyksiä kukin paikkakunnallaan edistämään puolueen syntyä. Muuten tahtoo kokous lausua toivomuksena:

että puolueen ohjelma muodostettaisiin erityisesti Helsinkiin tahi Tampereelle tulevan talven kuluessa kokoonkutsutussa perustavassa kokouksessa;

että erityinen puoluehallitus, erillään työväenvaltuuskunnasta, siinä asetetaan.

että Suomen työväenpuolue julistaa olevansa maan perustuslaillisuuden kehityksen pohjalla.»

Suutari *Lehtio* arveli, että työväenpuolue on jo olemassa, eivätkä työväenyhdistykset maassamme nyt ajattele luultavasti muuta, kuin että edustajat perustavat puolueen. Yhdistykset kyllä hyväksyvät ohjelman, kun edustajat sen kerta tekevät.

Toimittaja *Tainio*: Monta sanaa ei tarvita selitykseksi, miksi Suomen työväen täytyy asettua eri puolueeksi. Työväellä on täällä kuten muuallakin omat intressinsä, risti-riitaiset muista. Kokemus on viime aikoina osottanut, että muut kansaluokat voivat yhtyä yhdeksi vastustamaan työväen vaatimuksia, sillä työväestöllä on, kuten jokaisella muullakin puolueella, taipumus valtaan ja sillä on siihen oikeutensakin. Jokainen läsnäolija käsittää työväenpuolueen muodostamisen välttämättömäksi. Tohtori Lyly kaipaa ohjelmaa ja tahtoo eri kokousta sitä varten. Eri kokousta ei tarvita, sillä ohjelma valmistuu sitä myöten, kun kysymyksiä täällä ratkaistaan, ja entinen työväen ohjelma voidaan kyllä siten muodostella tyydyttäväksi. Periaatteet, ihanteet, tarkoitusperät olkoot ainoat ohjeet ohjelman laatimiseen, ei se seikka, kuinka paljon se saa kannatusta.

Lausuntoa, että uusi puolue olisi perustuslaillisella pohjalla, ei tarvita, sillä sosialidemokraattiset puolueet kaikissa maissa ovat perustuslaillisuuden pohjalla, toteuttavat ohjelmaansa ainoastaan laillisilla keinoilla, joten tämä ehdotus perustuslaillisuudesta sisältyy jo itse puoluekäsitteeseen. Sitäpaitse antaisi ehdotettu lausunto liian suuren arvon sanomalehtien skandaalikirjoittajille, häväistysjuttujen laatijoille.

Suutari *E. Salin* väitti, että työväenyhdistykset kyllä tuntevat uuden puolueen perustamistapeen; niiden hartaimpana toivomuksena on ollut oman puolueen aikaansaanti. Ymmärrän tohtori Lylyn tarkoituksen siksi, että asia saataisiin pitkistymään ja kierretyksi ja sitte kerättäisiin työväenpuolueeseen aineksia, jotka eivät siihen kuulu. Näiden aines-ten tarkoituksena näkyy olevan »nuoren puolueen» saattaminen valtaan uudessa puolueessa. Puhuja ihaili sitä tohtori Lylyn tunnustusta, että sosialismi on ainoa tehokas ohjelma.

Jos se olisi ollut selvillä, niin olisi kannatus ollut suurempi.

Räätäli *Markkanen*: Näkyy olevan vielä yhdistyksiä, jotka odottavat jotain hyvää rahavallan puolelta, josta ei mitään hyvää kumminkaan tule. En kannata toht. Lylyn ehdotusta uuden kokouksen pitämisestä, koska siellä ei voi niinkään hyvin ohjelmaa laatia, kuin täällä edustajain kokouksessa.

Työmies *J. V. Hermanssonin* mielestä uuden puolueen vastustajat tahtovat, että työväki kävisi hajallaan niinkuin karja, kun se keväällä laitumelle päästetään. Kun työväki työskentelee ilman puoluetta, niin ei saada mitään järjestölistä aikaan.

Muurari *Pastell*: Työ, joka on tehtävä, on tehtävä heti. On siis välttämätöntä, että puolue nyt perustetaan. Kansallinen puolue on taistellut työväen rinnalla ruotsalaista yläluokkaa vastaan, mutta missä kansallinen puolue on päässyt valtaan, on se itse muuttunut yläluokaksi, jota vastaan työväen on taisteltava.

Työmies *Watanen*: Niihin kokemuksiin nähden, joita olen tehnyt, käy selväksi, että yhteinen puolue on perustettava yksin senkin tähden, että yläluokan vihat voisi kohdistua koko kansanluokkaa vastaan eikä ainoastaan muutamia johtajia vastaan niinkuin nyt. Ohjelmaa ei voi tehdä edeltä päin, vaan on se ajan vaatimusten mukaisesti myöhemmin muodostettava. Veljeys, tasa-arvo ja yhtäläinen lain turva kaikille on tämän puolueen perustus. Ja puolue on nyt täällä perustettava.

Tohtori *Lyly*: Hra Tainio mainitsi, ettei ole tarpeen ohjelmaa laadittaessa puhua perustuslaillisesta pohjasta. Mutta niitten lausuntojen tähden, joita naapurimaastamme idästä on kuulunut, on se tarpeen. Suomen työväen on torjuttava päältään se luulo, että työväki tahtois yhteisen ahdingon aikana saavuttaa itselleen etuja toisten kustannuksella.

Hra Kurikka on saavuttanut helppohintaisia hyvähuutoja sillä, että on sanonut yhteiskuntaamme anarkiaksi, jota vastaan täytyy perustaa puolue. Yhteiskuntamme tarvitsee kyllä parannuksia, mutta ei voi sanoa, että se on perustettu porttolain ja juoppouden edistämiseksi, vaan Suomen kansan edistämiseksi.

Puoluetta ei perusta yhdistykset, vaan yksilöt. Mutta me emme ole täällä yksilöitä, vaan yhdistysten edustajia, ja puhumme siis yhdistysten nimessä. Sen vuoksi on pidettävä työmiesten kokous vastedes.

Jos Työväenvaltuuskunta hävitetään ja yhdistysten täytyy alistua täällä asetetun puoluehallinnon alle, niin moni yhdistys eroo puolueesta. Se ei ole uhkaus, vaan tosioloihin perustuva tieto, että kahtiajako syntyy työväen leirissä.

Työnjohtaja *Longa*: Jokainen myöntää, että johto on tarpeellinen, kun kerran puolue on olemassa, mutta millainen tämä johto tulee olemaan, siitä ollaan eri mieltä. Jos tah-

dotaan puoluehallinto, niin tehtäköön semmoinen, mutta minä en vastaa, yhtyykö meidän yhdistys (Sortavalan) siihen.

Kirvesmies *Heikkilä*: On jokaisella tiedossa se henkinen ja aineellinen kurjuus, johon työväki nurinkuristen olojen tähden on joutunut. Mutta työväestö ei ole ollut ottamassa osaa näitten olojen järjestämiseen. Yhteistoiminta muitten puolueitten kanssa on työväenpuolueelle mahdoton; sen vuoksi tarvitaan oma erityinen puolue. Ohjelma on laadittava niin laaja, että kaikki, jotka omaksuvat työväen ihanheet, voivat puolueeseen yhtyä.

Maalari *Sihvonen*: Kuten hra Hellbergin alustuksessa mainitaan, on työväenpuolue jo olemassa, mutta sen viralliseen perustamiseen nähden on tohtori Lylyn ehdotus paras. Yhdyn siihen.

Työmies *Hyyryläinen* sanoi, että Kotkassa on yhdistys Tampereen kokouksesta asti pohtinut asiaa, joten ei voi sanoa, että kysymys on outo. Semmoista puoluetta, joka kaikkia miellyttää, ei voi tehdä. Mutta kuka hyvänsä ohjelman hyväksyy, voi yhtyä puolueeseen.

Puuseppä *Vuolukka* varoitti uskomasta semmoisia sireenilauluja, joita suomalaisen puolueen taholta on kuultu jo kauan aikaa ja joita täällä vielä tohtori Lyly on laulanut.

Opettaja *Reino* arveli, että työ tekee ohjelmaa niin runsaasti kuin tarvitaan.

Puuseppä *Kärmekangas* kannatti hra Hellbergiä.

Räätäli *Palmroos* kummasteli, ettei niin suuren kaupungin työväenyhdistys kuin Viipurin ole ehtinyt ajatella työväen puolueen perustamista. Puolue on perustettava vielä tänä ehtona.

Muurari *Nieminen*: Ei voi olla epäilemistäkään, etteikö tämän kokous ole laillinen puoluetta perustamaan, sillä yhdistykset ovat antaneet edustajilleen luottamuksensa. On turnaa myös odottaa sitä, että kaikki tulisivat yksimielisiksi, sillä silloin saamme odottaa päämme harmaiksi. Yhdyn hra Hellbergiin ja vastustan tohtori Lylyn ehdotusta lausunnon antamisesta, että pysytään perustuslaillisella kannalla.

Suutari *Salin* selitti puolueen perustamista vastustaville laveasti työväenaatteen tarkotusta.

Välskäri *Kattelus* moitti sitä, ettei veljeys ja tasa-arvo vallitse kokouksessa. Yhtyi muuten kysymyksen suhteen tohtori Lylyn ja tahtoi erittäin maalaistyöväestön liittämistä puolueeseen.

Mekaniikko *Weidell* selitti pitemmässä ruotsinkielisessä puheessa työväenliikkeen syntyä ja alkuaikoja. Se ei saanut alkuansa yllyttäjien toimista eikä sosialidemokraattisten sanomalehtien kiihotuksesta, vaan sen synnyttivät vanhoilliset sanomalehdet. Nyt on järjestystä ja johtoa tarpeen tässä liikkeessä ja sen vuoksi tarvitaan puoluejohto. — Yhtyi hra Hellbergin alustukseen.

Työmies A. *Hermansson* kannatti puolueen perustamista.

Tohtori *Ingman* kannatti tohtori *Lylyä* siinä kohden, että olisi lausuttava pysyttävän perustuslaillisella kannalla.

Puutarhuri *Oksanen* kannatti edelleen tohtori *Lylyä* ja paheksui vastapuoluen jyrkkää esiintymistä.

Opettaja *Karvon* huomautti, että työväenliike yleensä on maamme nykyisen raskaan poliittisen tilan vuoksi traagillisessa asemassa. Tyytymättömyyttä epäkohtia kohtaan pitäisi tuoda esille, mutta niitä korjaamaan saatetaan ryhtyä taholta, josta emme saa sellaista korjausta, kuin toivomme, van repimimme aukkoihin saatetaan panna täytteitä, joita emme kykene mitenkään korjaamaan, puristakoon ne miten kipeästi tahansa. Hiljainen, selvittävä, huomaamaton olojen sovinnollinen korjaustyö on ainoa, mitä täydellä tarmolla saattoi tehdä. Puolueen perustaminen saattaa johtaa moniin seurauksiin. Mutta kun työväenliikettä ei voi vastustuksen y.m. syistä hiljaiseksi saada, niin julkinen, äänekäs työ on tehtävä niin, ettei sitä saateta millään tavalla väärin tulkita ja että sitä voidaan puolustaa. Puolueen perustamisessa, sen ohjelmaa laatiessa on se otettava huomioon, ja puolueen johto on saatava sellainen, että se voi pitää järjestystä, ja puolue toimia työväen arvolle sopivalla tavalla. Ellei puolue perustu niille edellytyksille, niin syntyy työväestössä hajaannus. Yhdistyksiin liittynyttä työväkeä on noin 8.000, niistä voi 3.500 jäädä puolueen ulkopuolelle, ellei varovaisuutta noudateta. Utoopinen sosialismi, jota hra *Kurikka* edustaa, ei suinkaan ole edistystä, sillä siitä on jo muissa maissa luovuttu 50 ä 20 vuotta sitte. Esimerkkinä siitä, että työväen tarvitsee ohjelmassaan mainita pysyvänsä perustuslaillisella pohjalla, mainitsi puhuja, että tit. *Messa-rosh* oli kunniasanallaan vakuuttanut erälle ulkomaalaiselle sanomalehtimiehelle Suomen työväen ja hra *Kurikan* olevan iloisiaan helmikuun manifestin johdosta. Tällaiset valat ovat tehtävät mahdottomiksi selvillä määräyksillä puolueohjelmassa.

Toimittaja *Mäkelä*: On selvää, että työväenyhdistykset tuntevat tämän kysymyksen, sillä se on jo niin kauan ollut vireillä. — Kaksi eri ohjelmaa tarvitaan puolueelle: aatteellinen ja toiminta-ohjelma. Tarvitaan siis myös kaksi hallintoa, nimittäin puoluehallinto ja ammattiliittojen sekä ammattikysymysten hallinto. En hyväksy sellaisia mielipiteitä, kuin hra *Hellbergin* alustuksessa on, että puoluejohdon tulee karkottaa kaikki toisinajattelevat. Mitä tulee tuohon perustuslailliseen lausuntoon, niin sen ottamista ohjelmaan puhuja vastusti, koska siten poikettaisiin sosialismin periaatteista, ja työväenasia kytkettäisiin nykyiseen kansallistaisteluun. Kansainvälisen köyhälistön taistelu on ensi kädessä luokkataistelua. — Sen sijaan voitaisiin ohjelmaan ottaa *työväestön* perustuslaillisten oikeuksien varjeleminen myöskin kotoisia loukkauksia ja unhotuksia vastaan. Puhuja luki otteita 1772 vuoden Hallitusmuodosta ja lausui, että perustuslain lupaa-

maa alhaisen vapautta uhataan kahdeltakin taholta, joten sitä on molemmin käsin puolustettava. Hän huomautti myös, ettei maassamme ole viimeaikoina kaikisti ollut käytännössä turvattua »kaikille Suomen kansalaisille samat lailliset vapaudet, oikeudet ja velvollisuudet». Luettuaan Yhdistys- ja Vakuutuskirjasta, kuinka kaikkien tulisi nauttia lain turvissa yhtäläistä oikeutta henkensä, kunniansa, ruumiinsa ja omaisuutensa puolesta, muistutti puhuja Roukolan syytöntä vangitsemista Seinäjoella 8 päiväksi, ja osotti, ettei Hallitusmuodon määräystä lain käyttämisestä »väänteleättä sanain oikean sisällyksen mukaan» aina ole tasapuolisesti noudatettu, kuten näkyy siitä, että työväenkirjallisuuden levittäjiä on ahdisteltu jopa sakotettukin, samalla kun kenties joka kolmas kansalainen on ollut muunlaisen eriarvoisen kansankirjallisuuden levittäjänä, eikä kellään ole ollut mitään muistuttamista sitä vastaan. Näiden viittauksien ja otteiden nojalla puhuja osotti, että kansa on jo vanhempinakin aikoina saanut taistella ylempiä luokkia vastaan ja että työväestöllä nytkin on joukko omia perustuslaillisia oikeuksiaan varjeltavana.

Puhuja mainitsi myös, että on varsin yhdentekevää, mitä kieltä se yläluokka puhuu, joka kansaa sortaa. Keivällä kun kukkia laskettiin Aleksanterinpatsaan juurelle pääkaupungissa, niin samaan aikaan myös ruvettiin tuottamaan venäläisiä palvelustytöitä maahan.

Toimittaja *Hamström* ihmetteli, että omaa puoluetta puhutaan juuri tähän aikaan, kun aika ei ole siihen sovelias. Miksi ei sitä perustettu jo kolme vuotta sitte? Yhtyi pääasiassa tohtori Lylyyn.

Viivoittaja *Järvenpää* ehdotteli, että työväenvaltuuskunta pysytettäisiin Helsingissä ja uusi puoluehallinto asetettaisiin Turkuun.

Tähän loppui ensimmäisen kysymyksen evästyskeskustelut.

Toisen kysymyksen a kohtaan

Työväenyhdistys järjestelmän kehittämisestä,
oli hra E. Salin laatinut näin kuuluvan alustuksen:

(Katso liite sivu 147).

Tämän yhteydessä oli kokous hyväksynyt b kohtana käsiteltäväksi toimittaja Tainion ehdotuksesta Kymin työväenyhdistyksen esittämän kysymyksen:

Millä tavalla työväestön olisi turvattava yhdistymisvapautensa työnostajain sortoa vastaan?

Evästyskeskustelussa pyysi ensin puheenvuoroa suutari *E. Salin*, lausuen: Vaikka en kysymyksen alustajana katsoisi-kaan voivani tavallisissa oloissa käyttää ensiksi puheenvuoroa, niin teen sen kuitenkin nyt, kun minulla on ilmoitetta-

vana useita uusia näkökohtia. Eilen loukkautuivat useat minun alustuksessani ehdotetusta seikasta, että puolueen johto on siirrettävä työväenvaltuuskunnalta puoluehallinnolle. Kumminkin voisi tarkemmin asiaa miettien säilyttää valtuuskunnan ammattiasian johtajana ja keskittämässä puolueeseen liittyviä ja sen ulkopuolelle mahdollisesti jääviä yhdistyksiä, ettei syntyisi kahta järjestettyä työväen leiriä nykyisen hajaannustilan sijalle. Valtuuskunta olisi säilytettävä vain sillä nimenomaisella toivomuksella kokouksen puolelta, että mitä pikemmin on saatava muodostetuksi erityinen ammattiorganisaatio ammattiasioita varten.

Siksi kun se saadaan aikaan, olkoon valtuuskunta voimassa pitämässä huolta taloudellisista asioista, taksoituksesta lakkoja varten y. m. s. Puoluehallinto on erittäin valittava niiden yhdistysten keskuudesta, jotka liittyvät työväenpuolueeseen.

Toimittaja *Tainio* lausui: On vaikea käsittää, mikä on saanut hra Salinin luopumaan entisestä mielipiteestään. Miksi ei valittava toimikunta, olkoon sen nimi mikä hyvänsä, voisi hoitaa yksin koko johtoa, pitää huolen sekä puolue- että taloudellisesta hallinnosta? Miksi tahdotaan asettaa kaksi eri hallintoa, jotka vain hajottaisivat työväestön voimia? Valtuuskuntaa ei silloin voi pitää muuna kuin selkänäjana vanhoillisille aineksille. Herra Salinin aikomus näkyy juuri olevan jakaa työväki kahteen leiriin, sillä puoluehallinnon ohelle asetettava valtuuskunta juuri synnyttää hajaannuksen, eikä edistä. Jos vähemmistö ei tahdo puolueeseen yhdistyä, niin pitääköön itse huolen järjestyksestään, ei meidän tarvitse ruveta heille järjestystä laatimaan.

Herra Salin ehdottaa alustuksensa ensimmäisessä ponnassa, että puoluehallinto sijoitettaisiin Helsinkiin. Minä olen toista mielipidettä ja ehdotan puoluehallinnon paikaksi Turku. Alustaja ehdottaa myöskin, että paikalliset puolueet valitsevat jäseniä puoluehallintoon. Tätä en kannata, vaan ehdotan, että maa jaettaisiin esim. kolmeen piiriin, kuten Ruotsissa on laita, ja että näihin piireihin kuuluvat yhdistykset sitte valitsevat edustajia puoluehallintoon päättämään tärkeissä asioissa.

Mitä tulee kysymykseen »millä tavalla työväestö voisi turvata yhdistymisvapauttaan työnostajain, kapitalistien sortoa vastaan?» niin oli ikävää, ettei valtuuskunta hankkinut sille alustusta. Kymin työväenyhdistys oli sen valtuuskunnalle lähettänyt ja ehdottanut puhujaa alustajaksi. Alustajiksi pyydettiin herrat v. Wright ja Salin. Herra v. Wright kieltäytyi ja hra Salin on jättänyt alustuksestaan tämän osan kokonaan pois. Kysymys on sentään varsin tärkeä, sillä jos eivät yhdistykset voi saada täyttä turvaa niille, jotka työväen- asiaa harrastavat, niin siitä syntyy liikkeelle vahinkoa, sillä pelko estää monen toimimasta. Olisi koetettava vaikuttaa

työväestön oikeuden- ja kunniantuntoon, että se kaikin voimin koettaa turvata luottamusmiehiään sortoa vastaan.

Tohtori *Ingman* kannatti Salinin muutettua ehdotusta. Kun valtiollinen puolue perustetaan, niin sen hallinnolla on pääasiallisena tehtävänä valvoa ja pitää silmällä, että puolueen valtiollista ohjelmaa kaikkialla toteutetaan ja sen etuja pidetään silmällä. Työväenpuolue on valtiollinen puolue, ja siitä ovat oikeastaan erillään työväenyhdistykset, joilla on toinen tarkoitus. Kun kaikki yhdistykset eivät tule liittymään uuteen puolueeseen, on valtuuskunta säilytettävä koossapitävänä mahtina, joka suorittaa etupäässä niitä käytännöllisiä töitä, joihin edustajakokouksen päätökset antavat aiheita. Herra Salinin muutettu ehdotus juuri on ainoa keino sen hajaannuksen välttämiseksi, jota hra Tainio luulee sen synnyttävän. — Alustajan viimeinen ponsi, että kaikki, jotka eivät alistu puolueohjelman ja -päätösten alle, ovat vastustajiksi katsottavat, oli puhujan mielestä liian jyrkkä, joten hän ei voi sitä hyväksyä.

Mitä hra Tainion pahoitteluun tulee, ettei valtuuskunta hankkinut alustusta toiselle kysymykselle, niin piti valtuuskunta ensiksikin kysymystä vähemmän tähdellisenä, kun yksi ainoa yhdistys sen oli ehdottanut, ja toiseksi on hra Tainio jo itse selittänyt, miten alustuksen sitte kävi, kun sitä oli pyydetty. Miksi alustus uskottiin hra Salinille eikä hra Tainiolle, riippuu siitä, että valtuuskunta piti hra Salinin siihen sopivampana.

Kirjapainonomistaja *Hellberg*: Minua myöskin kummasuttu hra Salinin äkinäinen mielipidetten keikaus, sillä ei ainakaan minun huomatakseni ole edellisessä keskustelussa ilmestynyt aihetta sellaiseen muutokseen. Hra Salin on ilmoittanut muutokseen syyksi sen, että valtuuskunta on tarpeeseen yhdyssiteenä kokoamaan ja hoitamaan lakkorahastoja yhdistysten välillä. Lakkorahastajien perustaminen ja hoitaminen on kylläkin ainoa keino taistelussa pääoman sortoa vastaan. Mutta hra Salin olisi ehdotuksestaan päättäen valmis antamaan apua niillekin yhdistyksille, jotka eivät tahdo alistua puoluekurin alle. Jos näin ruvetaan menettelemään, kumoutuu koko puoluerakennus.

Puoluehallinnon ohella on työväenvaltuuskunta aivan tarpeeton. Kaksinainen työväenliikkeen johto ei kelpaa. Puhuja sanoi olevansa valmis perustamaan puolueen, vaikkei siihen alussa tulisikaan kun kaksituhatta jäsentä. Jos jotkut yhdistykset eivät yhdy nyt, niin yhtyvät vasta; jähkä työväki valistuu, niin kyllä se puhdistaa yhdistyksistään vanhoilliset ainekset. Ei pitäisi tehdä mitään periaatteellisia myönnytyksiä jonkun tuhannen lisäjäsenen voittamiseksi. Puoluehallinto on perustettava aivan erilleen työväenvaltuuskunnasta. Hallinnon työ on valtuuskunnan työn jatkamista järjestetyllä tavalla ohjelman mukaan.

Maalari *Sihvonen* yhtyi tri Ingmanin lausuntoon.

Kirjailija *Kurikka* lausui: Pyrkimys valoon ja selvyyteen on uusien puolueiden tunnusmerkkejä. Loppuponsi hra Salinin alustuksessa on melkein selvin, mitä täällä on lausuttu, ja nyt hän tahtoo ruveta itse sekottamaan sen selvyyttä. Selvyys on kuitenkin ainoa, johon meidän tulee pyrkiä. Tanskalaisen Kirkegaardin lause »antingen» — »eller», »joko, tahi» olkoon meidänkin tunnuslauseenamme. Meillä on aina ollut sellaisia ystäviä, jotka ovat kulkeneet silmät ummessa kuin sumussa, sekoittaen täten käsitteitä. Päivälehti on aina koettanut saattaa harhaan niitä, jotka eivät voi itsenäisesti valita, mutta tästä kintereillämme häärivästä ystäväjoukosta, joka on tilaisuuden tarjoutuessa valmis puremaan, on aika nyt päästä. Minä ihmettelen hra Salinin horjuvaisuutta ja yhdyn siinä suhteessa hra Tainion mielipiteisiin.

Työmies *Haikarainen* terotti mieliin, kuinka tarpeen on suojella yksityisiä johtavia henkilöitä vainoa vastaan. Kysymys työväen yhdistymisvapauden suojelemisesta on tärkeimpiä kysymyksiä, vaikka sille ei ole hankittu alustusta. Vastusti puolueen jakamista kahtia, joka olisi seurauksena valtuuskunnan säilyttämisestä.

Räätäli *Marckanen* ihmetteli myös hra Salinin keikausta. Valtuusto olisi muka tarpeellinen lakkorahastoja kokoomaan! Niin ei suinkaan ole, eikä ole tähänkään saakka ollut. Ammattiyhdistykset ja niiden hallinnot niistä ovat tähänkin asti pitäneet huolta, ja ne pitävät edelleenkin. Mitä kysymyksen toiseen osaan tulee, on välttämättömän tarpeellista, että suojaa työväenasian ajajille hankitaan. Oli ikävä, että asia on jäänyt vähälle huomiolle. Toivoi sille suurempaa huomiota valiokunnassa.

Muurari *A. Nieminen* ei voinut kaikissa olla alustajan kanssa yhtä mieltä. Surkutteli, että mies tekee niin äkkiä käännöksen ja panee hänet pian uskomaan liikkeellä olevia huhuja. Yhtyi hra Salinin esittämiin keinoihin, puhuttuun ja painettuun sanaan, mutta ei voinut suostua siihen, että jäsenmaksueriä poistetaan työväenyhdistysten jäsenten siirtyessä paikasta toiseen. Täten vaan höllitetään niitä siteitä ja velvollisuuksia, jotka liittävät yksilön puolueeseen.

Työväenvaltuuskunta on hänenkin mielestään tarpeeton puoluehallinnon muodostuttua. Kahden hallinnon pitäminen tulee sitäpaitse liian raskaaksi, rasittaa veroilla yhdistyksiä. Valtuuskunnan ja puoluehallinnon tehtävät ovat sitäpaitse samat, joten toista ei tarvita. Ei hyväksy puoluehallinnon paikaksi Helsinkiä, eikä sen jäsenlukua 7:ksi. Yhtyi hra Tainioon, mitä tulee voimain hajoittamiseen. Yhdistymisoikeuden turvaamiseksi toivoi valiokunnan koettavan keksiä keinoja. Työväestö ei yleensä tee sen suhteen rikkaa ristiin, ja siihen olisi saatava muutos.

Faktori *Salminen* ei hyväksynyt sitä, että kaksi eri hallintoa asetetaan. Jos toimia karttuu yhdelle liian paljon, niin asetettakoon siihen enemmän miehiä, jotta se voi muo-

dostaa kaksi osastoa, ammatillisen ja poliittilisen. Piireihin jaosta ei puhuja myöskään luvut olevan käytännöllistä hyötyä. Ensin täytyy muodostaa paikallisia puoluehallinnolta, ennenkuin voidaan muodostaa piirejä, ja voi näiden suunnitteleminen tulla kysymykseen vasta ensi kokouksessa.

Suutari *Salin* puolusti niin sanottua keikaustaan sillä, että hän oli huomannut erehtyneensä ja uskalsi sen sanoa julki, oli tänään eilistä viisaampi. Kysymys on periaatekysymys. Työväenliikkeeseen kuuluu kolme suuntaa: liberaaliset työväenkannattajat, ammattiliike ja sosialistinen liike, joka on täällä enemmistönä. Liike on vähitellen kehittynyt liberaalistesta sosialistiseksi ilman jyrkkiä muuttoksia. Nämä kaikki suunnat olisivat otettavat huomioon. Tahtoisin säilyttää liberaalisen työväenliikkeen jätteet niille, jotka ovat siihen ihastuneet, kunnes ne tulevat tarpeettomiksi. Siksi olisi valtuuskunta sopiva hoitamaan ammattiasioita ja näitä liberaalisuuden jätteitä, kunnes ne yhtyvät hallintoon, joka tapahtuu ennen pitkää. Yhdenkin sielun pelastamiseksi on työtä tehtävä, jonka vuoksi puhuja sanoi olevansa valmis tekemään pienempiä muutoksia ehdotukseensa.

Mitä tulee täällä mainittuihin huhuihin, niin ne saavat kertoa mitä tahansa. Ne osottavat, että uskallan seisoa mieliteipitein takana, vaikka väliin yksinänikin.

Neuvottelevia jäseniä on ennen vastustettu. Mutta nyt ovat olot muuttuneet. Olkoonpa puoluehallinto missä kaupungissa tahansa, niin se tulee kaikissa tapauksissa olemaan paikallinen. Työväenliike on laaja, eri seikkoja on tarkasti otettava huomioon, ja sentähden on jäseniä valittava eri paikkakunnilta. Neuvottelevat jäsenet valtuuskunnassa eivät tosin ole paljoa tehneet, mutta nyt ovat olot toisin. Hra *Tainion* esittämä piirijako olisi ehkä kylläkin sopiva, mutta tähän kokoukseen on vaikea saada hyväksyttävää ehdotusta, joten sitä on vaikea toteuttaa.

Mitä tulee keskusteltavan kysymyksen b kohtaan, luuli puhuja, että kysymyksen alustaa hra *Tainio*. Kuuli kyllä sittemmin asianlaidan, mutta kun hänen alustuksensa oli ennestäänkin jakautunut eri osastoihin, niin ei hän tahtonut enää ryhtyä tähän. Yhdistymisoikeuden turvaamiseksi ei sitä-paitse ole muita keinoja kuin lakko. Se on niin päivänselvä asia, ettei se tarvitse alustusta. — Niille, jotka vastustivat valtuuskunnan säilyttämistä sillä väitteellä, että siten muodostamme puolueen vastustajille järjestön, annamme niille aseet käsiin, huomautti puhuja, että maaseuduilla on vielä ainoastaan ammattiyhdistyksiä, eikä sosialistisia liittoja, ja ne tarvitsevat valtuuskunnan.

Toimittaja *Kössi Koskinen* oli hra *Salinin* kanssa eri mieltä valtuuskunnan tarpeellisuudesta. Tähän asti se on hoitanut valtiollisia asioita, mutta puolueen perustettua on varsinainen puoluehallinto kaikissa tapauksissa asetettava poliittisten asiain johtoon. Mitä jäisi silloin valtuuskunnan teh-

tavaksi, sillä ammatillisia asioita se ei kykene hoitamaan. Kaksi johtoa kyllä tarvitaan, nimittäin ammattiasian hallinto ja puoluehallinto valtiollisten asiain johtoon. Jälkimmäiseen kuuluisi joltakin paikkakunnalta 6 tai 7 henkeä, jotka pitäisivät juoksevista asioista huolta. Muualta olisi siihen valittava 10 vakinaista jäsentä, joiden mielipide on päätöksiä tehdessä otettava ehdottomasti huomioon. Näitä jäseniä ei saa valita paikalliset puolueet eikä piirit, vaan ne ovat valittavat täällä. Jokaisen olisi äänestettävä ainoastaan yhtä henkilöä jäseneksi, joten vaali tulisi suhteelliseksi. Onhan naurettavaa, että yksi henkilö äänestää seitsemätoista hallitsemaan itseään. Puhuja ei hyväksynyt hra Salinin muutettua mielipidettä, mutta tahtoi torjua sen johdosta tehtyjä syytöksiä. Hra Salinin arvoa oli puhujan silmissä kohottanut se, että hän oli uskaltanut seistä mielipiteensä takana.

Opettaja *Reino* ihmetteli ilmestynyttä epäjohdonmukaisuutta siinä leirissä, joka huuti valtuuskuntaa pois. Hän kannatti kyllä puoluehallinnon valitsemista, mutta halusi sen ohella säilyttää valtuuskunnankin n. s. »postikonttoorin». Kannatti myöskin neuvottelevain jäsenen pysyttämistä, mutta niiden matkakulut tulisi suorittaa yhteisestä kassasta, joten ne eivät liiaksi rasittaisi pieniä yhdistyksiä.

Leipuri *J. W. Helin* sanoi, että jo aikaa on huomattu Helsinki sopimattomaksi puoluehallinnon paikaksi, ja pyys sentähden valiokunnalle evästykseksi ehdottaa, että hallinto asetettaisiin johonkin isompaan maaseutukaupunkiin. Voi kyllä silloin hallinto muodostua hiukan paikallisemmaksi, mutta se ei ole suuri vahinko. — Kova puoluekuri ei puhujan mielestä ollut sopiva panna käytäntöön.

Toimittaja *Hamström* yhti hrä Saliniin. Vaikka tätä oli koeteltu leimata, oli hän rehellisesti tuonut esiin mielipiteen, josta on suurta hyötyä työväenliikkeelle. Sentähden puhuja yhti herra Koskisen Salinille lausumaan tunnustukseen. — Hra Kurikan viittaukseen hämärässä ja sumussa kulkijoista huomautti, ettei kaikkien silti tarvitse olla sumussa tai näkemättömiä, vaikka eivät seuraakkaan kaikkia intoilijoita, jotka itse pyrkivät kunniaan. Viipurin työväestö ainakin tietää, ettei päivässä mitään rakennusta saada, eivätkä intoilijat saavuta tuloksia huutamalla ja punaisia lippuja liehuttamalla. — Herra Salin on tehnyt työn, jota ei puhuja olisi odottanut alustukseen nähden. — Puhuja puolusti valtuuskunnan säilyttämistä puoluehallinnon ohella, koska se on saavuttanut pientenkin yhdistysten kannatuksen. Kyllä sille työtä riittää. Kannatti puoluehallinnon paikaksi Tamperetta tai Turku.

Tohtori *Lyly* yhti hrä Saliniin ja lausui eilen ilmaisehansa mielipiteen lisäksi, että poistaa valtuustoa, olisi purkaa muutaman puoluekunnan hyväksi yhdellä iskulla sen, mitä vuosikymmenen työllä on rakennettu. Se puolue, joka täällä on voitolla, on nuori ja vasta alkava, eikä ymmärrä etuansa, vaan tahtoo sorrolla päästä muista ja ajaa tahtonsa

perille. Se on vasta vähän tehnyt työväestön hyväksi. Maltakoon mielensä, ehkä jo huomenna useammatkin kuin hra Salin huomaavat erehdyksensä. — Herra Kurikan sanoi puhuja koettavan päästä yksityisten henkilöjen kimppuun. Viipurissa ollaan kyllä selvillä paremmin kuin muualla monistakin aatteista, ja idästä tulevistakin tuulista.

Työmies *Watanen* sanoi kokouksen avajaan jo lausuneen, että Suomen työväestö on jo kyllin kehittynyt muodostamaan kokonaisuuden. Ei luullut, että sama kokonaisuus olisi missään muualla maailmassa valinnut kaksi toisistaan riippumatonta hallintoa itselleen. Jos näin käy, niin kokonaisuus repäisee itsensä halki. Sentähden on Suomen työväestölle asetettava ainoastaan yksi hallinto.

Hra *Lähde* ei voinut yhtyä hra Salinin muutettuun pönteeseen. Epämukavaa on kaksi hallintoa. Yhtyi hra Hellbergiin ja Tainioon.

Evästyskeskustelun päätyttyä lähetettiin kysymykset puoluevaliokuntaan.

Hra *Kurikka* pyysi sananvuoroa Helsingin työväenyhdistyksen edustajana ja lausui yksityisenä henkilönä antaneensa vastustajainsa syytää lokaa silmillensä niin paljon kuin ovat tahtoneet. Mutta täällä Helsingin työväenyhdistyksen edustajana ei hän voi sellaista sallia, jonka tähden hän pyytää pöytäkirjaan vastalauseensa tohtori Lylyn salaviittauksia ja herjauksia vastaan »itäisistä tuulista», y. m.

Tohtori *Lyly* lausui tulleen väärinkäsitettyksi. Hra *Kurikka* oli sanonut, ettei Viipurissa oltaisi selvillä uusista aatteista. Tarkoitin, että me olemme selvillä kosmopoliittisista aatteista, ja jos ne eivät tule heille hra Kurikan kautta, niin ne tulevat idästä. Vastalause todistaa, että hra *Kurikka* on liiaksi hermostunut hänen osakseen tulleista vastoinkäymisistä.

Puoluevaliokunta, johon edelläolevat kysymykset lykättiin, oli laatinut niistä seuraavan mietinnön:

Valiokunta, jonka kolmas työväenyhdistysten edustajain kokous asetti käsittelemään kokouksen ensimmäistä ja toista keskustelukysymystä, koskien nämä kysymykset oman työväenpuolueen perustamista ja työväenyhdistysjärjestelmän kehittämistä, on niissä olevia asioita harkittuaan ja alustavassa keskustelussa lausuttujen mielipidetten nojalla tullut siihen vakaumukseen, että Suomen työväenpuolue on nyt virallisesti julistettava olemassa olevaksi, ja on valiokunta sitä varten laatinut seuraavan ehdotuksen ohjelmaksi:

Suomen työväenpuolue,

joka perustuu yleisen työväenliikkeen periaatteisiin yhteiskuntakehityksen suhteen, pyrkii kaikissa suhteissa Suomen

työväen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen vapauttamiseen. Huomauttaen, että perusedellytyksenä siihen on Suomen kansallisen itsenäisyyden säilyttäminen ja suojeleminen, on puolue lähimpään pyrkimystensä päämääräksi hyväksynyt seuraavan

Suomen työväenpuolueen ohjelman.

1:o) Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille, sukupuoleen katsomatta, kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen laissa määrättyinä lepopäivinä;

2:o) Lainsäädäntö- ja itseverottamisoikeus kansalle eduskunnan kautta;

3:o) Täydellinen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus;

4:o) Työaika saatava 8-tuntiseksi. Pisin työaika ja alin tuntipalkka valtion ja kuntain töissä heti pantava käytäntöön;

5:o) Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkien ylempäin oppilaitosten pohjakouluksi;

6:0) Sotilastaakka suuresti vähennettävä ja rauhanaatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava;

7:o) Naisen ja miehen täydellinen yhdenvertaisuus;

8:0) Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistuksen ja kaupan suhteen aikaansaattava;

9:o) Työväensuojelulainsäädäntöä kehitettävä. Ammattitarkastajain lukua melkoisesti lisättävä ja työväenluokasta niille apulaiset määrättävä. Naistarkastajia myöskin asetettava;

10:o) Asteettain nouseva tulo- ja perintövero. Kaikkien välillisten verojen poistaminen;

11:o) Työväenvakuutus on otettava valtion huostaan;

12:o) Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lääkärintapuu;

13:o) Irtonaisen väestön, maavuokraajain ja pikkutilallisten asemaa parannettava.

Edustajakokouksen päätöksen mukaan, että Suomen työväenpuolue julistetaan tästä edustajakokouksesta alkaen virallisiksi, ehdottaa komitea:

että Suomen työväenpuolueen muodostavat ne yhdistykset, ammattiosastot ja liitot, jotka hyväksyvät puolueen ohjelman;

että puoluetta johtamaan asetetaan puoluehallinto, jonka asema ensi edustajakokoukseen asti on Turussa;

että puoluehallintoon kuuluu 18 jäsentä, joista puolet valitaan Turussa ja puolet muilla paikkakunnilla asuvista henkilöistä edustajakokouksessa;

että verotus puoluehallinnon tarpeita varten tapahtuu siihen liittyneiltä yhdistyksiltä jäsenluvun perus-

teellä samaan tapaan kuin tähän saakka työväenvaltuuskunnalle;

että tähänastinen Suomen työväenvaltuuskunta Hel-singistä kokonaan lakkautetaan ja sen varat, velat sekä tehtävät annetaan puoluehallitukselle Turussa; ja

että ilmoittautuminen puolueeseen tapahtuu puoluehallinnon kautta,

ja on komitea sanottua puoluehallintoa varten laatinut näin kuuluvat

Ohjesäännöt.

1 §. Puoluehallinnon tarkoituksena on olla Suomen työväenpuolueen ylimpänä hallintona ja johtona.

2 §. Puoluehallinnon, johon kuuluu 18 jäsentä, 9 Turusta — puheenjohtaja siihen luettuna — ja 9 muualta, valitsee yhdistysten edustajakokous.

3 §. Puoluehallinto kokonaisuudessaan kokoontuu yhteiseen neuvotteluun ainakin kerran vuodessa, mutta puheenjohtajalla on oikeus kutsua yhteinen kokous, milloin asiahaarat sitä vaativat. Kaikkien jäsenten mielipidettä on kirjallisesti tahi suullisesti kysyttävä kaikissa tärkeissä puolueen johtoa ja taktiikkaa koskevilla kysymyksissä.

4 §. Puoluehallinnon vaali toimitetaan suljetuilla lipuilla yleisessä edustajakokouksessa siten, että ensin valitaan puheenjohtaja siltä paikkakunnalta, johon puoluehallinto sijoitetaan ja sitten hallintoon toisessa pykälässä mainittu lukumäärä; jäseniä.

5 §. Puoluehallinto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat virkailijat; sihteerin palkka on korkeintaan 500 mk.

6 §. Puoluehallinnon tehtävänä on:

- 1) panna toimeen edustajakokousten päätökset,
- 2) edustajakokousten kokoonkutsuminen ja järjestäminen,
- 3) antaa kertomus toiminnastaan ja tehdä tili käyttämistään varoista edustajakokoukselle.

7 §. Edustajakokouksen edustajat valitaan sen periaatteen mukaan, että kaikki ne yhdistykset, joissa on jäseniä alle sadan, valitsevat kukin yhden edustajan, ja ne yhdistykset, joissa on jäseniä yli sadan, valitsevat jokaiselta täydeltä sataluvulta yhden lisäjäseneen sen lisäksi. Edustajiksi voidaan valita henkilöitä muiltakin paikkakunnilta, kunhan ne vain ovat jonkun työväenyhdistyksen jäseniä. Puoluehallinnon virkailijat ovat itseoikeutettuja jäseniä edustajakokouksessakin. Edustajakokous tarkastaa itse edustajainsa valtakirjat, valitsee virkailijansa ja määrää itse työjärjestyksensä.

8 §. Edustajakokouksen tehtäviin kuuluu:

- 1) puoluehallinnon toimintakertomuksen ja tilien tarkastaminen;

2) seuraavan edustajakokouksen ajan ja paikan määrääminen;

3) puoluehallinnon hallintopaikan määrääminen;

4) puoluehallinnon vaali;

5) esitettyjen kysymysten ja puolueen toimintaa koskevien asiain käsitteleminen.

9 §. Ylimääräinen edustajakokous on kutsuttava kokoon, jos vähintään 15 työv. yhdistystä sitä vaatii. Puoluehallinto voi myöskin kutsua edustajakokouksen kokoon oman harkintansa mukaan, vaikka yhdistykset eivät olisi sitä vaatineetkaan.

10 I. Muutoksia näihin ohjesääntöihin voidaan tehdä ainoastaan edustajakokouksessa. Esitykset muutoksista ovat annettavat puoluehallinnolle viimeistään neljä viikkoa ennen edustajakokousta. Poikkeus tästä voidaan tehdä ainoastaan silloin, kun % saapuvilla olevista edustajakokouksen jäsenistä sitä vaatii.

Eetu Salin. A. Kärme kangas. T. Tainio.

A. Nieminen. A. Järvenpää. Kössi Koskinen.

Juho V. Hellberg.

Mietintöä seurasi kaksi vastalauseetta.

Ensimmäinen kuului näin:

Vastalause puoluevaliokunnan mietintöön.

Ainoastaan sillä ehdolla, että valtuuskunta edelleenkin pysytetään Helsingissä, suostun puoluehallituksen Turussa muodostamiseen. Minusta nähden työväenasiassa olisi yllinkyllin työtä molemmillekin, sekä valtuuskunnalle että puoluehallitukselle.

Puoluehallituksen tehtävänä olisi agitatioonin ylläpitäminen esitelmän, kirjasten, kokousten, kävelyretkien y. m. kautta sekä päivän poliittisten tapausten ja vaaleihin osanoton järjestäminen. Toistaiseksi puoluehallintoa varten ei mitään suoranaisia varoja määrättäisi, vaan olisi sen tultava toimeen kävelyretkien y. m. kokousten tuottamista tuloista.

Työväenvaltuuskunnan tehtävä olisi melkein sama kuin tähänkin asti. Se saisi tehdä vakaumukseen perustuvaa tietopuolista työtä ja etupäässä tulisi sen koettaa Helsingissä ollen vaikuttaa valtiopäiväin aikana maan edusmiesten kautta työväenlainsäädäntöön valtiopäivillä. Se olisi vapaa kaikesta johdosta ja agitatiooneista ja olisi sillä samanlainen verotusoikeus tarpeittensa hyväksi kuin tähänkin asti.

Tästä järjestelmästä olisi se hyöty, että vielä edelleenkin pysytettäisiin maan kaikkien työväenyhdistysten kesken jonkunmoinen yhdysside, kokonaisuus ja kaikki yhdistykset saataisiin siten uhraamaan varoja yhteisen työväenasian hyväksi.

Jos valtuuskunta poistetaan, seuraa siitä hajaannus siten, että useat yhdistykset maaseuduilla eivät vielä pitkiin aikoi-

hin tule alistumaan puoluehallituksen alaisiksi. Siihen katsoen, että hajaannusta vältettäisiin ja että kaikilta yhdistyksiltä saataisiin varoja yhteisiin tarpeisiin, ehdotan minä, että valtuuskunta edelleenkin pysytettäisiin Helsingissä, jonka ohessa puoluehallinto sijoitettaisiin Turkuun.

Turku, 19 p. heinäkuuta 1899.

A. Järvenpää.

Tähän vastalauseeseen yhtyy A. H. Karvonen.

Toinen vastalause oli seuraava sähkösanoma:

»Viipuri 19. 7. 99.

Pyydän vastalauseena puoluevaliokunnan mietintöön liitettäväksi jättämäni ponnet, *) joihin on lisättävä, että kokous asettaisi valiokunnan puoluekokouksen järjestämistä varten. Suomen työväenyhdistykset eivät sääntöjensä mukaan ole poliittisia yhdistyksiä. Puoluehallinnon alaisina ne kadottaisivat kuntain rahakannatuksen, josta useat elävät.

J. A. Lyly»

Päätöskeskustelussa käsiteltiin valiokunnan mietinnöt siinä järjestyksessä, kuin ne olivat kokoukselle jätetyt. Yllä oleva puoluevaliokunnan mietintö viimeksi jätettyinä tuli keskustelunalaiseksi viimeisenä kokouspäivänä, torstaina. Ensiksi pyysi puhevuoroa

Toimittaja *Kössi Koskinen*, joka ehdotti, että komitean mietintö hyväksyttäisiin. Turku olisi asetettava puoluehallinnon paikaksi, sillä siellä on puolueen käytettävänä kyky, jota ei ole muualla, ja joka jää käyttämättä, jos hallinto asetetaan johonkin toiseen kaupunkiin.

Toimittaja *Mäkelä* katsoi mahdolliseksi sitä, että tämmöistä kysymystä, joka useimmille läsnäoleville määrää heidän elämänsä tärkeimmän tehtävän moneksi vuodeksi, näin hätäisesti käsitellen voidaan tyydyttävästi ratkaista. Istutuskoon kokouksessa vielä tämä ja huomina päivä. Mitä ohjelmaan tulee, sisältää se, mikäli sitä ymmärsin, ainoastaan työväen *etuja* tarkoittavia pykälä. Niin ei pitäisi olla. Puolueen tarkoitus on korkeampi kuin olla vain etupuolueena. Se tarkoittaa luoda onnellisemmat olot kaikille kansaluokille. — Puoluehallinnon paikka on pienempiä kysymyksiä. Puhuja ei kuitenkaan voinut käsittää, miksi se juuri Turkuun olisi asetettava muutoin kuin yhden miehen tähden, kuten edellinen puhuja oli tuonut esiin. Ehdotuksen mukaan pitäisi hallintoon valita 9 jäsentä Turusta. Mutta puhujan kuten monen muunkin oli mahdollon tuntea nimeltäkään niin monta Turkulaista, saattikka sitte kyvyltä. Pari kolme miestä tun-

* Katso sivulta 17.

netaan Turun ulkopuolellekin, muut ovat aivan outoja laajemmissa piireissä, ja niiden käsiin pitäisi kuitenkin uskoa meidän tärkein asiamme. Jo alustavassa keskustelussa oli puhuja ehdottanut, että ohjelma pitäisi olla kaksiosainen. Ammattihallintoa ei vielä ole, jonka vuoksi valtuuskunta on pysytettävä. On sanottu, että valtuuskunta on työskennellyt raskaasti. Mutta vielä vaikeammin työskentelee hallinto, jossa on 18 jäsentä ja ne hajallaan ympäri koko Suomen maata, joten siis ajatustenvaihdon täytyy käydä kirjeiden kautta. — Puhujan luonne ei kärsi minkäänlaisista harvainvaltaa, vaikka se olisikin äärimmäisen edistysjoukon harvainvalta.

Opettaja *Torvelainen* lausui: *

On siis tultu siihen, johon kokouksen enemmistö on pyrkinyt. On perustettu puolue, jonka tarkoitus on reväistä itsensä irti kaikista muista ja työskennellä oman päänsä mukaan. No, onneksi olkoon, en kadehti lainkaan suuresta onnistumisestanne. Tahdon kumminkin lausua sanasen.

En nimittäin kiellä lainkaan, ettei tuo vilkas eteenpäin meno, joka on kaikilla aloilla viime aikoina vallinnut, olisi ollut omiaan houkuttelemaan ihmisiä mukaansa. Työväenliike on tietysti mennyt kehityksessä mukana, mutta ei yhtä nopeasti kautta koko maan, ainoastaan muutamissa suurimmissa kaupungeissa. Nyt nuo nopeammasti kehittyneet yhdistykset vaativat, että koko maan yhdistykset empimättä antautuisivat heidän laatimansa puolueohjelman komennuksen alaisiksi. Kehitys on aina kulkeva luonnollista kulkuaan, jokainen liian aikainen askel eteenpäin tulee myöhemmin hidastuttamaan kehitystä. Tätä ei puolueen perustajat ole ottaneet huomioon, kun tahtovat, että me hitaammat ainekset pakoitettaisiin nielemään aatteita, joita niiden on mahdollonta sulattaa. Ellei nuo voi yhtyä, jääkööt jälkeen. Tätä en olisi odottanut, kun olin kuullut hra Mäkelän lausunnon ja sen suosion, jonka hän osakseen sai. Hän nim. sanoi »meidän on meneteltävä niin, ettemme jarruttajia poissulke-malla karkoita sieltä muitakin». Luulin jo, että taitaa tulla mahdollisuus, ettei hajaannusta synny. Toivoni lisääntyi hra Salinin lausunnosta, jota täällä keikaukseksi on kutsuttu. Toivoni on pettynyt. Me olemme ehdottomasti ulos potkaisu-tuja, mutta ei ilman merkitystä, sillä näin syntynyt juopa on jakanut maamme työväestön kahteen, voimiltaan yhtä suureen osaan, joilla kummallakin on sama päämäärä. Puo-lue kulkee voittoriemuUa eteenpäin, kuten avauspuheessa mainittiin, me »jarruttajat» taas tulemme voiton *toivossa* jällessä. Me uskomme toivomme toteutuvan, tarvitsematta eroit-tautua muista kansan luokista, jotka *eivät* ole työväestöä niin täydellisesti jättäneet, kuten täällä on monta kertaa lausuttu. Te tiedätte, että monta lämmintä aatteemme kannat-

* Lausunto jätetty kirjallisesti pöytäkirjaan.

tajaa on lähtenyt niistä vihatuista yläluokkalaisista sekä voi vielä lähteä, ja heitä tarvitaan. Monet yhdistykset ovat eläneet niillä varoilla, joita valtuustot ovat antaneet. Puolueen muodostuminen tulee ehdottomasti lopettamaan tämän avun ja itsellämme ei ole varoja. Tämä apu on ollut työväen opetuksen aikaansaamiseksi jo sellaisena sängen tärkeä. Hra Branting kertoessaan eilen mainitsi heidänkin ensin olleen jyrkkiä ja punaisia, mutta ei enää, vaikkakin päämäärä on sama. Ja niin se on hyvät herrat — maailma opettaa kyllä, ellei muuta niin hiljaa käymään. — Toivottava on, että jyrkkyytenne talttuu tai meidän teroituu ja siten pikainen läheneminen tulee mahdolliseksi, sillä työväenliikkeen vastustajia emme ole, kuten täällä on koetettu uskottaa, kun emme ole voineet yhtyä puolueeseen, jonka syntymistä pidän onnettomuutena maallemme nykyisten valtiollisten olojen vallitessa ja toivon, että valtuuskuntajärjestelmä pysytetään hrojen Salinin ja Järvenpään ehdotusten mukaan.

Veli ymmärtää veljeä, veljenrakkaus vaatii, että kehittyneempi auttaa ja tukee heikompaa, mutta täällä ei sitä näkökantaa ymmärretä. Jos ei heikompi pysy muassa, niin jääköön.

Toimittaja *Hamström*: Täällä on jo tullut esille, että pienemmät maaseutuyhdistykset ovat tyytymättömät puoluehallinnon asettamiseen. Jos sovinnollisuus vallitsisi, niin annettaisiin yhdistyksille tilaisuus suoraan lausua ajatuksensa puolueasiasta, ennenkuin se ratkaistaan. Yhdyn hra Mäkelään työväenvaltuuskunnan säilyttämisen suhteen, samaten hra Torvelaiseen siinä, että pienemmät yhdistykset ovat kunnallishallitusten avun tarpeessa. Ruotsissa on selvillä tämä seikka, kun kunnat ovat lakanneet työväenliikettä kannattamasta. Puhuja yhtyi t:ri Lylyn vastalauseeseen.

Metsänvartija *Wesanen* kannatti valtuuskunnan pysyttämistä. Kokoukseen tullessaan oli hänkin ollut oman puolueen perustamisen puolella, mutta sen jälkeen mitä hän kokouksessa oli nähnyt ja kuullut, ei hän enää ehdotusta kannattanut.

Leipuri *Miettinen* yhtyi hrojen Järvenpään ja Karvosen vastalauseeseen ja pyysi, että yhdistyksille jätetään vapaus yhtyä puolueeseen tai olla siitä erillään. Vaati myös, että »yhdellä yhdistyksellä tulisi olla valta valita korkeintaan kymmenen edustajaa yleiseen kokoukseen ja pienemmät saisivat valita yhden sadalta tai sen osalta, joten rajaton äänivalta mainituissa vaaleissa poistetaan», jota paitse hän pyysi pöytäkirjaan seuraavan vastalauseen:

»Olen pakotettu velvollisuuteni ja oman vakaumukseni puolesta lausumaan jyrkän vastalauseen kokouksen menettelyä vastaan puoluekysymyksen kokoonpanon suhteen, erittäinkin syystä, kuin ei ole mitään tietoa eikä ohjetta, minkä suuntainen se olisi tuleva, eikä ole suotu yhdistyksille näin tärkeässä ja arkaluontoisessa asiassa päätösvaltaa, joten pyydän

pidättää yhdistyksemme päätettäväksi hyväksyä eli hyljätä puolueeseen liittymisen.»

Työmies *Watanen* kannatti valiokunnan mietintöä, mutta puolusti valtuuskunnan säilyttämistä puoluehallinnon ohella ammattihallintona. Pyysi lausumaan tervehdykset pienille maaseutuyhdistyksille, että heitä ei ole hylätty.

Puuseppä *Wuolukka*: Täällä on vastustettu oman puolueen perustamista sillä syyllä, että kuntain yhdistyksille myöntämät apurahat silloin lakkaavat. Mutta nämä apurahat ovat tähänkin asti olleet vain muruja rikasten pöydiltä, joilla ei tositarpeessa päästä pitkälle. Työväestön on luotettava vain omaan itseensä, se kuitenkin on paras ja varmin turva. Tiedämme, kuinka Ruotsin työväestö on nykyään kerännyt keskuudessaan hätäytyneiden toveriensa auttamiseksi satoja tuhansia kruunuja. Miten se olisi ollut mahdollista, jos työmiehet olisivat sielläkin luottaneet kuntain apuun. Oma apu on siellä ollut tehokkain ja samoin se on Suomen työväestöllekin. Suurta asiaa, jota ajamme, ei voi myydä muutamista tuhansista markoista. Yhdyn valiokunnan ehdotukseen puolueen perustamisesta ja sen laatimaan ohjelmaan, muistuttaen sananlaskua: »Auta itseäsi, niin Jumala auttaa sinua».

Sorvari *Tiuppa* arveli, että jos seurataan hra Torvelaisen mielipiteitä ja ruvetaan odottamaan kaikkia pieniä yhdistyksiä, niin saamme odottaa puolueen perustamista maailman loppuun saakka, jolloin sitä ei enää tarvita. Semmoinen veruke ei siis kelpaa vastustamaan puolueen perustamista. — Ennen olin sitä mieltä, että valtuuskuntaa ei puoluehallinnon perustettua tarvita. Mutta jos puoluehallinnon huoleksi jää kaikki, niin siitä ehkä on liian suuri työ hallinnon palkattomille jäsenille. Jos hallinnon jäsenluku voidaan korottaa suuremmaksi kuin 9, niin valtuuskunta voidaan lopettaa, mutta ellei jäsenlukua voida lisätä, niin olisi valtuuskunta säilytettävä hoitamaan työväenliikkeen ammatillista puolta. — Turussa tunnen kolme neljä henkilöä, joihin voi täydellisesti luottaa. Helsingissä olisi ehkä useampia, mutta siellä ei ole yhtään, joka olisi täysin pätevä johtajaksi. Sentähden on vaikea sanoa sinne tai tänne. Ehkä olisi keskustelu lykättävä iltapäiväksi, jotta kysymykseen voisi täysin perehtyä.

Suutari *Salin*: Hyvät herrat, olkaa siinä uskossa, vaikka se olisikin vaikeata teille, että minä koetan vakaumukseni mukaan pitää kokonaisuutta silmällä. Sentähden olen nyt luopunut siitä väitteestä, että valtuuskunnan säilyttäminen on välttämätöntä, mutta olen luopunut vain ehdollisesti. Kun puoluekomitea suostui siihen, että puolet hallinnon jäsenistä valitaan muilta paikkakunnilta, niin minä peräysin ja luovun valtuuskunnan edelleen pysyttämisestä sekä suostun puoluehallinnon asettamaan Turkuun, jos tässä kokouksessa valitaan komitea valmistamaan ammattikongressin kokoonkutsu-

mistä, jonka hallinto tulee Helsinkiin. Niille, jotka ovat soimanneet maltillisuutta, pyydän huomauttaa, että kaikki nykyiset punaiset ovat kasvaneet hra Wrightin koulussa. Käsillä oleva asia on peräti tärkeä. Tehdään suuri taktillinen virhe, jos jätetään oman onnensa nojaan kaikki ne pikkuyhdistykset, jotka eivät tule mukaan, jos heitä agiteerataan liittymään vain puolueeseen. Ne sulkevat ovensa agitaattoreilta, ellei ammattiliittojärjestelmälle panna arvoa. Sellaisia yhdistyksiä on Savossa ja sisämaassa paljon. Ne, jotka ymmärsivät Brantingin Kuusiston raunioilla pitämää esitelmää ruotsin kielellä, tietävät, että Branting antoi tästä seikasta selvän todistuksen, vaikka suomentaja, kai tarkoituksella, jätti sen kääntämättä. Persoonalliset intressit ovat pelissä, kun on sanottu, että pikku yhdistykset saavat mennä minne tahansa.

Toimittaja *Tainio* huomautti hra Mäkelälle, että tämä on suuresti erehtynyt ohjelman suhteen. Se ei ole yksistään etuohjelma, eikä siinä ajeta yksistään leipäpolitiikkaa. Ohjelman kaksi ensimmäistä lausetta sisältävät sosiaalidemokratian ytimen ja ohjelma käsittää kaiken sen kauniin ja jalon, mitä sosiaalidemokraatit ovat ohjelmaansa ottaneet. Sen myönsi tri Brantingkin. — Ei ole kysymystä mistään harvainvallasta, sellaisen alle ei tarvitse alistua, kunhan vain yhtyy ohjelmaan. Muutamat puhujat ovat väittäneet, että puoluehallinto ei jaksaa hoitaa ammattiorganisaatioita, vaan on valtuuskunta säilytettävä sitä varten. Tätä ehdotusta ei kumminkaan voida yhdistää hrojen Järvenpään ja Karvosen vastalauseeseen, jossa puolustetaan valtuuskunnan säilyttämistä aivan toisilla perusteilla. Puhujakin toivoi ammattiliittojen järjestämistä, mutta tämä kokous ei ole pätevä valitsemaan niiden liittohallitusta, vaan sen tekevät ammattiyhdistykset. Tämä on työväenyhdistysten eikä ammattiyhdistysten edustajain kokous. Sentähden puhuja yhtyi hra Saliniin siinä, että täällä olisi asetettava komitea kutsumaan kokoon ammattiyhdistyskongressia, jossa ammattiyhdistysten hallinto asetetaan. Vanhaa valtuuskuntaa ei tarvitse säilyttää, eikä järjestää hallintoa niille yhdistyksille, jotka eivät liity puolueeseen, vaan seuraavat sellaisia johtajia, kuin herat Torvelainen, Lyly ja monet muut. Se ei ole yhdistysten syy, että ne puoluetta vastustavat, vaan niiden, jotka työväen kypsymättömyyden tähden ovat päässeet johtoon. Hra Torvelainen ei näy tietävän, kuinka jyrkkiä Ruotsissa on oltu. Me emme täällä ole läheskään niin jyrkällä kannalla, kun ruotsalaiset ovat vielä ny ky jäänkin. Tuskinpa missään maassa oltanee työväenasian ajamisessa niin maltillisia kuin meillä. Hra Salin sanoi, että Brantingin esitelmän kääntäjä oli jättänyt tahallaan kääntämättä ammatillista työväenliikkeen puolta koskevan kohdan. Että tämä syytös on perätön, näkyi siitä,

että kääntäjä ei myöskään maininnut sitä, että Ruotsin ammattiyhdistysten sekretariaatti perustettiin vasta sitte, kun ammattiyhdistyksissä oli 40,000 jäsentä. Se tapahtui vasta viime vuonna. Hra Salin on myös sanonut, että pienet yhdistykset sulkevat ovensa agitaattoreilta. Suljettujahan ne ovat tähänkin saakka olleet, mutta niistä tulevat *työmiehet* vastaan maantielle asti, — Meidän on vältettävä luomasta kahta eri ryhmää, joiden väliin porvarikunnan sanomalehdet kylvävät vihaa ja eripuraisuutta. — Puhuja ihmetteli ensimmäistä vastalauseetta, varsinkin kun sen laatijoina ovat olleet sellaiset miehet, kuin hrat Järvenpää ja Karvonen. He eivät tahdo antaa puoluehallinnolle oikeutta verottaa yhdistyksiä. Sen tulisi muka tulla toimeen kävelyretkien tuloilla, vaikka vastalauseen tekijät kyllä tietävät, ettei niistä mitään tuloja ole. Mutta tämän verottamisoikeuden he antavat valtuuskunnalle, joka ei suinkaan paljoa toimi, vaan panee vastalauseita työväestöä vastaan.

Kirjapainomistaja *Hellberg* ihmetteli, että Helsingistä, josta olisi odottanut tarmoa ja johdonmukaisuutta, on kokouksessa edustaja (Salin), joka joka päivä muuttaa kantaansa, joten näyttää, kuin hän tahtois myydä vakaumuksensa pienistä eduista.

Täällä on hra Torvelainen puhunut varsin kauniisti veljellisyyssaatteesta. Katsokaamme, miten asianlaita on. Järjestyneen työväestön valistunein osa ja sen jarruttajat ovat kuin kaksi matkalla olevaa veljeä. Työ on kiireellinen, se vaatii miehensä. Toinen veli on veltto, laiska ja unelias, toinen on voimakas, reipas ja eteenpäin pyrkivä. Untelo ei viitsi ponnistella eikä pyrkiä ja sanoo eteenpäin pyrkivälle veljelleen: »veljenrakkauden nojalla sinä et saa minua jättää, vaan sinun tulee nuhjustella minun kanssani». Jos riivakka näin menettelee ja jättää työnsä, niin onko se veljenrakkautta? Ei suinkaan, vaan kun hän tietää, että untelolle on tie selvä, niin hän rientää työhönsä ja arvelee: jääköön ja tulkoon sitte perässä. Veljesrakkauden nimessä ei voi jättää puoluetta perustamatta, ei voi lakata käymästä eteenpäin. Tulkoot veltot perässä.

Jos puoluehallinto perustetaan ja samalla asetetaan myös valtuuskunta, niin on perustettu kaksi eri puoluetta. Se ei ole meidän tehtävämme täällä. Helsinkiin saavat itse perustaa vapaamieliset valtuuskunnan, jos tahtovat. Täällä ei myöskään voida asettaa ammatillisia etuja valvovaa komiteaa, sillä sellaiselle ei ole minkäänlaisia ohjeita, eikä sille voida täällä ohjelmaa laatia. Tämä kokous on suurten periaatteellisten kysymysten keskustelua ja ratkaisemista varten, vaan ei puhtaasti ammatillisten asiain. Helsinki suurine ammattiyhdistyksineen voi ryhtyä järjestämään tätä asiaa. Se voi tehdä sen ilman meidän apuakin, mutta jos se tahtoo apua, niin sitä voi antaa puoluehallinto. Täällä on vain va-

littava puoluehallinto, jolle voidaan täällä antaa kehoitus kutsua kokoon ammattiyhdistyskongressi.

Räättäli *Laakkonen* suostui kyllä itsepuolestaan hajoittamaan valtuuskunnan ja perustamaan puoluehallinnon, mutta piti maaseutuyhdistysten tähden suotavana, että valtuuskunta pysytettäisiin toistaiseksi, kunnes asiat saadaan reilaan, ehkä ensi kokoukseen saakka, tai vaikkapa vähemmänkin aikaa.

Räättäli *Markkanen* oli samaa mieltä kuin remissikeskustelussakin, että valtuuskunta on hajoitettava ja ammattiyhdistykset muodostavat ammattihallinnon. Jos puoluehallinto ottaa kutsuakseen ammattiyhdistyskongressin, niin ei tarvita hra Salinin ehdottamaa komiteaa. Puoluehallinnon paikaksi sopisi Turku paraiten. Maaseutu jäsenet olisi valittava niin paljon kuin suinkin eri kaupungeista ja yhdistysten mieltä olisi kuulusteltava tärkeimmissä asioissa.

Opettaja *Reino* ehdotteli heti äänestettäväksi, perustetaan-ko puolue vai ei.

Taloudenhoitaja *Kusti Sjöblom* yhtyi hrojen Tainion ja Hellbergin lausumiin mielipiteisiin.

Taloudenhoitaja *Lähde* yhtyi hra Hellbergin lausuntoon.

Puuseppä *Kärmekangas* oli alkujaan puolustanut valtuuskunnan säilyttämistä, mutta kun puoluehallintoon tulee valiokunnan ehdotuksen mukaan jäseniä muiltakin paikkakunnilta, niin luopui hän tästä mielipiteestään ja yhtyi valiokunnan mietintöön, kuitenkin sillä muutoksella, että Turusta valittaisiin vain seitsemän jäsentä puoluehallintoon.

Muurari *Forss* kannatti valiokunnan mietintöä. Hra Mäkelä oli sanonut, että hän ei tiedä, onko täällä yhdeksää hallintoon kykenevää jäsentä, mutta puhuja ei tiedä onko niitä Helsingissä, vaan tuntee sitävastoin täältä useitakin.

Maalari *Sihvonen* oli alussa ollut samaa mielipidettä kuin t:ri Lyly, että nimittäin puolueen perustaminen lykättäisiin syksyyn. Mutta koska asiasta nyt näyttää tulevan tosi, niin ei hän tahtonut sitä vastustaa. Valtuuskunnan hävittämiseen hän ei kuitenkaan suostunut, vaan yhtyi hrojen Järvenpään ja Karvosen vastalauseeseen.

Suutari *Soininen* ei hyväksynyt valtuuskunnan säilyttämistä, vaan yhtyi siinä suhteessa hrojen Tainion ja Hellbergin lausuntoihin, sekä hra Markkasen ehdotukseen, että yhdistysten mielipiteitä olisi tärkeimmissä asioissa kuultava.

Nahkuri *Jokinen* oli samaa mieltä kuin hrat Hellberg ja Tainio. Ammattiyhdistysten valtuustoa ei voida täällä valita.

Savenvalaja *Engvist* kaipasi ohjelmasta sitä sosiaalidemokraattisen puolueen vaatimusta, että maa ja tuotannonvälikappaleet ovat otettavat valtion huostaan. — Tampereen kokouksesta jo oli sanottu, että äänioikeuskysymys hajoittaa voimia. Mutta ei ainoakaan yhdistys ole sentähden jäänyt pois, vaan ovat päinvastoin omistaneet Tampereen kokouksen vaatimuksen omakseen.

Leipuri W. *Helin* yhtyi hra Hellbergin mielipiteisiin ja hänen kummastukseensa siitä, että Helsingin edustajain taholta asetetaan esteitä työväenpuolueen syntymiselle ja osotetaan sellaista häilyväisyyttä, kuin täällä on nähty. Helsingistä painhan puolueen perustamista on innokkaammin ajettu, mutta nyt on Helsingiläisten itserakkaus loukkautunut ehdotetusta puoluehallinnon paikan muutoksesta. Turku on kumminkin puoluehallinnon paikaksi sopivin.

Maisteri *Groundstroem* ilmoitti, että hän ei ollut evästykeskustelussa läsnä, jonka vuoksi hän pyysi nyt lausua mielipiteensä. Hän vastusti puolueen perustamista seuraavilla syillä: *

1) koska itsenäisen valtiollisen työväenpuolueen perustaminen tulee, kuten jo on näyttäytynyt, vaikuttamaan lamauttavasti työväen taloudellisen ja henkisen tilan kohottamiseen, mikä varmimmin toteutuu a) työväen itseavustuksen kautta ammattiyhdistysjärjestelmän ja ko-operatiivisen toiminnan muodossa, mutta työväen ponnistukset puolueharrastusten kautta tulevat kääntymään pois mainituista työväelle mitä tärkeimmistä edistyskeinoista, sekä b) lainsäädännön kautta, johon aiotulla työväenpuolueella *ei tule olemaan vähintäkään vaikutusta*;

2) Koska puolueen julistaminen yhdeltä puolen tulee *hajottamaan työväen* keskenänsä vastakkaisiin leireihin, ja toiselta puolen puolue koossa pysyäkseen on pakotettu harjottamaan sellaista *yksilöllisen vapauden sortoa*, että itsenäisesti ajattelevat ja toimivat kansalaiset tulevat pysymään puolueesta loitolla;

3) koska kokemus on osottanut, että eräät olemassa olevat paikalliset puoluehallinnot ovat olevaisia oloja halveksivan ja ymmärtämättömän seikkailupolitiikkansa kautta jo osottautuneet ei ainoastaan mahdottomiksi kohottamaan työväen arvoa ja merkitystä kunnallisella ja valtiollisella alalla tai ajamaan yhtä ainoata valtiollista aatetta tässä maassa, vaan päinvastoin suoranaisesti vahingollisiksi työväeniasialle, eikä ole mitään takeita siitä, ettei vastainen työväenpuolue tule tekemään itseään sypääksi samallaisiin auttamattomiin harhatekoihin;

4) Koska kaiken edistystyön edellytyksenä on niiden olojen ja lakien täydellinen tunteminen ja ymmärtäminen, jotka yhteiskunnassa vallitsevat, mutta useat tässä kokouksessa tehdyt päätökset ja monet kohdat vastikään esitetystä ohjelmassa johdantoineen todistavat sekä olevaisten olojen täydellistä käsittämättömyyttä että sellaista lainsäädäntömmehengen tuntemattomuutta, ettei väkään valtiollinen *edistyspuolue* voi niitä omakseen ottaa, ja

* Jätetyt kirjallisesti pöytäkirjaan otettaviksi.

5) koska maamme nykyinen valtiollinen asema on sellainen, että kaikki ajatukset puoluejaosta kansalaisten kesken ovat kerrassaan hylättävät, nykyinen asema kun vaatii kaikkien kansalaisten yhteistä, yksimielistä ja jakamatonta harastusta ja työtä maamme sisällisten olojen rauhalliseksi kehittämiseksi ja sen perustuslaillisten takeiden säilyttämiseksi ja lujittamiseksi.

Kirjapainaja *Wainio* yhtyi pääasiassa edelliseen puhujaan. Kirvesmies *Haikarainen*: Yhdistykseni (Helsingin) kuuluu jo työväenpuolueeseen. Mikään Helsingin ammattiyhdistys ei alistu sellaisen ammattiyhdistysvaltuuston alle, joka täällä valitaan. Puoluehallinto olkoon Turussa, sen parempaa paikka sille ei voida saada. Helsingissä ei ole sellaista miestä, joka kykenisi johtamaan. Mitä hallinnon apujäseniin tulee, niin olisi niitä valittava yksi joka kaupungista.

Räättäli *Eklund* yhtyi valiokunnan mietintöön.

Suutari *Lehtiö* vakuutti, että hänen johtamansa yhdistys on kyllä pieniä yhdistyksiä, joita on sanottu jarruttajiksi, mutta sen enemmistö on jo huomenna valmis yhtymään puolueeseen. Puolueen perustaminen ei vaikuta vastustusta muissa kuin kauppiassa ja sentapaisissa kapitalismin hännystelijöissä. Kannatti hra Kärmekekankaan ehdotusta, että hallintoon olisi valittava vain seitsemän jäsentä. Hallinnon paikaksi olisi asetettava Helsinki, sillä sieltä olemme tottuneet saamaan ohjeita. Turusta puhuja tiesi valita korkeintaan kolme jäsentä puoluehallintoon, muut hallinnon jäsenet saa valita tuntemattomista.

Muurari *Nieminen*: On väitetty, että työväenasiain kehityksessä syntyisi seisaus, jos puolue tällä kertaa perustetaan. Mutta sitä väitöstä minä en usko, enkä luule muidenkaan uskovan. Päinvastoin luulen asian kärsivän siitä, jos yhdytään tohtori Lylyn ehdotukseen. Valtuuston pysyttäminen ei voi tulla kysymykseen edes siihen saakka, kun ammattiyhdistyshallinto muodostuu. Hra Salin sanoi, että yksityiset edut eivät saisi vaikuttaa, mutta minun luullakseni hän puhui juuri sen tähden, että toivoi niiden pääsevän vaikuttamaan. Valtuuskunnan säilyttämiseen on tuotu useita näennäisiä syitä, mutta ainoina todellisina syinä lienee helsinkiläisten taholta pelko siitä, että heiltä rapsautetaan valta kärsistä, ja muilta tahoilta arkuus. Hra Groundstroem sanoi, että paikalliset puolueet ovat siellä, missä niitä on ollut, osottautuneet mahdottomiksi toimimaan työväestön hyväksi. Tampereelta voin kokemuksen nojalla vakuuttaa tämän väitteen lausujalle sekä muille, että se arvelu on aivan väärä.

Kirjailija *Kurikka*: En ole allekirjoittanut puoluekomitean lausuntoa, vaikka olen komitean jäsen, sillä pidän ohjelmaa liian ahtaana ja muutenkin onnistumattomana. Mutta en tahtonut myöskään yksin ruveta vastustamaan yksimielistä enemmistöä, enkä häiritä kokonaisuutta vastalauseella. Tässä kuitenkin tahdon hieman selittää kantaani: Kun ajat-

telin puolueohjelman laatimista, niin oli minusta ensin kysyttävä, mitä me tahdomme: Me tahdomme poistaa sen sorron ja vääryyden, mikä yhteiskunnassa vallitsee, tahdomme sopusointua ja järjestystä. Luulin, että meidän olisi nimitettävä jo huomatu valheet ja vääryydet, ja koetettava niitä poistaa. Ensiksikin siis ääniasteikko pois ja pois kieli-riita! Pois kapitaalinen valta, joka vaatimus sisältää koko työväenliikkeen ytimen. Turvatkaamme lapsiamme! Se vaatimus käsittää kaikki, mitä meidän on tehtävä lasten hyväksi, äpärälapsesta aina 15 vuotiseen saakka. Pois kirkon valheet, pois militarismi, eläköön rauhan aate! Oikeutta sorre-ruille, turvaa heikommalle väkevemmän valtaa vastaan! Minä en saanut komiteassa kannatusta mielipiteilleni. Kukin kantoi voimainsa mukaan yhteiseen kasaan puita, tikkuja tai lastuja. Siitä ohjelma muodostettiin ja se on mielestäni sellaiseksi ohjelmaksi hyvä. Mutta se olisi pitänyt jo alkujaan suunnitella sopusointuisemmaksi, täydellisemmäksi ja kauas tulevaisuutta tähtääväksi. Siitä puuttuu tärkeitä kohtia. Sairasapua vaaditaan, mutta miksi ei samalla hautausapua. Puolueen suhde kielikysymykseen ja kirkon valheisiin on myös poissa, poissa on vaatimus tuotannonvälikkappaleiden tekemisestä yhteisomaisuudeksi. Koulupakosta ohjelmassa puhutaan, mutta ei puhuta siitä pakosta, että oppilaille on hankittava leipää, lämpöä, vaatteita. Mutta näistä puutteista huolimatta minä kyllä yhdyin ohjelmaan.

Mitä puoluehallinnon paikkaan tulee, niin en tiedä, miksi Turun työväenyhdistys pannaan hallitsemaan. Oikeastaan ei tarvittaisi mitään hallintoa, ei mitään vartiastoa, vaan työväenliikkeen luottamusmiehiä. Jos tällaisia veljeshenkilöitä 9 kokoontuu yhteen, ja neuvottelee yhteisesti, niin me olemme vastustamaton voima. Olen sitä mieltä, että jos hallinto asetetaan, niin siihen on paikasta välittämättä valittava miehiä, joilla on laaja näkökanta, ja on näille varojen puolesta annettava tilaisuutta kokoontua niin usein kuin tarve vaatii. Tällainen hallinto kykenee ajamaan pois vääryyttä. Virasto on asetettava vain juoksevia asioita varten. Sellaisena voi olla jonkinlainen ammattiyhdistysten keskusvirasto. Kun tätä ei ole, niin pysyköön kernaasti valtuusto, kunnes se saadaan. Asia ei muutu sen paremmaksi, jos hallinto muutetaan Turkuun, mutta haittoja siitä voi olla. Helsingissä on eri aineksia saatavana ja mielipidetten vaihto sitä voimakkaampi. Siitä syystä on puoluehallinnon kokoonnuttava Helsinkiin, valittakoonpa sen jäsenet mistä tahaan.

Työmies *Malmberg* yhtyi puoluehallinnon kannattajiin, mutta ei hyväksynyt valtuuskuntaa. Puoluehallinnon paikaksi piti Helsinkiä sopivampana.

Välskäri *Kattelus* kannatti valtuuskunnan säilyttämistä ja pyysi pöytäkirjaan seuraavan vastalauseen:

»Minä allekirjoittanut panen jyrkän vastalauseen työväenpuolue valiokuntaa vastaan, jok» on päättänyt julistaa työväenpuolueen ja samalla hävittää työväenvaltuuskunnan tässä kokouksessa. Sillä minä en yhdistyksen edustajana ota päälleni sitä edesvastausta, jos tämän kokouksen päätöksestä joku vaara uhkaa valtiollista olemassa oloamme ja hajaannusta työväen liikkeessä.

Turussa Heinäkuun 20 p:nä 1899.

A. Kattelus.»

Kauppias *Pohjolainen* yhtyi tohtori Lylyn vastalauseeseen. Puutarhuri *Oksanen* kannatti hra Mäkelän lausuntoa ja yhtyi t:ri Lylyn vastalauseeseen.

Hra *Koisi* tahtoi valtuuskunnan säilytettäväksi ja vastusti puolueen perustamista täällä.

Rouva *Laaksonen* kannatti puolueen perustamista ja yhtyi valiokunnan lausuntoon.

Mekaanikko *Weiidell* jonka oli täytynyt matkustaa pois, oli kirjallisesti ilmoittanut täysin hyväksyvänsä valiokunnan mietinnöt puolueen perustamisesta ja puolueen ohjelmasta.

Työnjohtaja *Longa* ilmoitti, että se yhdistys (Sortavalan) jota hän edustaa, ei ainakaan toistaiseksi voi yhtyä puoluehallintoon. Hän puolestaan katsoi Helsingin sopivimmaksi puoluehallinnon paikaksi, jos sellainen asetetaan.

Suutari *Mäkelin*: Työväenpuolueella on tähän saakka ollut tunnustettu johtaja Turussa, joten puoluehallinnon paikka on itsestään määrätty. Yhtyi kaikkiin puolin valiokunnan mietintöön.

Työmies A. *Hermansson* ja hatuntekijä K. W. *Oksanen* kannattivat valiokunnan mietintöä.

Kirjapainaja *Wainio* huomautti, että remissikeskustelussa paljon puhuttu yksimielisyys on saanut pahan kolauksen.

Tohtori *af Ursin* huomautti, koska keskustelu nyt oli loppunut, että hän oli kokouksen puheenjohtajana osaksi ollut läsnä valiokunnan kokouksessa ja siellä oli ollut kysymys hautausavusta, mutta se oli jätetty ohjelmasta pois, koska se oli verrattain pieni asia. Sellaisia oli kyllä useampiakin. Puolueen suhteesta uskontoon oli ollut vilkas keskustelu, mutta sekin oli päätetty jättää ohjelmasta pois, sillä se oli vaikea ja arkaluontoinen kysymys.

Suutari *Salin* pyysi puhevuoroa, mutta kun puheenjohtaja ei katsonut voivansa sitä myöntää, kokous oli päätännyt ylläolevien puhevuorojen jälkeen keskustelun loppuneeksi, niin hra *Salin* pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseen siitä, ettei uskonnon suhteesta työväenkysymykseen anneta keskustella.

Tähän vastalauseeseen yhtyi hra *Pulkkinen*.

Tähän loppuivat keskustelut ja ryhdyttiin äänestykseen. Ensin äänestettiin siitä, *perustetaanko puolue vai eikö*. Perustamista puolusti 55 ääntä ja vastusti kolme. Äänestettiin sitte siitä, *perustetaanko puolue tri Lysin vastalauseessa ehdotellulla vai pääasiallisesti valiokunnan ehdottelemalla tavalla*. Edellistä kannatti 5 ja jälkimäistä 53 ääntä.

Kivenhakkaaja *Pulkkinen* pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseen puolueen perustamista vastaan.

Herrat *Wainio, Hamström, Pohjolainen, Aalto, Koisi, Longa, K. Oksanen, J. W. Hermansson* ja *Pitkänen* ilmoittivat, etteivät he olleet ottaneet osaa äänestykseen.

Äänestettäessä, *onko puoluehallinnon päikaksi asetettava Turku vai Helsinki*, puolusti Turku 44 ja Helsinkiä 9 ääntä.

Herrat *Salin, Tiippa, Soininen, Lähde* ja *Pohjolainen* ilmoittivat, etteivät he olleet ottaneet osaa äänestykseen.

Suutari *Lehtiö* pyysi pöytäkirjaan vastalauseen puoluehallinnon asettamisesta Turkuun.

Äänestettiin sitte *onko työväenvaltuuskunta poistettava joko ehdottomasti heti tai ammattiyhdistysliiton perustettua, vai onko se säilytettävä*. Valtuuskunnan poistamista puolsi 38 ja sen säilyttämistä 13 ääntä.

Äänestettäessä *onko valtuuskunta poistettava heti, vai vasta ammattiyhdistysliiton perustettua* kannatti edellistä mielipidettä 33 ja jälkimäistä 18 ääntä.

Kirjapainaja *MVainio* jätti tämän päätöksen johdosta pöytäkirjaan otettavaksi näin kuuluvan vastalauseen:

»Ilmoitan vastalauseeni päätöstä vastaan työväen valtuuskunnan hävittämisestä sekä sitä tapaa vastaan, että täällä on pari tuntia aamupäivällä tehty ohjeita työväen valtuuskunnalle, joka työ nyt on päätetty pitää turhana, eikä puheenjohtaja tässä noudattanut samaa johdonmukaisuutta kuin eräässä toisessa jo ennen päätetyssä asiassa. Ohjeiden tekoa valtuuskunnalle kokous ei tahtonut edes lykätä, vaikka sen kautta monet, jotka tahtoivat olla läsnä puolueohjelman teossa, saivat jäädä tänne 1 vuorokaudeksi lisää».

Toimittaja *Tainio* pyysi edellisen luettua pöytäkirjaan merkittäväksi, ettei kokouksessa eikä valiokunnassa ole tehty minuuttiakaan työtä ohjeiden laatimiseksi valtuuskunnalle, vaan puoluehallinnolle.

Tähän yhtyi kirjapainonomistaja *Hellberg*.

Äänestettiin sitte hra *Salinin* ehdotuksesta *asetetaanko tässä kokouksessa komitea puuhaamaan ammattiyhdistyskongressia niin pian kuin suinkin, vai jätetäänkö ammattiyhdistyskongressin kokoonkutsuminen puoluehallinnon toimeksi*, kuten hra *Hellberg* oli ehdottanut. Edellistä ehdotusta kannatti 16 ja jälkimäistä 34 ääntä.

H:ra *Salin* ilmoitti pöytäkirjaan vastalauseensa siitä »että kokous halveksii ammattilaisten taloudellisia pyrintöjä, jotka

käsitykseni mukaan ovat kaikista tärkeimpinä pidettävät Suomen työväenliikkeessä toistaiseksi».

Tähän vastalauseeseen yhtyivät herrat *Tiippa, Lehtiö, Hellsten ja Kärme kangas*.

Tohtori *af Ursin* lausui myöskin pöytäkirjaan otettavaksi valituksen siitä, ettei hra *Salinin* ehdotusta erityisen komitean asettamisesta hyväksytty, koska vasta perustettava puoluehallinto ei luultavasti voi niinkään pian järjestyä, jos asia ehkä katsottaisiin kiireelliseksi.

Kokouksen päätökseksi tuli siis näissä äänestyksissä;

1) *Suomen työväenpuolue nyt julistetaan virallisesti perustetuksi.*

2) *Puoluehallinto sijaitsee ensi edustajainkokoukseen saakka Turussa.*

3) *Työväenvaltuuskunta Helsingistä lakkautetaan heti.*

4) *Ammattiyhdistyskongressin kutsuu kokoon puoluehallinto.*

Luettiin sitte valiokunnan laatima ohjelmaehdotus puolueelle.

Suutari *Salin* ehdotti, että ohjelmaan lisättäisiin pykälä uskonnon julistamisesta yksityisasiaksi.

Toimittaja *Kössi Koskinen* ei tahtonut edellisen puhujan ehdottamaa lisäystä ohjelmaan, koska sitä voidaan käyttää väärin meidän pyrintöjemme vastustamiseksi.

Kokous hylkäsi hra *Salinin* ehdotuksen. Valiokunnan ohjelmaehdotus puolueelle hyväksyttiin.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

Suomen työväenpuolue, joka perustuu yleisen työväenliikkeen periaatteisiin yhteiskuntakehityksen suhteen, pyrkii kaikissa suhteissa Suomen työväen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen vapauttamiseen. Huomauttaen, että perusedellytyksinä siihen on Suomen kansallisen itsenäisyyden säilyttäminen ja suojeleminen, on puolue lähimpään pyrintöjensä päämääräksi hyväksynyt seuraavan

Ohjelman

1:o) *Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen laissa määrättyinä lepopäivinä.*

2:o) *Lainsäädäntö- ja itseverottamisoikeus kansalle eduskunnan kautta.*

3:o) Täydellinen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4:o) Työaika saatava 8 tuntiseksi. Pisin työaika ja alin tuntipalkka valtion ja kuntien töissä heti pantava käytäntöön.

5:o) Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkien ylempään oppilaitosten pohjakouluksi.

6:o) Sotilastaakka suuresti vähennettävä ja rauhan- aatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava.

7:o) Naisen ja miehen täydellinen yhdenvertaisuus.

8:o) Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistuksen ja kaupan suhteen aikaansaattava.

9:o) Työsuojelulainsäädäntöä kehitettävä. Ammattitarkastajain luku melkoisesti lisättävä ja työväen luokasta niille apulaiset määrättävä. Naistarkastajia myös asetettava.

10:o) Asteittain nouseva tulo- ja perintövero. Kaikkien välillisten verojen poistaminen.

11:o) Työväen vakuutus on otettava valtion huostaan.

12:o) Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lääkärin apu.

13:o) Irtaimen väestön, maanvuokraajien ja pikkutilallisten asemaa parannettava.

Päätöstä vastaan liitettiin pöytäkirjaan seuraavat vastalauseet:

»Koska kirkollisen valheen poistaminen on välttämätön ehto kansan henkisellem vapautumiselle, panen vastalauseen sitä vastaan, ettei Suomen työväenpuolueen ohjelmassa sa- nallakaan vaadita tämän valheen poistamista.

Matti Kurikka.»

»Allekirjoittanut pyytää lausua vastalauseensa sitä oma- valtaista menettelyä vastaan, että puoluevaliokunta on pois- tanut ohjelmasta uskontokysymyksen, joka oli siihen valio- kunnassa jo päätetty ottaa seuraavassa muodossa: »uskontoa ja työväenasiaa ei saa sekoittaa toisiinsa, vaan on uskonto jokaisen yksityinen asia»; ja myöskin sitä vastaan, että edus- tajain kokous päätti tästä asiasta antamatta allekirjoittaneelle puheenvuoroa.

Aappo Kärmekangas.»

Luettiin sitte puolueen järjestämistä koskevat valiokunnan ehdotukset.

Opettaja *Karvonen* ilmoitti, että valtuuskunnan hallussa on sille ehdollisesti myönnettyjä varoja, joita yhdistykset voi- vat oikeuden kautta hakea takasin ja joita siis ei voi puo- luehallinnolle luovuttaa ilman yhdistysten suostumusta.

Kokous päätti 22 äänellä 2 vastaan, että niille yhdistyksille, jotka sitä pyytävät, annetaan heidän ehdollisesti myöntämänsä varat takasin. Kun vielä muutamia pienempiä lisäyksiä tehtiin, tuli kokouksen päätös kysymyksenalaisessa suhteessa kuulumaan kokonaisuudessaan näin:

Suomen työväenpuolueen -muodostavat ne yhdistykset, ammattiosastot ja liitot, jotka hyväksyvät puolueen ohjelman.

Puoluetta johtaa puoluehallinto, jonka asema ensi edustajakokoukseen asti on Turussa.

Puoluehallintoon kuuluu 18 jäsentä, joista puolet valitaan Turussa ja puolet muilla paikkakunnilla asuvista henkilöistä tässä edustajain kokouksessa.

Verotus puoluehallinnon tarpeita varten tapahtuu siihen liittyneiltä yhdistyksiltä jäsenluvun perusteella samaan tapaan kuin tähän saakka työväenvaltuuskunnalle. Maalaisyhdistykset maksavat kuitenkin joka jäseneltään ainoastaan puolet siitä, mitä kaupunkilaisyhdistykset.

Tähänastinen Suomen työväenvaltuuskunta kokonaan lakkautetaan ja sen pöytä- ja asiakirjat ynnä muut paperit sekä sen varat, velat ja tehtävät annetaan puoluehallinnolle Turussa. Kuitenkin suoritetaan valtuuskunnalle ehdollisesti jätetyt varat takaisin niille yhdistyksille, jotka sitä pyytävät.

Ilmoittautuminen puolueeseen tapahtuu puoluehallinnon kautta.

Sen jälkeen luettiin valiokunnan ehdottamat Suomen työväenpuolueen ohjeet.

Ensimmäinen pykälä hyväksyttiin sellaisenaan.

Toiseen pykälään ehdotti

Taloudenhoitaja *M. Saarinen*, että maaseutuedustajat valitaan eri yhdistyksissä.

Puuseppä *Kärmekangas*, että Turusta valittaisiin 7 edustajaa ja muualta 9.

Kirjailija *Kurikka*, että Turusta valittaisiin vain kaksi puoluehallinnon jäsentä, puheenjohtaja ja sihteeri, mutta muut jäsenet muualta. Turusta voitaisiin valita vain varajäseniä.

Maalari *Kössi Koskinen*. Ei ole katsottava asiaa puolueellisuuden, vaan työn helpottamisen kannalta. Luullaanko, että turkulaiset muodostavat eri puolueen, jota vastaan kaikkien muiden tulee asettua, kun pelätään, että puoluehallinnon enemmistö on Turusta.

Äänestettiin toiselta puolelta valiokunnan ehdotuksen ja toiselta puolelta hrojen Saarisen ja Kurikan ehdotusten välillä, jolloin valiokunnan ehdotus voitti 29 äänellä 6 vastaan, ja 2 § siis jäi muuttamatta.

Kolmanteen pykälään ehdotti lisättäväksi Taloudenhoitaja O. *Lähde*, että puoluehallinto kokoon-tuu, kun 5 jäsentä sitä pyytävät, joka lisäys hyväksyttiin.

Räättäli *Markkanen*, että yhdistysten mielipidettä olisi kuuluttava tärkeissä asioissa.

Äänestettäessä tämän lisäyksen hyväksymisestä tai hyl-käämisestä jakautuivat äänet tasan, 15 kummallekin puo-
lulle, jolloin, puheenjohtaja, jolla olisi ollut ratkaisuvallta, eh-
dotti sen sijaan lisäyksen muodostamisen siten, »että hallin-
nolla on oikeus tärkeissä asioissa kuulustella puolueeseen
liittyneiden yhdistysten mieltä», joka hyväksyttiin.

Pykälät 4—6 hyväksyttiin sellaisinaan.

Seitsemänten pykälään päätettiin lisätä sanat »kun edus-
tajaksi valittu on sellaisen yhdistyksen jäsen, joka on liittyy-
nyt puolueeseen».

Pykälät 8—10 hyväksyttiin muuttamatta.

Ohjesäännöt muodostuivat siis lopullisesti seuraaviksi:

Puoluehallinnon ohjeet.

1 §. Puoluehallinnon tarkoituksena on olla Suomen työväenpuolueen ylimpänä hallintona ja johtona.

2 §. Puoluehallinnon, johon kuuluu 18 jäsentä, 9 Tu-
rusta, puheenjohtaja siihen luettuna, ja 9 muualta,
valiisee yhdistysten edustajain kokous.

3 §. Puoluehallinto kokonaisuudessaan kokoontuu yhe-
teiseen neuvotteluun ainakin kerran vuodessa, mutta
puheenjohtajalla on oikeus kutsua yhteinen kokous,
milloin asianhaarat sitä vaativat tai 5 jäsentä sitä
pyytää. Kaikkien jäsenten mielipidettä on kirjallisesti
tai suullisesti kysyttävä kaikissa tärkeissä puolueen
johtoa ja taktiikkaa koskevissa kysymyksissä. Puolue-
hallinnolla on oikeus tärkeissä asioissa kuulla puoluee-
seen liittyneiden yhdistysten mielipidettä.

4 §. Puoluehallinnon vaali toimitetaan suljetuilla li-
puilla yleisessä edustajakokouksessa siten, että ensin
valitaan puheenjohtaja siltä paikkakunnalta, johon puo-
luehallinto sijoitetaan ja sitte hallintoon 2 i:ssä mai-
nittu lukumäärä jäseniä.

5 i. Puoluehallinto valitsee keskuudestaan varapu-
heenjohtajan, sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tar-
vittavat virkailijat; sihteerin palkka on korkeintaan 500
mk.

6 §. Puoluehallinnon tehtävänä on:

- 1) panna toimeen edustajakokouksen päätökset;
- 2) edustajakokouksen kokoonkutsuminen ja järjes-
täminen;
- 3) antaa kertomus toimestaan ja tehdä tili käyttä-
mistään varoista edustajakokoukselle.

7 §. Edustajakokouksen edustajat valitaan sen periaatteen mukaan, että kaikki ne yhdistykset, joissa on jäseniä alle sadan, valitsevat kukin yhden edustajan, ja ne yhdistykset, joissa on jäseniä yli sadan, valitsevat jokaiselta täydeltä sataluvulta yhden lisäjäseneen sen lisäksi. Edustajaksi voidaan valita henkilöitä muiltakin paikkakunnilta, kunhan ne vain ovat sellaisen työväenyhdistyksen jäseniä, joka kuuluu puolueeseen. Puoluehallinnon virkailijat ovat itseoikeutettuja jäseniä edustajakokouksessakin. Edustajakokous tarkastaa itse edustajainsa valtakirjat, valitsee virkailijansa ja määrää itse työjärjestyksensä.

8 §. Edustajakokouksen tehtäviin kuuluu:

1) puoluehallinnon toimintakertomuksen ja tilien tarkastaminen;

2) seuraavan edustajakokouksen ajan ja paikan määrääminen;

3) puoluehallinnon hallintopaikan määrääminen;

4) puoluehallinnon vaali;

5) esitettyjen kysymysten ja puolueen toimintaa koskevien asiain käsitteleminen.

9 §. Ylimääräinen edustajakokous on kutsuttava kokoon, jos vähintään 15 työväenyhdistystä sitä vaatii. Puoluehallinto voi myöskin kutsua edustajakokouksen kokoon oman harkintansa mukaan, vaikka yhdistykset eivät olisi sitä vaatineetkaan.

10 §. Muutoksia voidaan näihin ohjesääntöihin tehdä ainoastaan edustajakokouksessa. Esitykset muutoksista ovat annettavat puoluehallinnolle viimeistään neljä viikkoa ennen edustajakokousta. Poikkeus tässä voidaan tehdä ainoastaan silloin, kun % saapuvilla olevista edustajakokouksen jäsenistä sitä vaativat.

Opettaja Karvonen pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi, että vaikka hän on valiokunnan jäsen, ei hän ole ollut ohjesääntöjä tekemässä, eikä olisi voinut monessa suhteessa niitä hyväksyä.

Toimittaja Tainion ehdottama kysymys työväen yhdistymisvapauden turvaamisesta saavutti kokouksen yksimielisen kannatuksen.

Kun ilmoitettiin, että niissä asiapapereissa, joita kokouksessa ennen tätä kysymystä on tullut esille, on muutamissa paikoissa sana »valtuuskunta», niin päätetään, että sen sijaan on pantava »puoluehallinto».

2. Äänioikeus.

Toisena kysymyksenä keskusteltiin kokouksessa

Miten olisi äänioikeusasiaa edelleen ajettava?

Tähän kysymykseen oli t:ri S. Ingman laatinut seuraavan alustuksen:

(Katso liite sivu 107).

Evästyskeskustelun alotti

Toimittaja *Mäkelä* lausuen seuraavaan tapaan:

Alustus tässä tärkeässä kysymyksessä on jäänyt ajastaan jäljelle, jonka vuoksi en tahtoisin sitä lähettää valiokuntaankaan. Alustaja sanoo, että viimeisten kolmen vuoden aikana ei ole tapahtunut mitään, joka edellyttäisi muutoksia Tampereella pidetyssä edustajain kokouksessa tehtyihin vaatimuksiin. Minusta ei kysymys enää ole samalla kannalla kuin Tampereen kokouksessa, vaan on siitä ajasta suuresti edistytty ja vaatimukset kohonneet. Nyt on jo yleisenä vaatimuksena äänioikeuden ulottaminen myöskin naisille, josta alustuksessa ei mainita mitään. Sensus on kokonaan poistettava, jos sen perustuksena on raha. Jos joitakin pätevyysehtoja tahdotaan säilyttää, niin pantakoon perustukseksi sitte vaikka pieni sivistysmäärä, esim. lukutaito, mutta ei kukkaroa.

Alustaja on lausunut alustuksessaan toivomuksen, että äänioikeusasian ajamisessa turvaututtaisiin toisiin puolueisiin. Täällä perustetaan meille oma itsenäinen puolue. Äänioikeuskysymys on ohjelmamme ensimmäisiä kysymyksiä, pitäisikö meidän jo sen ajamisessa pyytää toisten armoa? Voi kyllä käydä niin, että joku puolue yhtyy vaatimukseemme, mutta tälle pohjalle ei toimintaamme kuitenkaan ole perustettava.

Jos eduskuntalaitoksemme pysyy muuttumatta, niin voi työväestö saada valtaa ainoastaan porvarissäädystä. Eduskuntalaitoksemme on niin vanhoilla pohjilla, ettei sen vertaa löydy sivistyneessä maailmassa missään, missä kansalla vain on jonkinlainen edustus-oikeus. Tämän eduskuntalaitoksen korjaaminen aatelis- ja pappissäätyineen olisi vanhan lahon rakennuksen pönkittämistä. Sentähden on äänioikeusasiaa ajettava yhdessä nykyisen eduskuntalaitoksen poistamisen kanssa ja uuden sijaan rakentamiseksi. Nykyinen aika on siihen minun mielestäni jotenkin sopiva, sopivampi kuin isoon aikaan ennen. Yksikamarijärjestelmä on se päämäärä, johon on pyrittävä.

Viitattuaan äänioikeusreformeihin muissa maissa, esim. Belgiassa, ei puhuja alustajan ehdottamista keinoista voinut sanoa muuta, kuin että ne luultavasti ovat kaikki hyviä sel-laisiksi.

Tohtori *Ingman*: Myönnän heti, että viimeisen puhujan huomautukset olivat useatkin aivan paikallaan. Syy, miksi en ole tehnyt alustustani toisin, on se että en ole kirjoittanut alustustani siinä hengessä, vaan olen pitänyt kiinni Tam-

pereen kokouksen päätöksistä. Meillä on siellä laadittu vanha ohjelma, jota olisi täydennettävä. Alustettavanani olikin vain kysymys: »miten äänioikeusasiaa olisi edelleen ajettava». Ne lisäykset, mitä edellinen puhuja mainitsi, ovat suuren pääkysymyksen rinnalla verrattain pienet, vaikka minulla ei ole mitään niitä vastaan. Naisten äänioikeutta olen aina puolustanut, ja jos uusi ohjelma täällä tehdään, niin ei minulla ole mitään sensuksen poistamista vastaan, vaan olen kyllä taipuvainen sivistyssensukseen, esim. lukutaitoon.

Silmämääränani keinojen valinnassa on ollut toivo saada asia parhaite kaikin keinoin edistymään. En ole tahtonut ehdottaa, että työväestö kävisi toisten puolueiden kanssa yhdessä, vaan että niille porvarillisille yhdistyksille ja klubeille, jotka äänioikeusvaatimuksissa hyväksyvät työväestön ohjelman täydellisesti, annettaisiin tilaisuutta ajamaan tätä asiaa yhdessä työväestön kanssa.

Kysymys on todella tärkein kaikista, sillä niin kauan kuin työväellä ei ole äänioikeutta, ei se voi laillisilla keinoilla, nimittäin kansan edustajain kautta, saada asiaansa edistetyksi. — Myöskin talonpoikaissäädyn vaaleista on sensus poistettava, sillä työväen tulee myös pitää silmämääränään torpparien ja maalaistyöväestön tilan parantumista.

Onko nykyinen aika sovelias muutoksien tekemiseen eduskuntalaitoksessamme, oli puhujan mielestä epätietoista. Melkeinpä piti hän nykyhetkeä semmoisen kysymyksen esille ottamiseen vähemmin sopivana.

Toimittaja *Tainio* lausui, että Tampereen ohjelma ei enää tyydytä. On jo aika Suomen työväestön vaatia, että kaikille kansalaisille on myönnettävä vaalioikeus. Eikä min-käänlainen sensus, ei varallisuuteen eikä sivistykseen perustuva, saa tulla kysymyksenkään. Alustajan ensimmäinen ja toinen ponsi ovat liian monimutkaisia ja sisältävät niin paljon rajoituksia, että ehdottelen ne poistettaviksi ja sijaan vain lyhyesti »yleinen yhtäläinen ja välitön äänioikeus kaikille kansalaisille». Mitä alustajan ehdottamiin keinoihin tulee, niin ovat ne yleensä hyvin valittuja, mutta suuria tuloksia niistä ei ole. Joukkoanomukset eivät vaikuta hallituksen mieliteisiin, vaan itse anojille niistä voi olla hyötyä. Ne ovat heille kiihottimena, kun ei niitä oteta huomioon. Yhtenä ja tehokkaimpana keinona tahtoisin suosittaa yleistä työlakkoa, jota ulkomailla on käytetty hyvällä menestyksellä. Se on täysin laillinen keino ja auttava. Siihen olisi meilläkin viimeisenä keinona turvaututtava. En osaa sanoa, onko nykyinen aika sopiva eduskuntalaitoksen muuttamiselle. Mutta eihän ole salaisuus, että aateli- ja pappissäätö ovat peräti vanhentuneet, joten ohjelmassa olisi selvillä sanoilla lausuttava, että nämä ovat poistettavat.

Opettaja *Karvonen* yhtyi täydellisesti tohtori Ingmanein. Kehoitti työväestöä lausumaan toivomuksenaan, että eduskuntalaitos kokoontuisi aina kahden vuoden pe-

rästä. On kyllin tunnettua, että valtiosäätyimme, jotka koontuvat joka kolmas vuosi, eivät mitenkään ehdi käsitellä kunnollisesti kaikkia asioita, jotka valtiopäivillä tulevat esille. Sitäpaitse viipy asian ratkaisu nyt tavattoman kauan. Itsetään on selvää, ettei tästä ole työväestölle etua, vaan päinvastoin vahinkoa. Kustannukset tosin tulisivat suuremmiksi, mutta kustannukset eivät saa pelottaa tällaisessa asiassa. Edustajain palkkoja voidaan sitäpaitse rajoittaa. Puhuja pyysi, että valiokunta ottaisi tämän peräti tärkeän asian huomionsa ja laatisi siitä kokoukselle pöytäkirjan.

Suutari *Salin* yhtyi hra Tainioon. Äänioikeusyhdistykset, joita alustaja on ehdottanut, ovat Ruotsissa hidastuttaneet asiaa. Niiden syy on, että olot ovat siellä monessa suhteessa jotenkin samat kuin meillä. Yleinen lakko on ainoa tehokas keino, kuten Belgian esimerkki osoittaa.

Toimittaja *Kössi Koskisenkin* mielestä olisi äänioikeusasiassa otettava niin pitkä askel, että äänioikeus ulotettaisiin jokaiselle täysikasvuiseksi ja yhteiskunnallista luottamusta nauttivalle henkilölle. Sitävastoin voi yleinen lakko tulla kysymykseen ainoastaan sitte, kun lakon aate on tullut niin tunnetuksi, että siihen voi kautta koko maan samaan aikaan ryhtyä. Sitä ennen on äänioikeusasia ajettava muilla keinoilla.

Kirvesmies *Haikarainen* oli hra Koskisen kanssa samaa mieltä lakon suhteen. Keino on kyllä hyvä, mutta ensin on kantajoukko saatava tarpeeksi suureksi ja sitä kehitettävä.

Kirjailija *Kurikka*: T:ri Ingmanin alustus osoittaa, ettei hän tunnusta viime vuoden kehitystä olevan. Päivälehteläiset olivat viime syksynä päässeet sille kannalle, että kehitys ei jatku, ellei saada ääni ja mies periaate voimaan. Työväestö on ottanut seuraavan askeleen. Eduskuntalaitoksemme on peräti vanhentunut laitos. Se ei edusta eikä kelpaa edustamaan kansaa. — Minä ihmettelen, ettei niin isänmaallinen mies kuin hra Karvonen, näe mitään muuta kuin pienten muutosten aiheita. Meillä on tapahtunut suuria mullistuksia. Onneksi olemme onnistuneet luomaan kansallemme suojuksen, työväenpuolueen. Se on ainoa turvamme. T:ri Ingmanin ehdotukset ovat kuin tulenarkoja puuhökkeleitä ison kivilinnan ympärillä. Ne ovat aivan epäkäytännöllisiä. Meidän on suoraa päätä pyrittävä päämäärään, eduskuntalaitoksen täydelliseen uudistamiseen. Puhuja ehdotti kysymyksen lähetettäväksi yhfaikaa sekä puolue- että äänioikeusasiavaliokuntaan.

Työmies *Watanen* katsoi myöskin, että ääniasteikko on huutava epäkohta, joka vaatii pikaista parannusta. Kannatti suurta, yleistä äänioikeutta tarkoittavaa joukkoanomusta hallitukselle ja yhtyi toimittaja Mäkelän lausuntoon.

Puuseppä *Hoikka* vastusti hra Mäkelän ehdotusta sivistys sSENSUKSESTA. Siitä tulisi vanhan kultavasikan jälkeläinen, vaikka vähän pienempi. Oulussa ovat tuhannet kansa-

laiset jo tehneet päätöksen, että kaikki sensukset ovat poistettavat.

Maalari *Sihvonen* kannatti t:ri Ingmania.

Leipuri *Miettinen* ei voinut suostua yleiseen lakkoon, sillä päämäärä saavutetaan muutoinkin. Joka kaupungissa voidaan vaatia raastuvan kokouksia. Kun niitä pyydetään, niin nähdään, että työväestö tahtoo rehellisillä keinoilla pyrkiä mukaan. Joukkoanomuksia olisi myöskin puuhattava.

Opettaja *Reino* yhtyi pääasiassa alustajaan. Ehdotteli, että lentokirjasissa mainittaisiin nimenomaan torpparit, kansakoulujen opettajat y. m. sellaiset, joten näiden luokkain mieliä valmistettaisiin. Asiaa ajamaan ei ole asetettava äänioikeusyhdistyksiä, vaan se on annettava puoluehallinnon ajettavaksi.

Puuseppä *Hellsten* yhtyi t:ri Ingmanin lausuntoon sillä hra Tainion tekemällä muutoksella, että on vaadittava yleistä äänioikeutta kaikille.

Tähän loppui evästyskeskustelu ja kysymys lähetettiin valiokuntaan.

Valiokunta laati kysymyksestä seuraavan mietinnön:

Äänioikeusasiaa käsittelemään asetettu valiokunta on huomioonsa ottanut, että edustajakokouksen alustavassa keskustelussa useimmat puhujat ovat pohjustuksen päätarkoitusta puolustaneet, toiset tehden erinäisiä lisäehdotuksia, toiset ehdottaen muutamia muutoksia. Kun kysymys on kaikille tunnettu, pyytää valiokunta pitemmittä perusteluitta ehdottaa ponnet näin kuuluviksi:

1) että ohjelmana siitä, mitä työväestö äänioikeusreformin suhteen tahtoo, on edelleen pidettävä niitä vaatimuksia, jotka Tampereen työväenedustajain kokouksessa hyväksyttiin, mikäli sekä porvaris- että talonpoikaissäädyn vaaleihin tulee, kumminkin niin, että naisille myönnettäköön äänioikeus samoilla ehdoilla kuin miehille, sekä että varallisuuteen perustuva sensus poistettakoon, jonka sijaan ei muuta sensusta kuin lukutaitoa vaadittako;

2) että kunnallisten vaaliolojen, niin kaupungeissa kuin maalla, parantamista on ajettava rinnan valtiollisen äänioikeuden kanssa, ja että kunnallisiin vaalioloihin on, mikäli äänioikeuden laajuuteen, sensukseen ja ääniasteikkoon tulee, vaadittava samanlaisia parannuksia kuin valtiopäivämiesvaaleihin;

3) että äänioikeusreformia tarkoittavan joukkoanomuksen aikaansaamiseksi jo ensi määräaikaisille valtiopäiville on ryhdyttävä. Kokouksessa asetettavan puo-

luhallinnon on siinä suhteessa viipymättä käytävä toimenpiteisiin; puoluehallinto voi, jos tahtoo, sitä varten asettaa erityisen toimikunnan;

4) että joukkoanomusta puuhattaessa annettaisiin tilaisuus yhteistoimintaan niille porvarillisille yhdistyksille, jotka äänioikeusvaatimuksessa hyväksyvät työväen ohjelman;

5) että työväen puoluehallinto suoranaisesti taikka paikallistoimikuntain kautta, ryhtyisi vuosittain toimeenpanemaan keskustelukokouksia ja kävelyretkiä, joissa äänioikeusasia olisi ohjelmassa, hankkimaan esitelmänpitäjiä eri osissa maata pitämään luentoja äänioikeusasiasta, toimittamaan ja levittämään asiaa koskevia lentokirjasia ja muuten kaikilla keksimillään keinoilla toimimaan äänioikeusasian hyväksi;

6) että, jos muut keinot eivät vie vaadittujen parannusten aikaan saamiseen vaalioikeusasiassa yleinen, koko maata käsittävä työlakko viimeisenä keinona sitä varten olisi toimeenpantava;

7) että työväki pyrintöpäämääränään pitää, että nykyinen nelisäätyinen edustuslaitos olisi muutettava 1- tai 2-kamarijärjestelmäksi;

8) että työväenyhdistysten edustajakokous lausuu toivomuksenaan, että nopeamman lainlaadinnan aikaansaamiseksi sekä vaaliasiassa, että muissa reformikysymyksissä valtiopäivät olisivat aina kahden vuoden perästä kokoonkutsuttavat.

Santeri Ingman.

(puheenjohtaja ja sihteeri).

Yrjö Mäkelin.

Nestor Wallenius.

J. E. Eklund.

Anselm Saarinen.

Päätöskeskustelun alotti

Suutari *Mäkelin*, joka ei hyväksynyt valiokunnan kolmatta ponnita joukkoanomuksesta, koska siten saataisiin vain aikaan pienempiä parannuksia, jotka tuudittaisivat työväestön velttouteen. Sentähden olisi kaikki työ suunnattava viidennessä ponnassa osotettuun suuntaan.

Räätäli *Eklund* ja

Suutari *Wallenius* yhtyivät edelliseen puhujaan.

Toimittaja *Tainio* ihmetteli, että sensus vielä näissäkin ponsissa oli jäljellä. Suomessa voidaan yhtyä kaikkien maiden vaatimukseen: yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus. En ole minkäänlaisen sensuksen ystävä ja ehdottelen, että 1:n ja 2:n ponsi valiokunnan lausunnossa muutetaan näin kuuluvaksi:

»Työväenpuolue vaatii ohjelmanaan yleistä, yhtäläistä ja välitöntä vaali- ja äänestys-oikeutta kaikille 21 vuotta

täyttäneille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta».

Opettaja *Reino* kannatti sivistyssensusta ja ehdotti, että paitse lukutaitoa olisi vielä pätevyysehtona vaadittava kyky omin sanoin selittää luettua sekä kirjoitustaito.

Työmies *Hyyryläinen* puolusti myöskin sivistyssensusta ja ehdotteli, että sellaisille, joilla on enemmän kykyä, annettaisiin enemmän ääniä; ei kuitenkaan kenellekään kolme useampaa.

Toimittaja *Mäkelä* sanoi ehdottaneensa alustavassa keskustelussa lukutaitoa sensukseksi, ei sentähden, että luku- taidottomat ottaisivat vallan käsiinsä, ellei tätä olisi mää- rätty, vaan sentähden, että muutos saavuttaisi suosiota. Eh- dotteli, että valiokunnan viimeisessä ponnassa sanat »aina kahden vuoden perästä» muutettaisiin »ainakin kahden vuo- den perästä».

Suutari *Salin* yhtyi hra Tainion ehdottamaan ponte- n lisäämällä siihen sanat »kaikissa vaaleissa». Vastusti hra Mäkelän ehdottamaa muutosta valiokunnan viimeiseen pon- teen.

Puuseppä *Hoikka* vastusti vieläkin, kuten remessikes- kustelussakin lukutaitoa sensuksena jo siitäkin syystä, että se oli tarpeeton, sillä Suomessa on lukutaidottomia peräti vä- hän. Se vain loukkaa kansaa.

Savenvalaja *Enqvist* yhtyi hra Tainion ehdottamaan pon- teen sekä hra Mäkelinin ehdotukseen, että joukkoanomuk- set olisivat hyljättävät.

Opettaja *Karvonen* vastusti hra Tainion pontta. Se on sangen lyhyt, mutta nostaa mellakkaa. Hra Tainion vaatimuksen mukaan annettaisiin äänioikeus myöskin hullu- lle, konkurssintehneille ja sotilaille. Hän ei voinut kan- nattaa valiokunnankaan ponsia liian pitkinä ja sekavina. Niistä olisi voinut muodostaa yhden lyhyen.

Tohtori *af Ursin* huomautti, koska keskustelu oli lop- punut, edelliselle puhujalle, että hullut eivät äänestä, sillä ne ovat kiinni hullujen huoneissa eikä ole vaarallista antaa vararikkoisillekin äänestysoikeutta.

Ryhdyttiin sitte äänestyksiin. Ensin äänestettiin hra Tai- nion ehdottaman sekä hra Salinin täydentämän ponnin ja valiokunnan ensimmäisen ja toisen ponnin välillä. Edellistä puolusti 34 ääntä ja valiokunnan ehdotusta 26.

Sitte äänestettiin hra Mäkelinin ehdotuksen joukkoano- muksien hylkäämisestä ja valiokunnan 3:nen ponnin välillä. Edellistä kannatti 7 ja jälkimäistä 34 ääntä.

Muut valiokunnan ponnit hyväksyttiin muuttamatta.

Kokouksen päätökseksi tuli siis:

1) Työväenpuolue vaatii ohjelmanaan yleistä, yhtä- läistä ja välitöntä vaali- ja äänestysoikeutta kaikille 21

vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä;

2) Äänioikeusreformia tarkoittavan joukkoanomuksen aikaansaamiseksi jo ensi määräaikaisille valtiopäiville on ryhdyttävä. Kokouksessa asetettavan puoluehallinnon on siinä suhteessa viipymättä käytävä toimenpiteeseen; puoluehallinto voi, jos tahtoo, sitä varten asettaa erityisen toimikunnan;

3) Joukkoanomusta puuhattaessa on annettava tilaisuus yhteistoimintaan niille porvarillisille yhdistyksille, jotka äänioikeusvaatimuksissa hyväksyvät työväen ohjelman;

4) Työväen puoluehallinto ryhtyy joko suoranaisesti tai paikallistoimikuntain kautta vuosittain toimeenpanemaan keskustelukokouksia ja kävelyretkiä, joissa äänioikeusasia on ohjelmana, hankkimaan esitelmänpitäjiä eri osissa maata pitämään luentoja äänioikeusasiasta, toimittamaan ja levittämään asiaa koskevia lentokirjasia ja muuten kaikilla keksimillään keinoilla toimimaan äänioikeusasian hyväksi.

5) Jos muut keinot eivät vie vaadittujen parannusten aikaansaamiseen vaalioikeusasiassa, yleinen, koko maata käsittävä työlakko viimeisenä keinona sitä varten on toimeenpantava;

6) Työväki pitää pyrintöpäämääränään, että nykyinen nelisäätäinen edustuslaitos olisi muutettava yksitai kaksikamarijärjestelmäksi;

7) Työväenyhdistysten edustajain kokous lausuu toivomuksenaan, että nopeamman lainlaadinnan aikaansaamiseksi sekä vaaliasiassa että muissa reformikysymyksissä valtiopäivät olisivat aina kahden vuoden perästä kokoonkutsuttavat.

3. Työpäivän lyhennys.

Kolmantena keskustelukysymyksenä käsiteltiin kysymys:

Lainmääräyksiä työpäivän pituudesta,

johon t:ri neiti Th. Hultin oli laatinut seuraavan alustuksen

(Katso liite sivu 133).

sekä sen kanssa yhdessä kysymys:

Olisiko suotava, että kuntain ja valtion töissä olisi pisin työpäivä ja alin työpalkka määrätty?

jonka kysymyksen opettaja A. H. Karvonen oli alustanut seuraavasti:

(Katso liite sivu 160).

Puheenjohtaja pyysi että edustajat lausuisivat mielipiteensä niin lyhyesti kuin suinkin eivätkä ryhtyisi pitkiin kuvauksiin liiallisen työajan rasituksista, jotka ovat kaikille tuttuja.

Evästyskeskustelun alotti

Maalari *Sihvonen*, ehdottaen, että kysymys pitemmistä keskusteluista lähetettäisiin suoraan valiokuntaan.

Kirjapainaja *Wainio* yhtyi puheenjohtajan kehotukseen puhetulvan supistamisesta, jotteivät evästyskeskustelut paisuisi niin pitkiksi. Edustajat näkyvät pitävän velvollisuutenaan persoonallisesti esittää mielipiteitään, joka kuitenkin on tarpeetonta, kun ne usein ovat samansuuntaisia, kuin edellisten puhujain lausunnot.

Hra *Lillnix* yhtyi lyhyesti alustuksiin ja ehdotti agitaattorien lähettämistä sekä kirjallisuuden levittämistä keinona herättämään harrastusta työpäivän lyhennykseen.

Suutari *Salin*: Sosialidemokraattien vaatimuksena on kaikissa maissa: työpäivä 8 tuntiseksi. Meilläkin olisi asetettava kansainvälisen työväenliikkeen kannalle ja omistettava tämä vaatimus, kuten jo esim. Helsingin työväenyhdistys on tehnytkin. Vastustajamme siitä kyllä hurjistuvat, mutta se ei ole vaarallista.

Puuseppä *Hellsten* yhtyi hra Salinin ehdotukseen työpäivän pituudesta ja vaati, että ylityöstä olisi maksettava 50 % korotus.

Työmies *Hyyryläinen*: Kahdeksantuntinen työpäivä on kyllä otettu ulkomailla normaali työpäiväksi ja sitä minäkin periaatteessa kannatan. Mutta meidän maassamme täytyy maalaisyöväestön tähden, joka myöskin on otettava lukuun ja joka ei voi noudattaa 8-tuntista työpäivää, tyytyä 10-tuntiseen työpäivään.

Toimittaja Kössi *Koskinen* yhtyi niihin, jotka ovat ehdottaneet työväestön vaatimuksiksi 8-tuntisen työpäivän.

Muurari *Pastell* ehdotti työpäivän lyhentämiskeinona lujan järjestyksen ammattiyhdistyksiin.

Työmies *Watanen* kannatti kyllä periaatteessa 8-tuntista työpäivää, mutta katsoi asiaa vielä liian uudeksi ja ehdotti että käytännöllisistä syistä tyydyttäisiin toistaiseksi vaatimaan 10-tuntista työpäivää.

Suutari *Soininen* vaati, että ohjelmaan on otettava 8-tuntinen työpäivä.

Räättäli *Palmroos* luovutti puhevuoronsa hra Tainiolle, joka ei ollut puhevuoroa pyytänyt ennen niiden rajoittamista.

Toimittaja *Tainio* yhtyi täydellisesti vaatimaan 8-tuntista työpäivää. Vaatimus ei koske pääasiallisesti maalaisyöväestöä, vaan teollisuuden alalla työskenteleviä. — Jos noudatettaisiin alustajan hra Karvosen vaatimusta, että alin palkka määrättäisiin kahtalainen, alempi puolikuntoisia ja korkeampi täyskuntoisia varten, niin se vaikuttaisi, että ainoastaan joitakuuta harvoja pidettäisiin täyskuntoisina. Sen-

tähden puhuja ehdotti tämän ponnin hylkäämistä ja vaati samaa alinta palkkaa kaikille.

Muurari *Nieminen* ehdotteli otettavaksi ponsiin, että puoluehallinnon on pidettävä huolta siitä, että kysymys tulee esille ja pysyy päiväjärjestyksessä.

Räättäli *Markkanen* katsoi 10-tuntisen työpäivän määrystä tässä sopivammaksi, koska oli kysymys *pisimmän* työpäivän määräämisestä, jota pitempiä siis ei saa tehdä.

Mekaanikko *Weidell* puolusti vaatimusta 8-tuntisesta työpäivästä puolueohjelmaan. Tämä on työväestön vaatimuksena yli koko sivistyneen maailman. Työpäivän pituus ja alin työpalkka oli kaikkialla saavuttanut lainsäätäjain huomiota. Suomessa yksin ei tämä vaatimus ollut saavuttanut sanottavia tuloksia.

Kysymykset lähetettiin valiokuntaan.

Valiokunta oli niistä laatinut seuraavan mietinnön:

Se valiokunta, jonka työväenyhdistysten edustajain kokous Turussa heinäkuun 18 p:nä 1899 asetti valmistamaan kysymyksiä »Lakimääräyksiä työpäivän pituudesta» ja »Olisiko suotava, että kuntain ja valtion töissä olisi pisin työpäivä ja alin työpalkka määrätty?» toistensa yhteydessä käsiteltäviksi, on valiokunnan kaikkien jäsenten läsnäollessa käsitellyt mainittuja kysymyksiä ja niistä tehtyjä alustuksia.

Voimatta ryhtyä laajemmin selvittämään sitä, *minkä syiden vuoksi* työntekijäin elämää olisi turvattava työpäivän pituuden ja työpalkkojen sietämättömän alenemisen rajoituksilla ja olisiko työntekijät muiden kuin kuntain ja valtion töissä tämänlaisen suojeluksen tarpeessa, sekä sitä, minkälainen rajoitus päämääränä olisi tehokkain saattamaan työntekijäin voimain kulutusta ja voimain vastaanottoa luonnolliseen tasapainoon ja tarkemmin määrittelemättä, mitkä toimenpiteet, yksityiskohtia myöten kussakin tapauksessa olisivat asialle edullisimmat, rohkenee valiokunta esittää arvoisan kokouksen hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1:ksi että pisin sallittu (maksimaali) työpäivä ja kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin (minimi) työpalkka laissa määrätään ei ainoastaan kuntain ja valtion, vaan kaikissa yksityistenkin teettämässä töissä.

2:ksi että työpäivän pituus on määrättävä 8:ksi tunniksi niissä ammateissa, missä ei epäterveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhemmäksi. Kuitenkin jos asian käsittelyssä välttämättömäksi näkyy, voidaan väliaikaisesti tyytyä kymmentuntiseenkin työpäivään. Olettaen, että lakimääräykset ala-ikäisten työajasta ovat oikeassa suhteessa käytännössä olevaan täysi-ikäisten työaikaan,

on työpäivää lyhennettäessä säilytettävä näiden välillä samanlainen suhde.

3:ksi että pyhä- ja ylityötä on sallittava ainoastaan silloin, kun työn teknillinen laatu tai muut todistettavasti voittamattomat asianhaarat välttämättömästi vaativat sitä ja silloinkin vähintäinkin 50 % palkankorotuksella.

4:ksi että työväen puoluehallinto pitää huolta siitä, että sekä edustajakokouksen ja meillä toimivien ammattiliittojen toivomukset tästä asiasta tulevat lainlaadinnassa käsitellyn alaisiksi ja päätetyiksi.

Turussa 19 p:nä heinäk. 1899.

Seth Heikkilä

Aleks. Forss.

A. Vatanen.

J. Juusonon.

Otto Tiippa.

Päätöskeskustelun alotti

Opettaja *Karvonen*: Ne kaksi eri kysymystä, jotka valiokunta on yhdistänyt, ovat niin erilaatuisia kysymyksiä, että niitä ei voi yhdistää, eikä kysymyksiä voi täällä tyydyttävästi ratkaista, kun ei valiokunta ole laatinut eri mietintöä kummallekin. Minimipalkan määrääminen yksityisten töissä on jätettävä ammattiyhdistysten ajettavaksi. Pisimmän työajan määräys voidaan ulottaa yksityisiin työnantajoihin, vaan ei alimman palkan. Sentähden olisi valiokunnan l:si ponnesta poistettava sanat: »ja kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin (minimi) työpalkka».

Suutari *Lehtiö* kannatti hra Karvosen ehdotusta.

Kirjailija *Kurikka*: Kaikkien uusien aatteiden menestymisen ehtona on selvyys ja varmuus. Valiokunnan mietintö on erittäin puhdas ja selvä ja sitä on puolustettava hra Karvosen sekottamishalua vastaan. Onhan laissa säädetty, että hevosen voimain kulutusta täytyy samassa suhteessa korvata, kun niitä kulutetaankin. Samoin on tehtävä työntekijäin voimainkulutuksen suhteen. Kun eivät työnantajat sitä tee, niin on se laissa pakotettava. Se on aivan yksinkertainen selviö. Eikö selviötä uskalleta lausua julki. Valiokunta ansaitsee kiitokset siitä, että se on pukeutut tinnimättömän totuuden niin selvään ja lyhyeen muotoon. Siinhän koko työväenliike pyrkii. Puhuja kannatti mitä lämpimmin valiokunnan ponsia.

Metsänvartija *Vesanen* kannatti opettaja Karvosen ehdotusta. Alimman palkan määräämisellä ei ole mitään käytännöllistä merkitystä.

Kirvesmies *Heikkilä*: Edustajille on selvillä, että työvoimain liällinen kulutus on rajoitettava ei ainoastaan työpäivän lyhyteen vaan alimpaan palkkaankin nähden. Kysymys on siis vain siitä, tarvitaanko tätä rajoitusta muissa kuin kuntain ja valtion töissä. Minun mielestäni on päivän

selvää, että velvollisuutemme on toimia koko työväestön hyväksi, eikä ainoastaan sen pienen prosentin hyväksi, joka työskentelee kuntain ja valtion töissä. Olkoon, että asia toteutuisi nopeammin, jos vaatimusta koetettaisiin toteuttaa ainoastaan kuntain ja valtion töissä, mutta voihan kokous periaateena lausua, ettei ainoastaan kuntain ja valtion, vaan yksityistenkin töissä olevain työntekijäin tilaa on parannettava myös alimman palkan määräyksellä.

Räättäli *Lillnix* piti mietintöä ansiollisena ja täysin kellollisena sekä kannatti sitä.

Opettaja *Karvonen* selitti, että hän ei vastusta periaatetta, mutta vaatii, että se on ensin selitettävä. Kysymys on niin laajaperäinen, että jos se täällä näin yhfäkkiä ratkaistaan, niin se synnyttää naurua. Minimipalkan määräystä ei voi ulottaa muualle kuin kuntain ja valtion töihin.

Maisteri *Groundstroem* huomautti, että kun ehdotus on aiottu toteutettavaksi lainsäädännön kautta, niin se on laadittava sellaiseen muotoon, että sen voi toteuttaa. Valiokunnan ehdotus alimman palkan määrittämisestä yksityistenkin töissä on mahdoton, ja mahdottomain pyyteitten vaatiminen tekee asianomaiset naurunalaisiksi.

Työmies *Watanen* puolusti valiokunnan ehdotusta sen nojalla, että ellei yksityistenkin töihin vaadita samoja määräksiä, kuin valtion ja kunnan, niin nämä luiskauttavat työnsä yksityisille, joten vaatimuksesta ei ole mitään hyötyä.

Muurari *Forss*: Valiokunnan oli asetettava päämäärä, johon pyritään. Sitä ei ollut hra Karvosen alustuksessa. Sentähden valiokunta ehdotteli työpäivän pituuden 8-tuntiseksi. — Maisteri *Groundstroem* on täällä sanonut, että valiokunnan esittämät vaatimukset ovat kohtuuttomia, mutta me työmiehet, joita asia suorastaan koskee, emme pidä niitä kohtuuttomina.

Suutari *Ulmanen* kannatti alimman palkan määrittämistä kaikilla aloilla.

Opettaja *Karvonen* oikaisi äskeitä ehdotustaan siten, että hän ehdotteli valiokunnan ensimmäisen ponnin sijaan alustuksensa ensimmäisen ponnin. — Hän ei ollut tahtonut mennä määräämään työpäivän pituutta, kun Suomen työväen vaatimus tässä suhteessa ei ollut hänelle selvillä, eikä hän näinollen voinut varmaan ehdottaa 8- eikä 10-tuntista pisintä työpäivää. — Kysymykset, jotka nyt ovat yhdistetyt, olisivat puhujan mielestä käsiteltävät, erikseen, sillä hän ei voi koskaan suostua siihen, että palkka yleisistä töistä poljettaisiin yhtä alhaiseksi, kuin se yksityisten töissä asianhaarain pakosta usein on. Sentähden olisi tämä asia esitettävä hyvin valmistettuna ensi edustajakokouksen ratkaistavaksi.

Maalari *Vesterlund* kannatti valiokunnan ehdotusta. Täällä on työväestön oikea eduskunta niin kauan kuin työväestöllä ei ole äänioikeutta. Meidän tulee täällä näyttää että tahdomme kohtuullista lakia, tulee näyttää työväestölle.

että työväenliikkeeseen liittyneinä heidän asemansa voi parantua. Voisi luulla, että 8-tuntinen työpäivä on liikaa teollisuuden kehitykseen nähden, mutta työnantajat pitävät kyllä huolta siitä, etteivät vaatimuksemme heti toteudu, ja että työ käy sitä nopeammin, kuin lyhyempi työpäivä. Alin palkka on myös määrättävä, jotta meillä olisi selvä pyrintöjemme päämäärä.

Kivenhakkaaja *Pulkkinen*: Alimman palkan määrääminen yksityisten töissä, niin toivottavaa kuin se onkin, on mahdoton. Työn ostajan ja työn myyjän väli on sama kuin kauppiamiehen. Ei kukaan sivullinen voi kauppiamiehenkään tavara hintoja mennä määräämään.

Faktori *Salmine*n kehotti kokousta lausumaan sen mielipiteen, että ammattiyhdistysten itsensä olisi määrättävä alin palkka. Alin palkka estää liikakilpailua, eikä sen määrääminen ole mahdotonta, kun sen käytännöllinen toimeenpano jää ammattiyhdistyksille.

Taloudenhoitaja *Lähde* kannatti hra Salmista ja yhtyi hra Karvosen ehdotukseen.

Sorvari *Tiuppa* tahtoi ohjelmaan suoran vaatimuksen 8-tuntisesta työpäivästä ilman mitään väliehtoja.

Savenvalaja *Enqvist* kiitti valiokuntaa, että se on ottanut huomioon alimman palkan määräämisen yksityistenkin töissä, ja huomautti, että työväki on useiden lakkojen kautta näyttänyt pitävänsä tätä kysymystä erittäin tärkeänä. Naurajista ei tarvitse välittää, sillä oikeus on meidän puolellemme.

Tohtori *af Ursin* huomautti maisteri Groundstroemin naurun pelon johdosta, että esim. niin vakavassa aikakauskirjassa kuin *Jahrbücher für Nationaleconomie* ja Vienin yliopiston opettajan Schwiedland'in eräessä teoksessa puhutaan lievimmin sanoen hyvin totisesti siitä, että tämä asia on Australiassa saatu toteutetuksi.

Kun keskustelu oli nyt loppunut, ruvettiin äänestämään. Ensin äänestettiin valiokunnan 1:si ponna ja opettaja Karvosen ehdotuksen välillä. Edellistä kannatti 50 ja jälkimäistä 11 ääntä. Valiokunnan 2:n, 3:s ja 4:s ponsi hyväksyttiin sellaisina ja niiden lisäksi opettaja Karvosen alustuksen 4:s ponsi.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

1:o) Pisin sallittu (maksimaali) työpäivä ja kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin (minimi) työpalkka on laissa määrättävä ei ainoastaan kuntain ja valtion, vaan kaikissa yksityistenkin teettämässä töissä.

2:o) Työpäivän pituus on määrättävä 8 tunniksi niissä ammateissa, missä eivät epäterveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhyemmäksi. Kuitenkin jos asian käsittelyssä välttämättömäksi näkyy, voidaan väliaikai-

sesti tyytyä kymmentuntiseenkin työpäivään; olettaen, että lakimääräykset alaikäisten työajasta ovat oikeassa suhteessa käytännössä olevaan täysi-ikäisten työaikaan.

3:o) Pyhä- ja ylityötä on sallittava ainoastaan silloin, kun työn teknillinen laatu tahi muut todistettavasti voittamattomat asianhaarat välttämättömästi sitä vaativat ja silloinkin vähintäänkin 50 % palkankorotuksella.

4:o) Kuntien ja valtion on mikäli mahdollista teettävä töitään itse suoranaisesti.

5:o) Työväen puoluehallinto pitää huolta siitä, että sekä edustajakokouksen että meillä toimivien ammattiliittojen toivomukset tästä asiasta tulevat lainlaadinnassa käsittelyn alaisiksi ja päätetyiksi.

4. Työläisnaiskysymys.

Neljäntenä kysymyksenä keskusteltiin

Miten työläisnaiset saataisiin liittymään työväenasianmuutukseen yhteistoimintaan taloudellisen sekä yhteiskunnallisen asemansa parantamiseksi?

Kysymyksen oli Helsingin työväenyhdistyksen naisosasto alustanut seuraavaan tapaan:

(Katso liite sivu 154).

Evästyskeskustelun alotti

Kirvesmies *Haikarainen*, jonka mielestä ainoa keino tässä suhteessa on, että sellaiset työväenyhdistykset, joissa ei naisosastoja vielä ole, valitsevat miehiä kokoamaan naisia yhdistykseen, pitämään heille esitelmiä ja hankkimaan heille kirjallisuutta, sekä muodostamaan sitte naisyhdistyksen, jonka huolena on asian ajaminen eteenpäin.

Neiti *Ahlstedt* yhtyi naisosaston alustuksiin. Keinoja ei ole muita, kuin edellisen puhujan ehdottamat ja alustuksessa mainitut. Kaikkien järjestäytyneiden työmiesten olisi pidettävä työläisnaisten liittymistä yhtä tärkeänä kuin omaansakin. Työläisnaiset olisivat saatavat käsittämään, että heidän asemansa on sama kuin miespuolisen työläisten asema. Heistä olisi saatava poistetuksi se harhaluulo, joka monessa työläisnaisryhmässä vielä on vallalla, että he eivät ole jonkinlaisena väliasteena yläluokan ja työväestön välillä, vaan että he kuuluvat jälkimäisiin ja että heidän tulee liittyä siihen ja sen pyrinnoihin, jos tahtovat asemaansa parantaa.

Toimittaja *Tainio* huomautti useista epäjohtonmukaisuuksista ja onnistumattomista kohdista alustuksessa. Siellä sanotaan, että äänioikeus on vähemmän tärkeä, kuin se, onko naisilla leipää, terveellinen asunto ja ravinto y. m. Äänioikeus on kumminkin kaikkein tärkein, sillä jos naisilla

olisi äänioikeus, niin heillä olisi myöskin leipää ja terveelliset asunnot. Paras keino parantaa asemaansa on se, että naiset ryhtyvät innolla ajamaan äänioikeusasiaa. — Ristiriidassa edellisen kanssa on se alustuksessa myöhemmin lausuttu väitös, että kuiva jokapäiväinen leipäpolitiikka ei voi innostuttaa naisia. Minulla on naisista parempi ajatus, kuin naisilla itsellään. Minä luulen, että he voivat innostua muuhunkin kuin sellaiseen, mikä tyydyttää ainoastaan tunteita. — Alustuksen ponnet ovat myöskin puutteellisia. Ensimmäinen ponsi on aiheeton, sillä työmiehet tunnustavat naisten pyrintöt asemansa parantamisessa oikeutetuiksi sekä naiset yhdenveroisiksi itsensä kanssa. Toisessa ponnassa ehdotetaan työväenkysymystä ja naisasiaa yhdistettäväksi. Vaan niiden yhdistämistä ei tarvitse vaatia, sillä työläisnaisten aseman parantaminen kuuluu itsestään niihin suuriin yhteiskunnallisiin parannusvaatimuksiin, joita työväenyhdistykset esittävät. Näiden ponsien sijaan olisi ensi ponneksi asetettava: »Työväen puolueohjelmaan on myös otettava vaatimus naisten täydellisestä tasa-arvoisuudesta miesten kanssa». Neljännessä ponnassa ehdotetaan naisille toimitettavaksi työväenasiaa käsittelevää kaunokirjallista lukemista, mutta minä tiedän, että naisten keskuudessa kyllä ostetaan vakavampaakin työväenasiaa valaisevaa kirjallisuutta. Kaksi viimeistä alustuksen pontta ovat hyvät.

Leipuri *Miettinen* yhtyi alustuksen ponsiin. Työläisnaisten aseman parantamista olisi alettava poistamalla pahan juuret ja heidän kasvatuksensa jo olisi saatava toisenlaiseksi.

Välskäri *Kattelus* arveli, että vika ei ole siinä, ettei olisi naisia, vaan siinä, etteivät naiset ota osaa kokouksiin. Naisyhdistysten naisten olisi itse innolla ajettava asiaansa kokouksissa ja kehoitettava siihen tovereitansakin. Syynä tässä vallitsevaan velttouteen on se, että yhdistysten kokoukset ovat sunnuntaisin keskipäivällä, jolloin naiset eivät voi ottaa niihin osaa. Kokousaika olisi muutettava ja valittava kiertäviä kokoukseen kutsujia, jotka kulkevat talosta taloon. Jos ei naisia olisi tähän toimeen saatavissa, niin valittakoon miehiä. Kun naiset ensin saadaan kokouksiin, on heitä kaikin tavoin koetettava saada ottamaan osaa keskusteluihin.

Työmies *J. V. Hermansson*: Kaikkialla maassamme, missä on työväenyhdistyksiä, on myös perustettava naisosastoja näiden yhteyteen. Halpahintaisilla lentokirjasilla on naisia koetettava saada hereille, ymmärtämään velvollisuutensa yhteiskunnassa. Tätä varten oli myöskin harjoitettava kovaa agitatioonia kaikissa huvitilaisuuksissa sekä muualla, missä naisia on koossa. Miesten on alussa autettava naisia. Kun he kerran ovat hereillä, niin heistä voi tulla innokkaita asiansa valvojia, kuin miehistä konsanaan.

Opettaja *Reino* arveli parhaaksi vastaukseksi keskustelunlaiseen kysymykseen sen, että miehet lähestyvät naisia

eivätkä odota, että naiset tulevat yhdistyksiin. Yhdistyksissä jo oleville naisille on annettava toimia, jotta he siellä viihtyisivät.

Taloudenhoitaja *K. Sjöblom*: Paraiten vaikuttaa agiteeraus silloin, kun etupäässä terotetaan mieliin naisten taloudellisen aseman huonoutta ja osotetaan siihen parannuskeinoja.

Suutari *Soininen*: Ei sovi kummastella, että naiset ovat yhdistysrientoihin nähden takapajulla. Palkka on pieni, eivätkä he voi suorittaa jäsenmaksuja. Agiteeraus on kohdistettava heidän palkkoihinsa, kuten edell. puhuja mainitsi, ja miesten on heitä autettava.

Muurari *Forss*: Syy naisten velttouteen tässä suhteessa on etsittävä miehistä. Heidän on puuhattava naisosastoja, otettava naiset mukaan yleisiin kokouksiin ja hankittava niihin hauskasältöisiä esitelmiä. Ponsiin olisi lisättävä yhdeksi keinoksi yleisten naiskokousten pitäminen.

Neti *Roine* ei luullut naisia varten tarvittavan puuhata kaunokirjallisuutta, vaan muuta helppotajuista työväenasiaa käsittelevää kirjallisuutta. Yhtyi hra Tainion lausuntoon alustuksen ponsiin nähden.

Työmies *Hyryläinen* hyväksyi alustuksen ponnet. Ehdotti, että olisi kerättävä varoja, jotta saataisiin vakituinen naisagitaattori kiertämään ja vaikuttamaan naisten keskuudessa. Tyttöjä olisi vanhempain päästettävä sivistäviin huvitilaisuuksiin. Jokaisen valveutuneen työmiehen pitäisi hankkia kotiinsa työväenkirjallisuutta, ainakin »Työmies»-lehti, ja pidettävä kirjansa ja sanomalehtensä kaikkien perheen jäsenten luettavina. Kasvatuksen kautta kysymyksenalainen epäkohta paraite korjautuu, vaikka muutkin ehdotetut keinot ovat hyviä. Kykenevä agitaattori olisi pantava kiertämään.

Suutari *Salin*: Valitetaan naisten harrastuksen puutetta taloudellisen ja yhteiskunnallisen asemansa parantamiseksi. Tämän harrastuksen puutteen syynä on se, että naisia on yleensä miesten kesken pidetty vähemmän kykenevinä käsittämään valtiollisia asioita. Se on ollut suurena esteenä naisten lukuisammalle osanotolle työväenyhdistysten toimiin. Vielä nytkin monet työväenmiehet, jopa naisten kanssa seurustelevat »kavaljeeritkin» arvelevat, että naisille ei kannata puhua poliittisista kysymyksistä. Tämän ennakoluulon täytyy poistua miesten keskuudesta. Naisille on tehtävä selkoa ajamistamme kysymyksistä ja naiset itse on saatava parantamaan palkkaetujansa ja lyhentämään työpäiväänsä kaikilla mahdollisilla aloilla. Kun naiset näihin puuhiin ryhtyy, niin se tuo miehetkin mukanaan. Naisilla onkin suurempi syy ryhtyä näihin parannuspuuhiin kuin miehillä, sillä naisten palkka on usein puolta pienempi kuin miesten ja työaika tavattoman pitkä, monesti pyöreitä vuorokausia. Näihin pyrinnoihin naiset voivat paraite ryhtyä siten, että liittyvät työväenyhdistyksiin. Miesten on heitä

kohotettava niin, että he käsittävät tämän liittymisen tärkeyden.

Evästyskeskustelu loppui tähän ja kysymys lähetettiin asianomaiseen valiokuntaan.

Valiokunnan mietintö oli seuraava:

Työläisnaisasiaa pohtimaan asetetun valiokunnan lausunto.

Työläisnaisten liittämiseksi yhteistoimintaan miespuolisen köyhälistön kanssa asemansa parantamiseksi ja epäkohtain poistamiseksi, epäkohtain, joitten juuret ovat syvällä nykyisen yhteiskuntajärjestelmän perusteissa, on mielestämme välttämätöntä, että työväenliikkeen edistämässä kiinnitetäisiin entistä enemmän huomiota naisten ala-arvoiseen asemaan sopusoinnussa työväenlaajen ytimen, tasa-arvoisuuden kanssa eikä enää tyydytä toistenkaan kansaluokkien oikeudentuntoa.

Yhteistoiminnan herättämiseksi työläisnaisten keskuudessa ei valiokunnan mielestä voida keksiä mitään parempia keinoja, kuin ponteva ja vilkas agitatio, järjestetty samalla tavalla, kuin yleensäkin työväenasiassa, keskustelukousten, kirjallisuuden, naisosastojen perustamisen y. m. s. keinojen avulla. Mutta huomioon on otettava, että meidän työläisnaisyhdistyksemme ovat vielä siksi heikkoja, etteivät ne yksinään jaksa hoitaa niin raskasta tehtävää, jolleivät työväenyhdistykset ja ammattiosastot niitä tehokkaasti avusta.

Lopuksi lienee tärkeänä syynä naisten välinpitämättömyyteen oman asiansa suhteen heidän kurja taloudellinen asemansa. Rasittavan pitkä työpäivä myöskin suuresti estää naisten osanottoa kokouksiin, luennoihin, kurssiin ja yhdisty selämään kokonaisuudessaan.

Edellä olevan perusteella kehottaa kysymystä harkitsemaan asetettu valiokunta kokousta hyväksymään seuraavat ponnet:

1:o Työväen puolueohjelmaan on otettava myöskin vaatimus naisten täydellisestä tasa-arvoisuudesta miesten kanssa.

2.0 Harrastuksen herättämiseksi yhteistoimintaan työläisnaisten keskuudessa on ryhdyttävä innokkaaseen agitatioonin, josta työväenpuoluehallinto pitää huolta yhdistysten ja osastojen välityksellä keskustelukousten, kirjallisuuden y. m. s. keinojen avulla.

3:o Työväenpuolueeseen kuuluvien yhdistysten ja osastojen velvollisuutena olkoon kaikin voimin tukea ja kannattaa naisten työpalkan korotus- ja työpäivän lyhennysvaatimuksia.

4:o Erityisiä ammattiosastoja olisi perustettava työväenyhdistyksiin naistyöntekijöitä varten.

5:o Työläisnaisten harkitsemis- ja käsityskyvyn kehittämiseksi ja itseluottamuksen kasvattamiseksi olisi suotava, että naisia käytettäisiin, mikäli mahdollista, työväenyhdistysten luottamustoimiin.

Ida Ahlstedt.
(puheenjohtaja).

M. Tuominen

Aino Roine.

A. Ryyänen.

Aappo Kärme kangas.

Taavi Tainio.

(sihteeri).

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin kokouksen päätökseksi sellaisenaan ilman keskustelua.

5. Elinkeinolain muutokset.

Tähän kysymykseen oli t:ri N. R. af Ursin laatinut näin kuuluvan alustuksen:

(Katso liite sivu 115).

Kysymystä käsiteltäessä johti kokousta sen varapuheenjohtaja kirjapainonomistaja J. V. Hellberg.

Evästyskeskustelussa sai ensin puheenvuoron

Räättäli *Markkanen*, joka ehdotteli, että alustajan ponnet hyväksyttäisiin keskustelutta valiokuntaan lähetettäväksi.

Kirjapainaja *Wainio* yhtyi pääasiassa pohjustukseen, mutta ehdotti valiokunnalle, että se muuttaisi alustajan kolmannen ponnin, jossa työnantajain ja -tekijäin yhteisiä yhdistyksiä sanotaan sopimattomaksi, siten että työntekijätkin kuuluisivat tehdas- ja käsityöläisyhdistyksiin yhdessä työnantajain kanssa. Tällaisessa yhteistyössä mielipiteet selvenevät molemmin puolin. Sen ohella voisi työntekijöillä yksikseen olla omat yhdistyksensä. Alustajan viidettä ponnista ei puhuja myöskään voinut hyväksyä, koska esim. työnantajaa kohdannut työnpuute ei sen mukaan olisi pätevä syy työntekijän erottamiseen.

Kirvesmies *Haikarainen* sanoi, että ainakin Helsingissä on tultu siihen kokemukseen, että työmiehet ja työnantajat eivät sovi toimimaan yhdessä. Käsityöläis- ja tehdasyhdistyksiin liittyminen on työmiehille mahdotonta jo niiden suurien maksujen vuoksi, joita näissä yhdistyksissä vaaditaan.

Suutari *Soininen* hyväksyi alustajan 3:n ponnin sellaisenaan. Jos työnantajat ja -tekijät koettaisivatkin toimia yhdessä, niin on kaikki edistyminen silloin mahdotonta.

Savenvalaja *Enqvist* yhtyi alustajaan, koska kokemus

on kaikkialla osottanut, että työnantajat ja -tekijät eivät sovi samoihin yhdistyksiin.

Puuseppä *Hoikka* hyväksyi alustajan ponnet. Kuitenkin olisi tärkeää, että 15 vuoden ikä, joka on asetettu nuoren henkilön ikärajaksi teollisuuslaitoksissa ja verstaissa, olisi alennettava 14 vuodeksi. Teollisuuslaitoksissa ja verstaissa on usein tämän ikäisille hyvin sopivaa työtä, mutta nyt heitä ei sentakia sinne oteta. Kun vähävarainen perheenisä ei voi heitä elättää, täytyy heidän kaikissa tapauksissa etsiä ansiota ja joutuvat esim. tiilen kantoon, joka on paljon turmiollisempaa, kuin teollisuustyö. Puhuja ei sanonut tietävänsä, onko tiilenkanto saman lain alainen kuin teollisuuslaitokset, mutta niin ainakin pitäisi olla.

Työmies *Hyyryläinen* ei missään tapauksessa suostu alentamaan ikärajaa. Se olisi pikemmin kohotettava 16 vuoteen. Parempi on työskennellä ulkoilmassa kuin tehtaan pölyssä, vaikka työ edellisessä olisikin raskaampaa. Yhtyi muuten alustajaan.

Räättäli *Palmroos* yhtyi edelliseen.

Räättäli *Lillnix* hyväksyi alustajan ponnet. Moitti nykyistä oppilasjärjestelmää, kun oppipoikia pidetään aina samassa työssä. Mestari kyllä sillä tavalla ansaitsee, mutta oppilaat eivät kehity. Mestarin olisi pidettävä huolta oppipoikain vaatteista, sillä nyt he saavat vaatteissa pysyäkseen tehdä tinkityötä yöllä ja siten heidän terveytensä ja heidän ruumiinsa vastustusvoima heikentyy jo nuorena.

Tehtaalainen *A. Hermansson* tiesi omasta kokemuksestaan, että nuoria henkilöitä käytetään tehtaassa väärin, eikä kukaan käänne päätöksäkään tämän johdosta. Ikärajaa ei siis saa alentaa, mutta ei myöskään yleensä 16 vuodeksi, koska lapset työttöminä näin kauan ollen oppivat kaikenlaista huonoa.

Tohtori *af Ursin* huomautti, ettei hän ole alustusta tehdessään tahtonut korottaa tehdaslaitoksiin pääsemiseksi vaadittua ikärajaa yli 12 vuoden, sillä todellisuus murtaisi sellaiset säännökset. Ikäraja riippuu olevista oloista. Kautunkien kansakouluissa käydään tavallisesti ennen 12 ikävuotta, ja jos oppilaaksi pääsisi vasta myöhemmin, niin syntyisi vaarallisia väliaikoja, jotka johtaisivat rentusteleamiseen. Tästä seuraa myöskin, että nuoren henkilön ikäraja on pysyttävä 15 vuodessa, eikä siis myönnettävä enemmän työaikaa 12—15-vuotiaille, kuin mitä nykyään laissa on määrätty. Jos koulunkäyntiaika jatkuu yli 12 vuoden, niin silloin voi ikärajaa vaaratta korottaa.

Suutari *Soininen* luuli, että hra Hermanssonin esittämät epäkohdat eivät ole harvinaisia, vaan hyvinkin yleisiä. Elinkemolakiin olisi sentähden tehtävä lisäys, että tehtaassa pitäisi olla työmiesten valitsemia vanhimpia, jotka valvoisivat, että lain määräyksiä alaikäisten suhteen noudatettaisiin.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Valiokunnan mietintö kuului näin:

Pöytäkirja Elinkeinolain muutoksia koskevan kysymyksen valiokunnan kokouksesta.

Läsnä kaikki valitut: E. Wainio, Kuopio. J. Mänttä, Vaasa. J. W. Soininen, Helsinki. J. Puolakka, Viipuri. Albin Partti, Helsinki. A. Markkanen, Kotka ja J. H. Jokinen, Turku.

1 §.

Puheenjohtajaksi valittiin hra A. Markkanen ja sihteeriksi E. Wainio.

2 §.

Ryhdyttyä sitten varsinaiseen asiaan, pohjustajan, t:ri N. R. af Ursinin alustuksen ponsien tarkastukseen katsottiin ne kokonaisuudessaan työväen toivomuksia vastaaviksi sekä asiallisesti perustelluiksi. Ainoastaan ponnen kolmannesta kohdasta syntyi erimielisyyttä, hra Wainio kun ei luullut viisaaksi kokonaan sulkea työväkeä tilaisuudesta jolloinkin voida ottaa osaa työnantajainkin kanssa yhteisiin neuvotteluihin ja varsinkin estää siltä tilaisuutta antaa jonkun verran vriallisia lausuntoja työväkeä koskevissa asioissa. Kun mitään yhteyttä työnantajain ja työntekijäin välille missään muodossa ei tahdottu, vaan täysin kannatettiin ehdotusta työväenlausuntojen hankkimisesta, yhdyttiin yksimielisesti lisäämään ponteen, suuremman merkityksen vuoksi, vaatimus työväen lausuntojen tarpeellisuudesta, jota pohjustajakin on; maininnut.

Ponnet ehdottaa valiokunta siis hyväksyttäväksi seuraavasti:

1:n ja 2:n pohjustajan, t:ri Ursinin ponsien mukaan.
3:s kuuluisi näin:

3) että yhteiset työnantajain ja työntekijäin, yhdistykset ovat sopimattomat., vaan olisi työväkeä koskevissa asioissa paikkakunnallisten työväen- ja ammattiyhdistysten mieltä kuultava, ja että varsinkin voimassa olevien lakien—————

(j. n. e. pohjustajan ponnen mukaan).

Kohdat 4—7 hyväksyttäväksi sellaisenaan.

Turussa 18. p. Heinäkuuta 1899.

A. Markkanen.

Albin Partti.

J. H. Jokinen.

J. W. Soininen.

J. Puolakka.

J. Mänttä.

Emil Wainio.

Päätöskeskustelussa

Suutari *Salin* ehdotti, että alustajan tarkasti harkitut ja asialliset ponnet hyväksyttäisiin sellaisinaan valiokunnan ehdottamalla lisäyksellä.

Toimittaja *Mäkelä*: Jo evästyskeskustelussa ilmeni yleisenä mielipiteenä, että oppilasten ikäraja olisi korotettava. Lapset eivät koskaan ole 12 vuotisina kansakoulun läpikäyneitä maalla, josta oppipoikia tulee paljon. Siellä kansakoulusta päästään noin 14 vuoden vanhana, joten ikäraja olisi määrättävä 14 tai 15 vuodeksi.

Maisteri *Groundstroem* oli alustajan ja valiokunnan kanssa eri mieltä työnantajain ja työntekijäin yhteisistä yhdistyksistä. On paljon yhteisiä asioita, joista voitaisiin hyvällä suoriutua yhteisten keskustelujen kautta. Jos on mahdollista saada elinkeinolaikiin sellaisia muutoksia, että yhdistysten toiminta tulisi lakipykälillä turvatuksi, niin olisi paljon voitettu, sillä nykyisissä oloissa ei tiedä, kuinka kauan itsenäiset työväenyhdistykset voivat toimia. Valtion asettama elinkeinolakivaliokuntakin ehdottaa samaa. Alustuskin on kysymyksenalaisessa suhteessa ristiriitainen. Siellä sanotaan, että työnantajat ja -tekijät eivät voi olla yhteisissä yhdistyksissä, mutta otaksutaan toisessa paikassa, että sovintolautakunnissa ne voivat. Kuinka he silloin voivat, elleivät he ole yhteisissä yhdistyksissä harjaantuneet toimimaan yhdessä? Alustajan kolmas ponsi olisi sentähden muutettava yhteisten yhdistysten eduksi. — Elinkeinolakiin olisi myös koettava saada sellainen muutos, että työväenedustajillekin annettaisiin oikeus lausua ajatuksensa elinkeinolain muutoksista.

Räättäli *Markkanen* kertoi kokemuksiensa siitä, että työnantajat ja -tekijät eivät sovi yhteisissä yhdistyksissä työskentelemään. Työnantajat eivät tunne työväenasiaa. Jos työväki rupeaa omaa asiaansa ajamaan, niin he erkanevat, tai jos he ovat enemmistönä, niin yhdistys on mahdoton. Puhuja ei hyväksy missään tapauksessa yhteisiä yhdistyksiä edellisen puhujan esittämässä muodossa, vaan jos sellaisia laaditaan, täytyisi niiden olla erillään, toisen haaraosastona toisessa.

Kirjapainaja *Wainio* uudisti evästyskeskustelussa tekemänsä esityksen yhteisistä yhdistyksistä. Valiokunnassa puhuja oli koettanut ajaa lävitse sitä, että työntekijäin yhdistykset olisivat haara-osastoina työnantajain yhdistyksissä. Ikärajan suhteen oli samalla kannalla kuin tri af Ursin evästyskeskustelussa.

Toimittaja *Hamström* kummasteli, että työväki pelkää lähestyä työnantajaa, joka usein on alkuperäisesti työntekijä. Tämä on vahingoksi työväenasialle, sillä moni tärkeä kysymys selviäisi näiden yhteisten yhdistysten kautta.

Suutari *Nyman* yhtyi hra Mäkelän esitykseen ikärajasta, sillä kun tehtäisiin saa ottaa jo 12 vuotiaita, niin paljon nuorukaisia tulee rääkätyksi.

Nahkuri *Jokinen* yhtyi hra Markkasen mielipiteisiin.

tyy n. s. oppityöpajoihin (»Lehrwerkstätte»). Tietopuolinen opetus annetaan edelleenkin nykyisissä käsityökouluissa, edellyttäen täsmälleen korkeamman kansakoulun oppimäärää. Kumpikin opetus on oleva pakollinen ja kolmivuotinen; työnantajien täytyy oppilaan työajasta tähän tarkoitukseen luovuttaa tarpeellinen aika (2—3 tuntia joka arkipäivän aamupuolella). Opetuksen säännöllisyyttä valvoo sopivalla tavalla asianomainen ammattitarkastaja ynnä työnantajista ja työntekijöistä tasapuolisesti kokoonpantu neuvoskunta, jotka myös pitävät tarkasti silmällä verstaissa ja tehtaissa vielä toistaiseksi annettavaa, yksijaksoisemmaksi ja täydellisemmäksi määrättävää opetusta.

3) että yhteiset työnantajain ja työntekijäin yhdistykset ovat sopimattomat, vaan olisi työväkeä koskevissa asioissa paikkakunnallisten työväen- ja ammattiyhdistysten mieltä kuultava, ja että voimassa olevien lakien tulkitsemisesta syntyvien riitojen ratkaisemiseksi pysyviä sovinto-oikeuksia on asetettava ja 26 § nykyisestä elinkeinolaista poistettava.

4) että jokainen työnantaja, jolla on palkattuja työntekijöitä, on velvollinen laatimaan kumpaakin puolta yhtä sitovia ohjesääntöjä, joihin on pakollisesti otettava määräykset työn alkamisesta ja lopettamisesta ynnä ruokatunneista, palkanmaksutavasta (kerran viikossa), työsopimuksen lakkaamisesta, kaikista rangaistuksista ja sakoista (korkeintaan % päiväpalkasta), jotka voivat kysymykseen tulla ja joista luettelo on pidettävä, sekä näiden käyttämisestä (kaikki liikkeen työväestön hyväksi) sekä että, ennen kuin ohjesäännöt saavat laillisen voiman, on liikkeen kaikkien täysikasvuisten työntekijäin mieltä kysyttävä työnantajan ehdotuksesta, mikä ehdotus ynnä työntekijäin oikeaksi todistettu lausunto ovat lähetettävät teollisuushallitukselle ohjesäännöiksi lopullisesti muodostettaviksi ja vahvistettaviksi.

5) että työstä erottaminen ei saa tapahtua muista syistä kuin niistä, jotka ovat laissa ja ohjesäännöissä mainitut.

6) että työsopimus on tehtävä kirjallisesti ja ylösanomisen suhteen laissa määrättävä täysin yhtäläiseksi työnantajalle ja työntekijälle.

7) että nykyisen elinkeinolain säännös erotodistuksesta täysi-ikäisten työntekijäin suhteen on muutettava saksalaisen lain mukaiseksi (Geiverbeordnung § 113).

8) että ikäraja, joka vaaditaan teollisuuslaitoksiin ja verstaisiin pääsemiseksi, on korotettava neljäksitoista vuodeksi.

Toimittaja Hamström pani vastalauseensa sitä vastaan, että lakia tahdotaan sitoa niin, ettei jää tilaisuuttakaan eri-

tyisillä paikkakunnilla perustaa työnantajain • ja -tekijäin väli-
siä yhteisiä yhdistyksiä, jos sitä tahdotaan tai paikkakunnal-
liset olot niin vaativat.

6. Vanhuudenvakuutus.

Vanhuudenvakuutuksesta oli tri A. Ramsay laatinut seu-
raavan alustuksen:

(Katso liite sivu 130).

Toimittaja *Hamström* oli evästyskeskustelussa vallan toista
mieltä kuin alustaja. Työmiehet eivät voi yleisesti käyttää
hyväkseen henkivakuutusta; heidän taloudellinen asemansa
on liian huono ja vakuutusmaksut liian korkeat. — Meillä
ovat virkamiehet oikeutetut saamaan täysinpalvelleina eläk-
keen vanhuudenpäivien turvaamiseksi. Miksi sitte työväestön
vanhuudenvakuutus hylättäisiin? Norja, jossa ollaan pitkällä
yleisen vakuutuksen alalla, kelpaa tässä meille esimerkiksi.
Valiokunnan olisi hylättävä tri Ramsayn ehdottamat ponnet
ja hyväksyttävä niiden sijaan

että yleinen koko maata käsittävä pakollinen van-
huudenvakuutus- tai eläkelaitos perustettaisiin, jota tul-
lisi hoitamaan valtio sillä perusteella, että

jokainen 18 ikävuotta täyttänyt Suomen kansalainen
tulisi vastaisen sovitun pakollisen verotuksen mukaan
maksamaan vanhuudenvakuutusmaksun, sekä

että raaja- ja mielivikaisten puolesta suorittaa nämät
maksut kunta, ja

sotamiesten puolesta valtio.

Hatuntekijä *K. V. Oksanen* ei myöskään hyväksynyt tri
Ramsayn alustusta, vaan yhtyi edellisen puhujan ehdotta-
miin ponsiin ja ehdotti sen lisäksi huomioonotettavaksi sel-
laiset säästöpankkien yhteyteen perustettavat eläkelaitokset,
jommoisista tri af Ursin kertoo kirjassessaan »Työväenkysy-
myksiä I».

Räätäli *Markkanen* ei hyväksynyt tri Ramsayn eikä myös-
kään toimittaja *Hamströmin* ponsia, koska ei luullut mah-
dolliseksi saada yleistä pakollista vanhuudenvakuutusta ai-
kaan hra *Hamströmin* ehdottamalla tavalla. Jos kaikilta 18
vuoden vanhoilta aletaan vaatia vakuutusmaksuja, niin suuri
osa ei voi niitä suorittaa. Olot ovat niin kurjat, etteivät esim.
köyhissä maalaisoloissa elävät työntekijät voi niitä maksaa.
Heille on nykyisissäkin maksuissa tarpeeksi taakkaa. Ensín
on saatava alin palkka lain kautta määrätyksi ja työväestön
taloudellinen asema parannetuksi, ennenkuin se voi suorittaa
pakollisia vakuutusmaksuja.

Suutari *Salin*: Kysymyksenalainen pohjustus tuntuu vakuu-

tusagentin laatimalle. Ihmeellistä on, että työväestön vanhuudenvakuutus kehdataan tänne lähetetyssä alustuksessa esittää hyljättäväksi. Alustus tuntuu melkein tahalliselta ivalta. Ja alustajan perustelut ovat hyvin löyhäperäisiä. Hän asettuu sille kannalle, että pakollista vanhuudenvakuutusta on aivan mahdollon saada aikaan. Mutta ulkomailla se on valtion toimenpanema, ja se voidaan meilläkin tehdä. Nykyistä tapaturmavakuutuslakia näyttään käyttävän kylttinä, kun koetaan uskottaa, että valtio on kaikki voitavansa tehnyt, ja saada typeröitä sokaistuksi. Vanhuudenvakuutus on pantava toimeen. Voi vaatia, että valtio panee tämmöisen vakuutuksen toimeen ilman työmiesten sisäänmaksuja. Valtio suorittaa maksut, se on suurin ja yksinkertaisin tie. Ja siihen valtio kykenee, jos tahtoo. Tämä vaatimus olisi valiokunnan otettava huomioon.

Tähän loppui remissikeskustelu ja asia jätettiin valiokunnalle, joka laati siitä seuraavan mietinnön:

Käsiteltäessä kysymystä »Vanhuudenvakuutus», johon toht. August Ramsay oli laatinut alustuksen ponsineen, hylkäsi valiokunta varteenottamatta ne kokonaan, siitä syystä, että alustus loppuponsineen oli vähävaraisen työväenluokan parasta, pakollista vanhuudenvakuutusta vastaan, ja yksinomaan kannatti ja tahtoi edistää yksityisten yrittelijäisyyttä kehittämällä ryhtymään perustamaan paikallisia eläkekassoja ja kannattamaan niitä, joista kuten tunnetaan ja tiedetään, ei vähävaraisen kansanluokan jäsenille ole ollut eikä tule olemaan mitään hyötyä. Näiden hoitokustannukset y. m. ovat ylen suuret, josta johtuu se, että vakuutusmaksut ovat sangen korkeat, joita vähävarainen parhaimmallakaan tahdolla ja suurimmalla säästäväisyydellä ei voi suorittaa; että osittain myöskin sen puolesta katsoo valiokunta yksityisten vakuutuslaitokset sopimattomiksi, kun vakuuttaminen näissä on vapaaehtoinen, joka nähtävästi ei ole tuottanut niitä tuloksia mitä vanhuuden päivien turvaaminen todellisesti kaipaa. Parhimpana keinona vähävaraisen kansanluokan jäsenten vanhuuden päivien turvaamiseksi on valiokunta puolustanut pakollista vanhuudenvakuutusta, koska se osittain on jo käytössä ja siinä hyväksi nähty, nim. virkamiehiin, rautatien palvelijakuntaan y. m. katsoen, joiden on pakko palkastaan maksaa yleisiin eläkelaitoksiin. Niin minkätähden tämä järjestelmä sitten ei olisi myöskin otettava käytäntöön maamme vähävaraisen kansanluokan vanhuudenpäivien turvaamiseksi?

Tähän katsoen valiokunta ehdottaa:

1) että pakollinen koko maata käsittävä yleinen vanhuudenvakuutus on ainoa ja oikea periaate turvaamaan maan vähävaraisen työväenluokan jäseniä:

2) Tämän johdosta katsoo kokous tarpeelliseksi että perustetaan yleinen, koko maata käsittävä pakollinen vanhuudenvakuutus- tai eläkelaitos, jota tulisi hoitamaan valtio sillä perusteella, että

a) jokainen 18 ikävuotta täyttänyt kansalainen tulisi vastaisen sovitun pakollisen verotuksen mukaan maksamaan vanhuudenvakuutusmaksut tuloperusteitten mukaan, kuitenkin pysyttämällä yhtä suuren eläkesaanin,

b) raaja- ja mielivikaisten puolesta suorittavat kunnat vakuutusmaksun, ja

b) asevelvollisten sotamiesten puolesta valtio siltä ajalta, kun he ovat palveluksessa tai siihen määrätty;

3) Kokous lausuu toivomuksenaan, että hallitus heimiten ryhtyisi pakollista vanhuudenvakuutusta toteuttamaan valitsemalla tarvittavan määrän jäseniä valmistavaan komiteaan, johon myös ehdottomasti on työvään saatava valita puolet jäseniä;

4) että pakollinen vanhuudenvakuutusasia esitettäisiin niin pian kuin mahdollista valtiopäiville säätyjen käsittelyn alaiseksi.

Turussa heinäkuun 19 p. 1899.

K. A. Pastell.

(puheenjohtaja).

A. Longa.

M. Hoikka.

K. V. Oksanen.

O. Hamström.

Valiokunnan ponnet hyväksyttiin ilman keskustelua kokouksen päätökseksi.

7. Torppari- ja maalaistyöväestökysymys.

Seurasi sitte kokouksen hyväksymän keskustelujärjestelmän mukaan kysymys

Mitä lainsäädäntö voi tehdä torppariasian ratkaisemiseksi? johon maisteri Aksel Varen oli laatinut seuraavan alustuksen

(Katso liite sivu 181).

sekä sen yhteydessä alustamaton kysymys

Mikä on synnä irtolaisväestön huonoon taloudelliseen asemaan maaseudulla ja miten se olisi parhaiten korjattava?

Evästyskeskustelussa

Opettaja *Torvelainen* huomautti, että eräs torpparijoukko, kruununtorpparit, on jäänyt kokonaan huomioonottamatta alustuksessa. Hekin ovat mielivallan alaisina kuten yksityisetkin. Olisi niin paljon kuin suinkin tehtävä heille mahdolli-

seksi päästä oman turpeen omistajaksi. Valiokunnan olisi otettava tämä asia huomioon. Se ei suinkaan ole vähäpätöinen kysymys meillä, jossa kruunu omistaa 45 % koko maasta.

Toimittaja *Mäkelä* huomautti valiokunnalle, että ylimääräisiä päivätöitä vastaan on nykyisessä rikoslaissa jo säädetty rankaisu siinä pykälässä, missä puhutaan kiristämisestä, joten uutta lain kieltoa ei välttämättömästi tarvita. Pantakoon kysymyksenalainen pykälä kaikessa laajuudessaan ja ankaruudessaan käytäntöön, niin voidaan nyt jo torjua ylipäivätöitä.

Metsänvartija *Wesanen* mainitsi, että torpparikysymys on työväestölle perin tärkeä, sillä juuri torpparien piireistä koituu kaupunkien työväestölle paljon haittaa, ne kun irtolaisina hakevat kaupungeista ansiota ja polkevat työmiesten palkkoja, ollessaan pakotetut ryhtymään työhön millä palalla tahansa.

Tohtori *Ingman* lausui valiokunnalle evästykseksi sen toivomuksen, että valiokunta antaisi maisteri Varenin ehdotuksille täyden kannatuksen, sillä vaikka ne ehkä näyttävätkin pieniltä ja ahtailta, ovat ne kuitenkin jo tällaisinakin suuret ja tärkeät. Se kansanluokka, josta nyt on puhe, ei ole itse täällä edustettuna, mutta työväestö on lähinnä sitä ja sopivin sen asiaa ajamaan. Torppariaasia tulee kohta esille valtiopäivillä. Toinen vanhoillinen ehdotus tulee siellä hra Varenin esityksen vastapainoksi. Sentähden olisi tärkeää ja torppareille eduksi, että työväestö yhtyisi hra Varenin esitykseen, jotta se saisi niin laajaa kannatusta kuin suinkin ja jotta sillä siten olisi toivo tulla hyväksytyksi.

Kivenhakkaaja *Pulkkinen* toivoi, että torpparikysymys otettaisiin koko laajuudessaan uudelleen järjestettäväksi, sillä niin kauan kuin ei sitä tehdä ei köyhälistö lakkaa tulvimasta maaseuduilta kaupunkiin. Syynä tähän on torppareilta kiristetyt liialliset verot ja lyhyet kontrahdit. Kun torppari on saanut torppansa kuntoon, ajaa isäntä hänet pois, ellei hän suostu kohtuuttomiin ehtoihin. Olisi säädettävä, että isäntä ja torppari eivät saa yksin tehdä kontrahtia, sillä silloin torppari useinkaan ei voi valvoa etuaan, vaan kiittää kun pääsee torppaan. Joka pitääjään olisi asetettava erityinen toimikunta, jonka jäsenenä on sekä isäntä että torppareita ja sen ohessa valtion edustaja. Toimikunnan tulisi katsoa, että kontrahteja ei laadita yksin isännän etuja silmälläpitäen.

Leipuri *Pitkänen* lausui torpparien puolesta kiitoksen siitä, että asia on viimeinkin otettu esille ja että työväestö on omistanut sen omakseen. Torppareita on lohdutettu sillä, että on asetettu komitea käsittelemään asiaa. Siitä on 5 vuotta, eikä torpparien asema ole sillä ajalla parantunut, vaan huonontunut ja huononee päivä päivältä. Torpparien hyvä ystävä, hra Varen, on tuonut epäkohtia esille ja ehdottanut parannuksia. Mutta hänen ehdottamansa 10 vuoden vuokrakausi ei ole riittävä. Torpparin vaivat ja puuhat jäävät isännän hy-

vaksi, kun tuo verrattain lyhyt aika on kulunut. Torppari on tuskin ehtinyt saada torpan kuntoon siinä ajassa, ja silloin toinen nauttii hänen työnsä hedelmät. Sanotaan, että laki turvaa kaikkia kansalaisia, mutta niin ei ole torpparien kanssa tässä kohden. Kokouksessa, jossa Limingan työväenyhdistys, varsinainen torpparien työväenyhdistys, minut edustajakseen valitsi, lausuttiin minulle evästyksiksi parannusohje: »antakaa meille evankeliumia eikä yksin lakia». Torppari on turvattava joutumasta pienen asian tähden kodittomaksi, maanomistajan oikkujen mukaan. Mikä oikeus maanomistajalla on torpparin työhön? Ei mikään. Torppaan uhrattu työ kuuluu torpparille ja hänen lapsilleen. Maanomistaja saa torpasta verot, hänen tilansa arvo kohoaa. Mutta torpparin työhön hänellä ei ole oikeutta. — Kaupunkien työväestön kurjuuden juuret ovat maaseudulla. Sieltä virtaa kaupunkeihin irtolaisia, joita työväenasian kannattajat saavat vetää kuin kurikkaa perässään. Sentähden on kaupunkien työväestön ryhdyttävä oman etunsa vuoksi ajamaan torpparien asiaa.

Suutari *Salin*: Edellinen puhuja moitti, ettei valtion komitea eikä myöskään hra Varen ole ehdotuksillaan voinut tyydyttää torppareja. Tämä on luonnollista, sillä torpparikysymystä ei voi perinpohjin ratkaista muulla kuin sosialistisella tavalla. Kaikista »itäisistä huhuista» huolimatta sanon ensi kerran tässä maassa tämän kumoamattoman sosialistisen totuuden: kaikki maa on otettava valtiolle, eikä yksityisille tuumankaan vertaa. Torpparien asema ei parane niin kauan kuin maa on yksityisten. Sosialismi on se evankeliumi, jota torpparit tarvitsevat ja joka heidän asiansa voi ratkaista.

Leipuri *Pitkänen* pani vastalauseen edellistä puhujaa vastaan, koska »Suomen torpparit eivät ainakaan tahdo Tuntuistakaan niistä armomuruista, joita sille vieras valta vieraalla tavalla ehkä antaisi».

Kysymykset jätettiin valiokunnan harkittaviksi.

Valiokunta oli laatinut eri mietinnön kumpaisestakin kysymyksestä. Ensimmäinen mietintö oli seuraava:

Suomen työväenyhdistysten edustajain kolmannessa kokouksessa asettama valiokunta torpparien ja maalaistyöväestön asian pohtimista varten otti kokouksessaan, jossa olivat läsnä kaikki valiokunnan jäsenet, hrat W. Helin (puheenjohtajana) Matti Kurikka (sihteerinä) W. Westerlund, R. Helin, F. Pitkänen, J. A. Klemola ja Kusti Sjöblom, tarkastettavaksi kysymyksen »Mitä lainsäädäntö voi tehdä torppariasian ratkaisemiseksi?» ja on sillä kunnia esittää kokoukselle seuraavaa:

Tahtomatta antautua pohtimaan sitä laveaa kansantaloudellista kysymystä, onko syytä luulla torpparilaitoksen ajan-

mukaisemmaksi parannettuna kestäväen suurkapitalistisia vai-
kutuksia, joitten alaiseksi meidänkin maamme on uusien
kulkuneuvojen, luottolaitosten ja muitten uudenaikaisten keksintöjen kautta joutunut, vai onko torpparilaitosta katsottava vanhentuneeksi järjestelmäksi, joka tulee mahdottomaksi niin pian kuin työn ja pääoman taistelu kaikessa ankaruudessaan sydänsaloillekin ulottuu, katsoo valiokunta, antaen tunnustuksensa hra Varenin asialliselle perustelulle, että nykyisissä oloissa voidaan torpparien tila saada lainsäädännöllä siedettäväksi, siten että

1) vuokra-ajan pituus määrätään kaikille torppareille ja tonttialan vuokraajille vähintään 25 vuodeksi;

2) Vuokra-ajan ylin raja on laista tykkäänän poistettava;

3) välisopimukset on tehtävä välttämättä kirjallisesti;

4) että, jos maanomistaja tahtoo vuokra-ajan loppussa ottaa vuokra-alueen omaan haltuunsa, niin suoritakoon hän siitä maan sekä vuokraajan sille rakentamain rakennusten silloisen täyden arvon molempien asianomaisten valitsemain katselmusmiesten arvion mukaan;

5) jollei maanomistaja viimeistään vuotta ennen vuokra-ajan loppua ilmoita lunastavansa vuokra-alueen, niin uudistuu välisopimus;

6) vuokraajalla olkoon täysi vapaus siirtää vuokraoikeutensa toiselle kansalaisluottamusta nauttivalle henkilölle;

Y) samalla kuin rikoslain 31 luvun 4 § saadaan ylitöitten ja muitten epämääräisten työvelvollisuuksien suhteen kaikessa ankaruudessaan käytäntöön, työpäivän pituus on määrättävä korkeintaan 10-tuntiseksi;

8) että, mitä kruununtorppareihin tulee; niitten suhteen on noudatettava samoja periaatteita, mitä edellisissä kohdissa on lausuttu, kuitenkin sillä lisäyksellä, että se mielivalta, jota kruunun viranomaistenkin tiedetään heitä vastaan useissa seuduin harjoittavan, hallituksen toimesta kerrassaan lopetetaan.

Turussa, heinäkuun 18 p. 1899.

W. Helin.

Fr. Pitkänen.

R. Helin.

J. A. Klemola.

Kusti Sjöblom.

W. Westerlund.

Matti Kurikka.

Päätöskeskustelussa

Leipuri *W. Helin* lausui valiokunnan puolesta kiitokset hra Varenille alustuksesta, vaikkei se voinutkaan yhtyä kaik-

kiin alustajan ponsiin. Mitä tulee valiokunnan neljännessä ponnassa olevaan vaatimukseen, että maanomistajan tulee suorittaa maan silloinen arvo, jos hän tahtoo vuokra-ajan loputtua ottaa torpan haltuunsa, niin se ehkä voi herättää vastustusta. Mutta valiokunnan mielestä ei maanomistajalla ole oikeutta työn kautta kasvaneeseen torpan arvoon. Torpan arvo kyllä voi nousta muistakin syistä, esim. rautatien, kaupan y. m. s. seikkain perustuksella, mutta silloinkin kohonneen arvon pitäisi langeta hallitsijalle, siis torpparille. Torpan vuokra olisi määrättävä, kuten puhuja oli tehnyt, siten että määrätään torpan alueeksi luovutetun maan arvo, ja tämän summan korko lisättyä sillä veromäärällä, joka torpan tilusten osalle lankeaa täten suoritettavista veroista, muodostaa torpan vuotuiset maksut taloon. Silloin on talollinen saanut kaiken, mitä hän voi kohtuudella vaatia, ja jos torpan arvo työn tai muiden seikkojen kautta nousee, niin ei hänellä ole mitään oikeutta tähän arvon lisäytymiseen.

Toimittaja *Hamström* hyväksyi valiokunnan mietinnön sellaisenaan.

Toimittaja *Kössi Koskinen* yhtyi siihen mielipiteeseen, että torpan arvon nousemisesta johtuvat edut kuuluvat niille, jotka ovat sen arvoa kohottaneet, siis torppareille.

Kivenhakkaaja *Pulkkinen* yhtyi muissa suhteissa alustukseen, mutta piti valiokunnan ehdottamaa vuokra-ajan alinta rajaa liian alhaisena ja ehdotti, että se korotettaisiin ainakin 30:ksi vuodeksi.

Työmies *Watanen* piti myöskin 25 vuotta liian lyhyenä ja vaati, että alimmaksi rajaksi olisi asetettava 50 vuotta.

Hyväksyi sen, että torpparin työn kautta lisäytynyt torpan arvo kuuluu torpparille, mutta ehdotteli, että jos arvon kohoamisen ovat aiheuttaneet muut satunnaiset seikat, niin tästä arvosta lankeaisi % talolle ja % torpparille torppaa lunastettaessa taloon.

Suutari *R. Helin* huomautti, että se epäkohta, jonka luulisi syntyvän vuokra-ajan lyhydestä, korjautuu sillä, että talonomistaja velvoitetaan lunastamaan torppa sen täydestä arvosta.

Työmies *Partti* kannatti vuokra-ajan alimmaksi määräksi 30 vuotta.

Suutari *Salin* arveli valiokunnan mietinnön näyttävän siltä, kuin ei sitä laatimassa olisi ollut yhtään torpparia. Puhuja tiesi kokemuksesta, kuinka katkeralta tuntuu siirtyä torpasta, kun on siinä asunut 25 vuotta. Tämä ei korjautu sillä, että talonomistaja on velvollinen lunastamaan torpan. Vuokra-ajan alin määrä on hra Watanen ehdotuksen mukaan korotettava ainakin 50 vuodeksi.

Käytiin sitte äänestykseen. Ensin ratkaistiin, onko valiokunnan ehdottaman 25 vuotuisen alimman vuokra-ajan vastaehdotukseksi otettava 50 vai 30 vuotta. Edellinen voitti 35 äänellä 24 vastaan. Sitte äänestettiin valiokunnan ehdo-

tuksen ja 50 vuotisen alimman vuokra-ajan välillä, jolloin viimeksimainittua kannatti 36 ja edellistä 23 ääntä. Muut kohdat valiokunnan mietinnössä hyväksyttiin sellaisinaan.

Kokouksen päätökseksi tuli siis:

*1:o vuokra-ajan pituus määrätään kaikille torppareille ja tontti-alain vuokraajille vähintään 50 vuodeksi;
2:o että vuokra-ajan ylin raja on laista tykkänään poistettava;*

3:o että välisopimukset ovat tehtävät välttämättä kirjallisesti;

4:o että jos maanomistaja vuokra-ajan lopussa ottaa vuokra-alueen omaan haltuunsa, niin suorittakoon hän siitä maan sekä vuokraajan sille rakentamain rakennusten silloisen täyden arvon molempain asianomaisten valitsemain katselmusmiesten arvion mukaan;

5:o että jollei maanomistaja vähintään vuotta ennen vuokra-ajan loppua ilmoita lunastavansa vuokra-aluetta, niin uudistuu välisopimus;

6:o että vuokraajalla olkoon täysi vapaus siirtää vuokraoikeutensa toiselle kansalaisluottamusta nauttivalle henkilölle;

7:o että samalla kuin rikoslain 31 luvun 4 § saadaan ylittöitten ja muitten epämääräisten työvelvollisuuksien suhteen kaikessa ankaruudessaan käytäntöön, työpäivän pituus on määrättävä korkeintaan 10-tuntiseksi;

8:o että mitä kruununtorppareihin tulee, niitten suhteen on noudatettava samoja periaatteita, mitä edellisissä pykälissä on lausuttu, kuitenkin sillä lisäyksellä, että se mielivalta, jota kruunun viranomaisten tiedetään torppareita vastaan useissa seuduin harjoitetavan, hallituksen toimesta kerrassaan lopetetaan.

Toimittaja *Mäkelä* pyysi saada pöytäkirjaan merkityksi, että hän ei ollut ottanut osaa äänestykseen, kun hän ei tarpeettomasti pidetyn kiireen tähden ollut ehtinyt tarkemmin syventyä kysymykseen.

Toiseen kysymykseen oli valiokunta laatinut seuraavan mietinnön:

Suomen työväenyhdistysten asettama valiokunta torppari- ja maalaistyöväen asian pohtimista varten otti kokouksessaan, jossa olivat läsnä komitean jäsenet hrat W. Helin (puheenjohtajana), Matti Kurikka (sihteerinä), W. Westerlund, R. Helin, F. Pitkänen ja Kusti Sjöblom, tarkastettavakseen kysymyksen: »Miten maalaistyöväesto saataisiin asemaansa

käsittämään ja sen tyydyttävämmälle kannalle saattamaan?» ja on valiokunnalla kunnia esittää kokoukselle seuraavaa:

Viime aikoina on entistä enemmän tultu huomaamaan, kuinka suuri turva yhteiskunnalla on kansan syvien rivien itsetietoisuudesta. Sen on järjestynyt työväestö huomannut omassa taistelussaan pääoman sortoa vastaan yhtä hyvin kuin hallitseva luokka nähdessään, etteivät niinkään vahvat inhimilliset laitokset, kuin ne, jotka vuosisatoja ovat nauttineet perustuslakien pyhyyttä, kestä eri aikain puuskia. Aiinoa varma, horjumaton kansallisen olemuksen perustus raaintakin väkevemmän-oikeutta vastaan on koko kansan valistunut itsetietoisuus.

Mutta vaikka tästä asiasta maamme kaikki kansanluokat ovat yksimielisiä, rakentuu käsitys asiasta niin erilaiselle pohjalle, että yläluokka, jolla olisi sekä varoja että oppia yllin kyllin käytettävänä, huomaa itsensä kykenemättömäksi tuota tarpeellista itsetietoisuutta kasvattamaan, alaluokan taasen katsellessa suorastaan epäluuloisin tahi ivallisin mielin yläluokan saamattomuutta. Ja missä vika? Siinä, että yläluokka tarjoaa sorron alla tuskaileville kansan syville riveille armollisena hyväntekijänä, erehtymättömänä opettajana apuansa sen sijaan, että se tunnustaen aikain kuluessa vieraantuneensa kauas pois kansasta, lähestyisi sitä anteeksi pyytävänä tuhlaaja-poikana, joka nyt ajan myrskyssä vasta muistaa kotinsa ja syntyperänsä. Järjestynyt työväestö sen sijaan on varaton ja vailla oppineitten tietovarvoja, mutta kuitenkin sen työ pimeitten veikkojen riveissä voimakkaasti vesoo ja varttuu, sen rivit yhäti kasvavat ja voimistuvat. Miksi? Siksi, että veli ymmärtää veljeä, veli luottaa veljeensä, veli auttaa veljeänsä.

Ei siis pitäisi olla epäselvänä, millä tavoin maalais-työväestö saataisiin asemaansa käsittämään. Järjestynyt työväestö voipi sen herättää unestaan, temmata mukanaan ja turvata sen taatumminkin kuin mitkään viranomaiset ulkoapäin tulevia viekotuksia vastaan. Levittäköön se vaikutuksensa kaikkiin maan ääriin, kaupunkiin, tehtaisiin sekä maalaiskuntiin, niin kyllä selviää maalaistyöväestönkin käsitys asemastaan. Siirrettäköönpä vain ne varat, jotka yläluokan keskuudessa isänmaallinen innostus on saanut kootuksi, käytettäväksi järjestyneen työväestön kautta kansamme pimeimpään kerrosten herättämiseksi, auttakootpa viranomaiset järjestynyttä työväestöä tässä työssä, niin eipä tarvitse paljokaan aikaa siihen, että kansamme yhtenä itsetietoisena järjestönä seisoo valmiina kaikkia ajan puuskia vastaan ottamaan sekä harteiltaan pois luomaan niitä ikeitä, jotka nyt henkisesti sekä ruumiillisesti sitä kahlehtivat.

Näistä syistä on valiokunnalla kunnia ehdottaa kokouksen hyväksyttäväksi sellainen toivomus,

että nyt perustettava Suomen työväenpuolue ryhtyisi heti tarmokkaiisiin toimenpiteisiin työväenaahteen levittämiseksi kaikkiin osiin maata, antaen kullekin työväenyhdistykselle oman piirin valistustyötä varten ja hankkien, jos suinkin mahdollista, varoja tähän tosi-isänmaalliseen tarkoitukseen järjestyneen työväestön ulkopuoleltakin.

Turussa Heinäkuun 19 p. 1899.

W. Helin.

Kusti Sjöblom.

F. Pitkänen.

R. Helin.

Matti Kurikka.

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin keskustelutta kokouksen päätökseksi.

8. Ravintoyhdistykset ja työväenpankit.

Ravintoyhdistyksistä oli tohtori Aug. Hjelt laatinut näin kuuluvan pohjituksen

(Katso liite sivu 157).

Sen yhteydessä oli kokous päättänyt keskustella pohjustamattomasta kysymyksestä

Työväenpankin perustamisesta lainan välittämistä varten työväestölle sekä työväestön etua tarkoittavain rahallisten yritysten tukemiseksi.

Evästyskeskustelun alotti

Opettaja *Torvelainen*, joka hyväksyi pääasiassa alustuksen, mutta huomautti, että löytyi seutuja, joissa ei voi perustaa ravintoyhdistyksiä, kun tehdään isännät usein antavat jollekin kauppiaille vuokraa vastaan yksinoikeuden tehdä kauppaa tehtaan alueella. Työväki se lopullisesti saa vuokran maksaa korotettujen hintojen muodossa. Tällainen monopoli olisi poistettava. Työväestön olisi tällaisissa tapauksissa vaadittava vuokrasummaa käytettäväksi työväen sivistyspyrintöjen edistämiseen.

Puuseppä *Vuolukka* kannatti alustusta. Ensin olisi ravintoyhdistyksiä perustettava suuremmissa kaupungeissa ja tehdaspaikoissa, joista aate sitte leviää pienempiin paikkoihin. Mahdollinen liikevoitto olisi jaettava ostajain, osakkaiden, liikkeen palveluksessa olevain ja työväenliikkeen edistämistä tarkoittavain pyrintöjen kesken.

Kirvesmies *Haikarainen* piti ravintoyhdistykset erittäin suotavina ja tarpeellisina, mutta niitä ei voi kaikkialla perustaa, maa-ala kun useissa paikoissa on tehtaan omaisuutta. Mutta missä niiden perustaminen ei kohtaa tällaisia vaikeuksia, on siihen innolla ryhdyttävä.

Kirjailija *Kurikka* arveli, että kysymys ravintoyhdistyksistä on niin kypsä, että valiokunta pystyy sen ratkaisemaan ilman evästyskeskusteluakin. Mutta toinen kysymys, kysymys työväenpankeista on vähemmän valmistettu, vaan työväestölle peräti tärkeä. Pankkilaitoksia käytetään meillä yleensä siinä määrässä väärin, että pelottaa esittää niitä työväestölle. Muistettakoon kuinka pankkiherrat moniaita vuosia sitte pitivät kaupunkikuntia holhouksen alaisina ja käytännöllisesti määräsivät vaalit. Näiden väärinkäytösten ei kuitenkaan tarvitse pelottaa työväestöä pankkia perustamasta. Työväestö tarvitsee sattuvissa tapauksissa pientä luottoa. Otaksukaamme, että olot pakottavat hänet muuttamaan toiseen kaupunkiin, tai että perheellinen työmies sairastuu. Kun ei säästöjä ole, on tuo pieni, esim. 50 mk. krediitti hyvin tärkeä seurauksiltaan. Puhuja kehotti valiokuntaa etukädessä ajattelemaan työväenpankkia tällaisen pienen rahasumman tarpeessa olevain työmiesten luotonantajana. Vasta laajennetta se voisi myöntää suurempia lainoja.

Opettaja *Reino* tahtoi, että osakkeita voitaisiin lunastaa vähittäismaksuilla ja olisivat niin pieniä kuin suinkin. Ennen liikkeen alkamista sisäänmaksettava osakepääoma olisi asetettava mahdollisimman alhaiseksi. Osa voitosta olisi käytettävä työväenliikkeen hyväksi. Yksi yhteinen keskuspankki olisi ensin perustettava koko maata varten ja sille olisi järjestettävä haaraosastoja kaikkialle eri seuduille.

Taloudenhoitaja *Lähde* piti ravintoyhdistyksiä hyvin tarpeellisina, mutta ne olisi järjestettävät kansanvaltaiselle pohjalle, jotta ne hyödyttäisivät koko työväestöä, eikä yksityisiä. Osakepääomalle ei missään tapauksessa saisi maksaa 6 % suurempaa korkoa, ja osa voitosta olisi käytettävä työväenasiain eduksi. Johtajan vaaliin olisi pantava mitä suurin huomio. Kokemus on osottanut, että tämäntapaiset yritykset ovat meillä pysyneet pystyssä ainoastaan pari kolme vuotta ja sitte menneet nurin. Syynä siihen on useimmissa tapauksissa ollut johtajan kykenemättömyys. Olisi siis johtajaa valitessa katsottava kykyä, eikä vain sitä, kuka saadaan halvimmalla. Osakkeiden hinta olisi asetettava pieneksi, mutta ei kuitenkaan kymmentä markkaa alhaisemmaksi. Mitä työväenpankkiin tulee, niin se kyllä olisi peräti tärkeä, mutta työväestöllä on nykyään paljo rahamenoja, jotka vaativat uhraavaisuutta ja sentähden käynee tarpeeksi suuren osakepääoman kokoaminen nykyään vaikeaksi. Asiaa on kuitenkin pidettävä vireellä, kunnes se voidaan toteuttaa.

Työmies *Varti* oli samaa mieltä kuin hrat Vuolukka ja Lähde, mitä ravintoyhdistyksiin tulee. Pankkilaitos olisi myöskin perustettava ja sen yhteyteen olisi järjestettävä panttilainausliike, joka olisi työväestölle peräti tarpeellinen.

Maalari *Sihvonon* oli ravintoyhdistyskysymyksen suhteen samaa mieltä kuin hra Lähde. Mutta pankin perustaminen pelottaa, se kun vaatii vähintään 300,000 markan pääoman.

Sentähden olisi työväestön heti ryhdyttävä puuhaamaan Suomen työväen panttilainauspankkia, jommoiset laitokset olivat hyvin menestyneet Ruotsissa. Olojen parantuessa voisi tällainen laitos vähitellen kehittyä diskontteeraamaan vekseleitä. Tämän kokouksen olisi asetettava komitea Helsinkiin puuhaamaan asian toteuttamista ja tiedustelemaan työväestön mieltä sekä valmistamaan asiaa työväestön keskuudessa.

Toimittaja *Kössi Koskinen* piti yleensä alustajan ponsia hyvinä. Mutta liikettä ei pitäisi hoitaa yksistään »puhtaiden afääriperiaatteiden mukaan». Työmies kärsii enin juuri noista puhtaista afääriperiaatteista. Olisi otettava muitakin, aatteellisiakin periaatteita huomioon. Voitosta olisi osa jaettava myöskin työväestön asiaa edistäviin tarkoituksiin. — Pankin perustaminen ei ole niin mahdollon, kuin edellinen puhuja luulee. Panttilainauslaitosta älköön missään tapauksessa perustettako, vaan koetettakoon saada aikaan työväenpankki.

Rätätli *Markkanen* yhtyi hra Lähteen lausuntoon ravintoyhdistyksistä ja huomautti, ettei niitä ole aina vieny kumoon yksistään johtajan kykenemättömyys, vaan myöskin usein jonkunlainen suuruuden tavoittelemine. Sentähden ne olisi alettavat ainoastaan sellaisella tavaralla, joka taatusti menee kaupaksi, kuten alustajakin oli ehdottanut. Panttilainauslaitoksen perustamiseen ei puhuja voinut suostua. Nimitkin jo kammottaa. Se, mikä on keveästi saatavana, se keveästi menee, ja siten panttilainausliike huonontaa vaan ei paranna työväestön asemaa. Jos asiaan innostutaan, niin ei 300,000 markan saaminen ole vaikeaa. Työväestön rahoja on nykyisissä pankkilaitoksissa monet miljoonat.

Kauppias *Pohjolainen* suosi lämpimästi ravntoyhdistyksiä, mutta niiden menestykselle on välttämätöntä, että johtajina on rehellisiä, kykeneviä, kauppaan tuntevia miehiä. Viipurissa on työväen yhtiökauppa hyvällä menestyksellä toiminut kymmeniä vuosia juuri sentähden, että on ollut kunnollinen johto. Missä ne eivät ole menestyneet, on siihen ollut syynä johtajan kokemattomuus. Ravntoyhdistyksiä olisi perustettava kaupunkiin ja suurempiin liikepaikkoihin maaseudulla niin paljon kuin suinkin. Osakkeet olkoot mahdollisimman pieniä ja useamman osakkeen omistaja älköön saako äänestää kuin yhdellä äänellä. Työväen pankin perustaminen on välttämätöntä. Panttilainausliikettä ei tarvitse pelätä, kunhan se ei ole perustettu koronkiskomista varten eikä oman voiton tähden. Jos siinä otetaan korkeintaan esim. 4 % korkoa, niin se juuri estää panttilainaa jäin mielivaltaisen koronkiskomisen.

Muurari *Nieminen* ei pitänyt maassamme tätä ennen perustettuja työväenkauppoja malliksi kelpaavina ravntoyhdistyksille. Ne ovat perustetut mahdollisimman pienille osakkeille ja pienillä pääomilla. Ja niiden häviöön on ollut syynä juuri pääoman vähyyys ja suuruuden tavoittelemine. On perustettava yksi suuri ravntoyhdistys, joka olisi pienem-

päin osastojen turvana ja apuna niiden syntymiselle. Pienillä ei ole luottoa niin paljon, että ne voisivat pysyä pystyssä epävakaiden olojen vallitessa. Liikkeen tuottamaa voittoa on käytettävä työväenliikkeen hyväksi, kuten hra Koskinen oli ehdottanut. Puhuja ei hyväksynyt panttilainauslaitoksen perustamista, mutta oman työväenpankin perustaminen tulee ennen pitkää välttämättömäksi. Ravintoyhdistyksetkin tarvitsevat oman krediittilaitoksen, ja samoin muut työväestön yritykset. Se on myöskin tarpeen työväestön säästöjen talentajana. Nyt nämä säästöt sijoitetaan toisiin pankkeihin, jotka käyttävät työväestön rahoja ruoskana työväestöä vastaan. Tästä on tehtävä loppu. Työväki kykenee epäilemättä saamaan kokoon 300,000 markkaa, kunhan asia tulee sille selväksi. Tässä on siis vain kysymys ajasta. Kokous antakoon asian valmistamisen puoluehallinnon tai erityisen komitean huoleksi.

Työmies *Hyyryläinen* yhtyi tri Hj eitin alustuksen ponsiin. Voittoa ei ole käytettävä yleishyödyllisiin tarkoituksiin ennen kuin vasta sitte, kun vararahasto on saatu tarpeeksi suureksi. Ravintoyhdistysten perustamiseen olisi ryhdyttävä aivan heti ja perustettava niitä yli koko maan. Pankkilaitos on työväestölle välttämätön, mutta panttilainausliikettä ei saa mahdollisista hyvistä puolista huolimatta yhdistää siihen. Tällaiselle yhdistetylle laitokselle tuskin saadaan vahvistustakaan. Jos vahvistusta haetaan panttilaitosta koskevan lain nojalla, niin silloin ei saa antaa muita rahalainoja. Erityinen toimikunta olisi täällä asetettava ajamaan pankkiasiaa mitä pontevimmin eteenpäin.

Suutari *Soininen*: Oma pankki on välttämätön ja se on perustettava nyt, kun oma puolue on syntymässä. Panttilainaus on kyllä isoissa kaupungeissa suuri, mutta kun oma pankki saadaan, niin se vähenee. Vastusti panttilainauslaitoksen perustamista ja yhtyi ravintoyhdistysten suhteen hra Koskisen lausuntoon.

Leipuri *Pitkänen* vastusti jyrkästi panttilainauslaitoksen perustamista.

Evästyskeskustelu loppui tähän ja kysymykset lähetettiin valiokuntaan.

Valiokunta laati ravintoyhdistyksistä seuraavan mietinnön:

Katsoen ravinto-osaakeyhtiöitten suureen menestymiseen ulkomailla, m. m. niiden kotimaassa Englannissa, sekä niihin harvoihin yrityksiin, mitä Suomessa on tapahtunut, pyytää valiokunta ehdottaa kokoukselle:

että ravinto-osaakeyhtiöitä ryhdyttäisiin perustamaan mitä pikemmin, ensin suurempiin kaupunkiin ja tehdaspaikkoihin, sitte yhä laajemmalle. Siis, että nyt heti yhä aikaa aloitettaisiin perustamispuuha useampaan paikkaan, toinen toisensa kilvalla ja toinen toistaan auttaen ja opastaen, esittäen tässä samalla muutamia

lähempiä ohjeita sekä periaatteellista että käytännöllistä laatua.

1) Ravintoyhtiö on perustettava nimellisillä, pienillä — kuitenkin vähintään 10 mkan suuruisilla osakkeilla, joita saisi yksi osakas omistaa korkeintaan 10 kpl. Osakkeiden maksu tapahtuisi vähissä erissä, jopa 4:llä tai 5:llä eri kerralla, helpottaakseen osakkeiden mahdollisimman laajaa menekkiä eli toisin sanoen yhtiön osanottoa.

2) Ravintoyhtiö, erittäinkin aluksi ja oikeastaan aina, rajoittaisi kauppansa semmoisiin tavaroihin, jotka ovat välttämättömiä ja joiden nopea menekki on varmasti taattu.

3) Työväen ravintoyhtiö ei saisi tehdä velkakauppaa kenenkään muiden kuin harvinaisissa tapauksissa omien osakkaiden kanssa, enintään puoleen siihen määrään kuin tämän osakkaan sisäänmaksetut osakkeet tekevät.

4) Yhtiön liikettä on hoidettava silmällä pitäen yhtiön taloudellista kehitystä sekä samalla noudattaen niitä inhimillisiä periaatteita, joita työväenliike tahtoo toteuttaa.

5) Yhtiön johtajaksi ja toimimiehiksi on saatava täysin taattuja, rehellisiä, kauppaliikkeen hoitoon hyvin pystyviä henkilöitä, etupäässä työväenaihteeseen innostuneita.

6) Yhtiön vakinaisessa palveluksessa olevilla henkilöillä tulee olla kohtuullinen, seisova vuosipalkka, jonka lisäksi on annettava jokin prosenttimäärä yhtiön puhtaasta vuosivoitosta.

7) Yhtiön puhdas liikevoitto on jaettava osakepääoman, vararahaston, ostajien, liikkeen varsinaisessa palveluksessa työskentelevien henkilöiden sekä työväenaihteita edistävien tarkoitusten kesken seuraavalla tavalla:

a) osakepääomalle korkeintaan 6 % korkoa, joka otetaan etuoikeutettuna;

o) jäänös jaetaan seuraavasti:

1:ksi ostajille 30 %.

2:ksi vararahastoon 30 %.

3:ksi palvelusväelle 15 %.

4:ksi työväenaihteen hyväksi 25 %.

Turussa, heinäkuun 19 p. 1899.

Oskari Lähde.

David Malmberg.

J. V. Hermansson.

M. V. Vuolukka.

H. Pohjolainen.

D. Sihvonen.

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin keskustelutta kokouksen päätökseksi.

Työväenpankkia koskevan valiokunnan mietintö kuului näin:

Katsoen siihen, että työväenliikkeen kehittyessä tulee tarpeelliseksi perustaa useampia työväen etua tarkoittavia liikeyrityksiä, niinkuin ravintoyhdistyksiä, sanomalehtiä, kustannusyhtiöitä, kirjapainoja y. m. ja näiden liikkeiden hoitamisessa tulee käsiteltäväksi suurempia rahasummia, joita täytyy välittää jonkun pankkiliikkeen avulla, mutta kokemus on kyllin osottanut, että työväelle ei ole edullista perustaa suurempia liikeyrityksiä kapitalistien rahalaitosten varaan, sillä niiden kautta tullaan sidotuksi ja sitä vastapuolue voi käyttää aseenaan työväen yritysten ehkäisemiseksi, niin tämän johdosta valiokunta esittää kokoukselle seuraavaa:

- 1) Työväelle perustetaan oma pankki niin pian kuin mahdollista;
- 2) Pankin pääkonttori asetetaan Helsinkiin;
- 3) Pankin pääoma tulee olla vähintään 300,000 Suomen markkaa jaettuna 3,000 100 markan osakkeeseen;
- 4) Pankin säännöt tulee laatia kansanvaltaiselle pohjalle;
- 5) Pankilla tulee olla oikeus perustaa tarpeen tullen haarakonttoreja;
- 6) Puoluehallinnon määräämä komitea laatii yhtiölle säännöt sekä pitää asiaa vireillä siksi kun se voidaan toteuttaa.

Oskari Lähde.

H. Pohjolainen.

J. V. Hermansson.

M. V. Vuolukka.

D. Malmberg.

D. Sihvon.

Päätöskeskustelussa

Kirjailija *Kurikka* ei voinut olla lausumatta mielipahansa siitä, ettei valiokunta ollut ottanut ensinkään huomioon evästyskeskustelussa ilmestynyttä toista puolta, nim. pankin muodostamista pikkuluoton antajaksi työväestölle, jossa tapauksessa osakepääoma olisi voinut olla pienempi.

Maalari *Sihvonen* ilmoitti, että hra Kurikan lausuma toivomus oli kyllä otettu huomioon valiokunnassa, mutta sitä ei katsottu voitavan yhdistää mietintöön, kun oli kysymys pankista eikä kassasta, jommoista hra Kurikka tarkoittaa. Pankki vaatii ainakin 300,000 mk. pääoman.

Työmies *Partti* valitti, ettei valiokunta ollut ottanut varteen hänen ehdotustansa panttilainauslaitoksen perustamisesta, joka olisi työväestölle hyvin tarpeen.

Kirjapainonomistaja *Hellberg* pyysi, ettei kokous ottaisi

ensinkään huomioon viimeisen puhujan ehdottamaa panttilainausliikettä. Tiedämmehän, että ne ovat laitoksia, jotka ovat keksitty viinan kanssa nylkemään himojensa orjalta viimeiset rihkammat, viimeiset vaatteet, joita eivät kapakat tai anniskelut voi ottaa vastaan. Mutta sensijaan on valittavaa, ettei valiokunta ollut ottanut huomioon evästyskeskustelussa puolustettuja säästö- ja lainauskassoja, joita voisi perustaa yhdistysten yhteyteen. Sellainen kassa on Turussa toiminut jo pitemmän ajan hyvällä menestyksellä. Tämänlaatuista kassoista olisi paljon hyötyä. Ne ovat omiaan tyydyttämään työväestön pieniä tarpeita samalla kun ne karttavat yhdistystensä jäsenlukua. Ja niiden kautta ehkä voitaisiin ajan oloon luoda pankin perustamiseksi tarvittavaa pääomaa. Puhuja ehdotti, että kokous hyväksyisi edellisten ponsien lisäksi näin kuuluvan ponnen: »Tämän ohessa olisi tärkeätä, että niillä seuduilla, joissa se käy päinsä, paikalliset työväenyhdistykset toimitisivat säästö- ja lainauskassojen perustamiseksi jäsentensä keskuuteen».

Taloudenhoitaja *Lähde* selitti syitä, minkätähden valiokunta ei ollut voinut ottaa huomioon säästökassojen perustamista.

Kauppias *Pohjolainen* ei vastustanut jyrkästi panttilainauslaitosta, mutta kysymys ei sitä sisältänyt, joten valiokuntakin jätti sen.

Maalari *Sihvonen* sanoi, että säästökassojen laita oli sama, kuin panttilainausliikkeenkin. Kysymys, jonka valiokunta sai käsiteltäväkseen, ei sisältänyt säästökassoja, eikä niitä remissikeskustelussa edes selvästi mainittu. Puhuja hyväksyi hra Hellbergin ponnen liitettäväksi valiokunnan mietintöön.

Muurari *Nieminen* vastusti myöskin panttilainausliikkeen perustamista, mutta kannatti valiokunnan mietintöä hra Hellbergin lisäyksellä.

Päätökseksi tuli:

1:o Työväelle perustetaan oma pankki niin pian kuin on mahdollista;

2:o Pankin pääkonttori asetetaan Helsinkiin;

3:o Pankin pääoman tulee olla vähintään 300,000 Suomen markkaa jaettuna 300,000 100 markan suuruisiin osakkeeseen;

4:o Pankin säännöt tulee laatia kansanvaltaisella pohjalla;

5:o Pankilla tulee olla oikeus perustaa tarpeentullen haarakonttoreja;

6:o Puoluehallinnon määräämä komitea laatii yhtiölle säännöt sekä pitää asiaa vireillä siksi kun se voidaan toteuttaa;

7:o Tämän ohessa olisi tärkeätä, että niillä seuduilla,

missä se käy päinsä, paikalliset työväenyhdistykset toimisivat säästö- ja lainauskassojen perustamiseksi jäsentensä keskuuteen.

9. Työväenopistot.

Kysymyksen työväenopistoista oli maisteri S. Nyman alustanut seuraavalla) tavalla.

(Katso liite sivu 151).

Evästyskeskustelussa

Kirjapainonomistaja *Hellberg* kehotti puhevuorojen käyttäjiä esiintymään lyhyesti, jottei edellisten puhujain lausuntoja turhanpäite kerrottaisi.

Opettaja *Reino* yhtyi alustajaan ja ehdotti, että kaikissa kaupungeissa sekä maaseuduilla niissä kauppaloissa ja tehdaspaikoissa, missä on työväestöä enemmän kuin 100 henkeä, perustettaisiin työväenopistoja, joissa opetettaisiin Suomen- ja suomalaiskirjallisuuden historiaa, yleistä ja kirkkohistoriaa, kansantaloustiedettä, maantiedettä, luonnontiedettä, ja terveysoppia, piirustusta, laulua, laskentaa, kirjanpitoa ja asioimiskirjoituksia. Opetusaika voisi olla noin 30 viikkoa 2—4 iltana viikossa klo 8—10. Keskusteluun olisi käytettävä sunnuntai-illat. Oppilaaksi pääsee jokainen 14 vuoden vanha henkilö. Sisäänkirjoitusmaksu 50 p.—2 m. ja erityisistä luennoista 5—25 p. paikallisten olojen mukaan. Täten karttuneet rahat käytetään köyhimpien oppilaiden sivistämiseen. Opistot ovat kunnallisia laitoksia. Kunta valitsee puolet johtokunnan jäseniä. Paikalliset yhdistykset, työväestö ja oppilaat valitsevat toiset puolet. Johtajaksi ja opettajiksi otetaan yliopisto- polyteknillisen- tai seminaritutkinnon suorittaneita.

Työmies *Puolakka* vaati työväenopistoissa käymistä pakolliseksi.

Kirjailija *Kurikka*: Nykyiset työväenopistot eivät ole sillä käytännöllisellä kannalla, kuin niiden pitäisi olla. Tietojen hankkimisessa ei ole asetettu sille kumoukselliselle kannalle, joka osottaa, kuinka paljon valheita on olemassa. Kun valo alkaa jossakin koittaa, on saksimiehiä aina saapuvilla leikkaamassa sydäntä niin pieneksi kuin suinkin. Kun joku uusi liike nousee, ovat papit heti saksineen saapuvilla. Se nähtiin meillä esim. kansanopistoliikkeen syntyessä. Alustuksessaan hra Severi Nyman puhuu kirkkohistorian opetuksesta. Toivoisin, että kirkkohistoriaa opetettaessa osotettaisiin, kuinka papisto aina meidän vuosisadallemme saakka on osannut sotkea ja väärentää sitä ihanteellista oppia, jota Jesus Natsarealainen julisti.

Tehtaalainen *A. Hermansson* yhtyi edelliseen puhujaan

siinä, etteivät työväenopistot nykyään vastaa tarkoitustaan. Kokemuksesta tiesi lausua, ettei ainakaan Tampereen työväenopistossa ole niin laita. Opettajilla on aivan vastakkaiset mielipiteet kuin oppilailla. Kansantaloustieteen luennoilla esim. ei ensinkään esitetä uusia virtauksia, vaan ollaan aivan vanhanaikaisella kannalla. Opetusaikakin on opistossa sopimaton. Seurauksena olikin, että alussa tavattoman suuri oppilasmäärä aleni 40:een. Opetus on asetettava siksi ajaksi, että se sopii työväestölle.

Toimittaja *Kössi Koskinen* myönsi, etteivät työväenopistot vielä vastaa tarkoitustaan eivätkä luultavasti tule alkuajoinaan vastaamaan. Kirkkohistorian opetus ei kuitenkaan ole paheksittavin kohta niissä. Paljoa ikävämpää on, että muita tärkeitä aineita, sellaisia kuin esim. kansantalouden historiaa, esitetään puolueellisesti ja väärässä valossa. Mutta epäkohdista huolimatta on näistä opistoista kuitenkin hyötyä ja niitä on ehdottomasti puolustettava. Valiokunnalle tahtoi puhuja evästyksiksi huomauttaa, ettei ainoastaan kuntien, vaan valtionkin on kannatettava työväenopistoja

Muurari *Pastell* kannatti lämpimästi työväenopistoja. Työväestön pitäisi saada valita niihin puolet johtokunnan jäseniä. Valtion olisi vuosittain uhrattava ainakin 30—50,000 mk. tähän tarkoitukseen, kuten Ruotsissa tehdään.

Välskärei *Kattelus* yhtyi hrojen Reinon ja Koskinen mieliteisiin ja piti välttämättömänä, että opettajain työväenopistoissa tulisi olla puolueettomia.

Kun evästyskeskustelu nyt oli lopussa, lähetettiin kysymys työväenopistovaliokuntaan.

Valiokunta laati seuraavan mietinnön:

Katsoen siihen, että valoon pyrkiminen ja valistuksen hankkiminen kuuluvat jokaiselle kansalaiselle, sekä niihin tietämättömyyttä surkuteltavassa määrässä osoittaviin seikkoihin, joita etenkin viime aikoina on tapahtunut, katsoo valiokunta, että pajojen perustaminen valon ja valistuksen nostamiseksi työväestömme keskuudessa on kysymys, joka ei siedä viivyttelisiä ja rohkenee valiokunta arvoisan kokouksen hyväksyttäväksi ehdottaa:

1:ksi että kaikissa kaupungeissa, kauppaloissa, tehdaspaikeissa ja sellaisissa kylissä, joissa on työväkeä vähintään 100, olisi työväenopisto;

2:ksi että opetusaineina olisi Suomen ja Suomen kirjallisuuden historia, yleinen ja kirkon historia, kansantaloustiede — ottamalla erityisesti huomioon uusimmat virtaukset —, maantiede, luonnontieteet, terveys- ja raittiusoppi, mittausopillinen piirustus, laulu, laskenta, kirjanpito ja asioimiskirjoitus. Muuten olkoot paikalliset olot ja opettajavoimat lähempinä määrää-

jinä aineille. Opetus tapahtuu vapaasti luennon muodossa, alkaen ja päättyen laululla;

3:ksi Opetusaika olisi korkeintaan 30 viikkoa, jaetuna syys- ja kevätlukukauteen paikallisten olojen mukaan; oppitunnit olisivat 8—10 illalla noin 2—i iltana Viikossa ja sunnuntai-illat käytettäisiin keskusteluihin;

4:ksi Oppilaaksi pääsee jokainen 14 vuotta täyttänyt henkilö maksamalla sisäänkirjoitusmaksun 50 pennistä 2 markkaan. Erityisistä luennoista maksetaan 5 pennistä 25 penniin paikallisten olojen mukaan. Sekä sisäänkirjoitus- että luentorahat käytetään oppilaiden avustamiseksi;

5:ksi Kun opistot ovat kunnallisia laitoksia, niin olkoon kunnalla oikeus valita puolet johtokunnan jäsenistä; toisen puolen valitsee paikallisyhdistykset, työväestö ja oppilaat. Täten kokoonpantu johtokunta kutsuu puheenjohtajan ulkopuolelta, mutta muut virkailijat asettaa se keskuudestaan;

6:ksi Opiston johtajan ja opettajiston, jotka ovat suorittaneet joko yliopistollisen-, poly teknillisen- tai seminaaritutkinnon, valitsee johtokunta. Opiston johtaja laatii johtokunnan kanssa työohjelman ja antaa vuosikertomuksen. Johtokunta pitää silmällä, että opetus on vapaa puoluetarkoituksista;

7:ksi Kunta kannattaa opistoa yleisillä varoillaan ja valtio samoilla ehdoilla kuin se nykyään kannattaa kansa- ja käsityöläiskouluja.

Turussa 19 p. heinäkuuta 1899.

Oskari Reino.

Puheenjohtaja.

Mikko Tamminen. M. Haikarainen. Juho K. Engvist.

Juho Torvelainen.

Sihteeri.

Evästyskeskustelussa

Suutari *Lehtiö* kaipasi ponnesta sellaista määräystä, että paikallinen yhdistys saisi valita puolet johtokunnan jäseniä. Valitti, että jos kunta saa määrätä, niin opistoissa opetetaan vanhentuneita oppeja taloustieteessä.

Opettaja *Torvelainen* huomautti hra Lehtiölle, että maisteri Nymanin alustuksen mukaan valtuusto valitsee 5 johtokunnan jäsentä ja jäljellä olevista kolmesta valitsee paikallinen työväenyhdistys ainoastaan yhden, joten johtokunta toimii valtuuston saksien alaisena. Tätä silmällä pitäen valiokunta ehdotti, että valtuusto valitseisi ainoastaan puolet johtokunnan jäsenistä. Valitus vanhentuneiden oppien

opettamisesta taloustieteen alalla tulisi korjatuksi siten, että ryhdyttäisiin toimittamaan tässä aineessa oppikirjaa nykyisten periaatteiden mukaan. Asia voitaisiin jättää puoluehallinnon huoleksi. Kirkkohistoriaa voitaisiin opettaa Suomen ja yleisen historian yhteydessä, mutta ei erityisenä aineena.

Toimittaja *Hamström* ei kannattanut uuden oppikirjan hankkimisehdotusta, koska sen toteuttaminen on peräti vaikeaa. Hyväksyi valiokunnan mietinnön.

Räätilä *Lillnix* yhtyi valiokunnan mietintöön

Savenvalaja *Engvist* kannatti sitä, että työväestö saisi valita puolet johtokunnan jäseniä. Tampereen opisto on perustettu puolueellisesti ja sentähden opetus ei pääse siellä vapaaksi.

Muurari *Pastell* toivoi, että työväenopistoissa opetettaisiin kieliä, ainakin toista kotimaista kieltä ja jos mahdollista, jotakin ulkomaista, koska työmies välttämättömästi tarvitsee jonkun vieraan kielen tuntemista jos hän esim. tahtoo kehittää ulkomailla ammattitaitoaan tai seurata ulkomaista ammattikirjallisuutta. Muutamat yhdistykset ovatkin jo kustantaneet sitä haluaville jäsenilleen kieliopetusta.

Kirjailija *Kurikka* vastusti sitä, että kunta saisi määrätä puolet opiston johtokunnan jäseniä. Kai työväestöllä on oikeus määrätä, mitä se tahtoo oppia. Sentähden tulee työväestöllä olla enemmistö johtokunnassa. Kunta määrätköön % jäseniä, jos se on rahallisessa suhteessa tarpeellista. — Semmoista humpuukia, kuin kirkkohistoria, ei tarvita. Sen opetus työväenopistoissa on aivan tarpeetonta, jopa vahingollistakin. — Puhuja kannatti hra Pastellin ehdotusta kielten opettamisesta.

Kirvesmies *Haikarainen* puolusti valiokunnan jäsenenä tämän laatimaa ehdotusta. Oli kielten opettamisen suhteen eri mieltä, kuin hra Pastell. Työväenopiston oppilaat ovat siksi kehittymättömiä, etteivät useimmat heistä voi käyttää hyväkseen vieraan kielen opetusta.

Suutari *Soininen* yhtyi valiokunnan mietintöön ja vastusti hra Kurikan ehdotusta, että kunta saisi määrätä ainoastaan % opiston johtokunnan jäseniä, sekä hra Pastellin ehdotusta vierasten kielten opettamisesta, koska näiden opetus ei sovellu luento-opetukseen, jommoista työväenopistoissa on käytettävä.

Savenvalaja *Engvist* vastusti tällä kertaa vierasten kielten opettamista työväenopistoissa. Valiokunnan ehdotuksessa mainitaan oppiaineista puhiftaessa, että paikalliset olot määräävät aineiden valintaa. Siis siellä missä voidaan kieliä opettaa, on kyllä mahdollista tehdä se valiokunnan ehdotuksen pohjallakin. — Opistojen tulee olla »puolueettomia» ja sentähden ei voida hyväksyä hra Kurikan ehdotusta, että kunta valitsee ainoastaan % johtokunnan jäseniä. Kannatti siinä suhteessa valiokunnan ehdotusta.

Toimittaja *Hamström* ihmetteli hra Kurikan ehdotusta.

Hra Kurikka tahtoo hävittää opistojen tulevaisuuden, riistämällä niiltä kuntien kannatuksen, kun hän tahtoo kieltää kunnilta oikeuden asettaa puolet johtokunnan jäseniä. Moinen ehdotus ymmärtämättömille lausuttuna saavuttaisi ehkä kannatusta, mutta täällä ei.

Maalari *Sihvonen* yhtyi edelliseen. Kieliopetuskysymyksellä ei pitäisi sotkea hyvää asiaa! Valiokunnassa ohjelmaan otetut aineet ovat käytännöllisiä ja hyviä. Yhtyi valiokunnan mietintöön.

Työmies *Lehtinen* yhtyi hra Kurikan lausuntoon siinä suhteessa, että kunta saisi valita ainoastaan % johtokunnan jäseniä.

Käättäli *Laaksonen* vastusti vierasten kielten opetusta ja yhtyi valiokunnan mietintöön. Jos kirkkohistoria välttämättömästi tahdotaan jättää pois, niin pantakoon sen sijalle muita aineita, mutta ei kieliä.

Tähän loppui päätöskeskustelu ja ryhdyttiin äänestykseen. Ensín ratkaistiin, onko kirkkohistoria poistettava ohjelmasta vai ei. Poistamista kannatti 28 ja vastusti 22 ääntä. Sitte äänestettiin siitä, onko työväenopistoissa opetettava kotimaisia ja mahdollisuuden mukaan jotakin vierasta kieltä vai eikö. Edellinen mielipide voitti 32 äänellä 27 vastaan.

Muissa suhteissa valiokunnan ehdotus hyväksyttiin.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

1:o että kaikissa kaupungeissa, kauppaloissa, tehdaspai-koissa ja sellaisissa kylissä, joissa on työväkeä vähintään 100 henkeä, olisi työväenopisto;

*2:o että opetusaineena olisi Suomen ja suomalaisen kirjallisuuden historia, yleinen historia, kansantaloustiede — ottamalla erityisesti huomioon uusimmat vir-
taukset — maantiede, luonnontieteet, terveys- ja rait-
tiusoppi, mittausopillinen piirustus, laulu, laskento, kirjanpito ja asioimiskirjoitus sekä kotimaiset kielet ja mahdollisuuden mukaan joku vieras kieli. Muuten ol-
koon paikalliset olot ja opettajavoimat lähempinä mää-
rääjinä aineille. Opetus tapahtuu vapaasti luennon muo-
dossa, alkaen ja päättyen laululla;*

*3:o Opetusaika olisi korkeintaan 30 viikkoa, jaettuna syys- ja kevätlukukauteen paikallisten olojen mukaan; oppitunnit olisivat klo 3—10 illalla noin 2—i iltana vii-
kossa ja sunnuntai-illat käytettäisiin keskusteluihin;*

*4:o Oppilaaksi pääsee jokainen 14 vuotta täyttänyt henkilö maksamalla sisäänkirjoitusmaksun 50 pennistä 2 markkaan. Erityisistä luennoista maksetaan 5 pen-
nistä 25 penniin paikallisten olojen mukaan. Sekä sis-
säänkirjoitus- että luentorahat käytetään oppilaiden avustamiseksi;*

*5:o Kun opistot ovat kunnallisia laitoksia, niin ol-
koon kunnalla oikeus valita puolet johtokunnan jäse-*

nistä; toisen puolen valitsee paikallisyhdistykset, työväestö ja oppilaat. Täten kokoonpantu johtokunta kutsuu puheenjohtajan tKkopuolelta, mutta muut virkailijat asettaa se keskuudestaan;

6:0 Opiston johtajan ja opettajiston, jotka ovat suorittaneet joko yliopistollisen-, polyteknillisen- tai semi-naaritutkinnon, valitsee johtokunta. Opiston johtaja laatii johtokunnan kanssa työohjelman ja antaa vuosikertomuksen. Johtokunta pitää silmällä, että opetus on vapaa puoluetarkoituksista;

7:0 Kunta kannattaa opistoa yleisillä varoillaan ja valtio samoilla ehdoilla kuin se nykyään kannattaa kansa- ja käsityöläiskouluja.

Savenvalaja *Engqvist* pani vastalauseen sitä vastaan, että kirkkohistoria poistettiin opistojen ohjelmasta.

10. Sovintolautakunnat ja lakkorahastot.

Kysymykseen *Sovintolautakunnista ja sovintuomioistumista* oli maisteri O. Groundstroem laatinut seuraavan alustuksen

(Katso liite sivu 173).

Tämän yhteydessä oli kokous päättänyt keskustella kysymyksestä

»Katsotaanko lakkokassojen perustaminen tarpeelliseksi?» johon ei ollut alustusta.

Evästyskeskustelussa

Kirjapainonomistaja *Hellberg* arveli, että kokous tuskin voinee jälkimäiseen kysymykseen nähden käsitellä muuta kuin sen periaatteellista puolta. Käytännölliset toimenpiteet lakkokassojen perustamisessa jäävät ammattiyhdistysten huoleksi. Periaatteellisessa suhteessa ei varmaankaan voi vastata kysymykseen muutoin kuin myöntämällä. Lakot tunnustetaan jo välttämättömiksi niissäkin piireissä, joissa ei yleensä työväenkysymykseen ryhdytä. Ja jos lakot kerran ovat välttämättömiä, niin on lakkorahastoja perustettava, jos mieli niitä saada tarpeellisella ponnella ajetuksi työväestölle suotuisaan loppuun. Kokous lausukoon siis, että se katsoo lakkokassojen perustamisen välttämättömäksi ja kannattaa niitä, mutta että lakkokassojen järjestäminen on järettävä ammattiyhdistysten huoleksi. Sitä ei voi tehdä puoluehallinto yhtä vähän kuin valtuuskuntakaan tai yksityiset työväenyhdistykset.

Suutari *Salin* yhtyi edelliseen ja toivoi, että verotus lakkojen sattuessa kohtaisi koko järjestynyttä työväestöä, kuten ulkomailla. Nykyään on tämä verotus meillä peräti epätasaista. Yksi maksaa 50 penniä, toinen 5 markkaa,

mutta yhdeksän kymmenesosaa työväestöstä ei maksa mitään. Täten verotus etupäässä kohtaa niitä, jotka henkisesäkin suhteessa seisovat liikkeen etunenässä. Puhuja lausui sen toviomuksen että kysymys otettaisiin esille ammattiyhdistuskongressissa, otaksuen että sellainen ensi tilassa pidetään.

Taloudenhoitaja *Sjöblom* yhtyi edelliseen puhujaan.

Kirvesmies *Haikarainen* arveli, että kysymys kuuluu ammattiyhdistyksille, joten tämän kokouksen aikaa ei pitäisi siihen tuhlata.

Työmies *Watanen* kannatti lakkorahastoja ehdottomasti tarpeellisina.

Työmies *Hyyryläinen* oli samaa mieltä kuin hra Hellberg.

Kysymykset lähetettiin valiokuntiin.

Valiokunnan mietintö kuului:

1. Asiaa käsiteltyään katsoi valiokunta sovintolautakuntain asettamisen olevan tarpeen vaatiman ainoastaan riitaisuuksien syntyessä. Sovintolautakuntain kokoonpanon suhteen oli valiokunta sitä mieltä, että kumpikin riitapuolue kysymyksessä olevaan sovintolautakuntaan valitsee kaksi jäsentä, ja nämä yhdessä ulkopuolelta puolueettoman puheenjohtajan. Siinä tapauksessa ettei puheenjohtajan valinnassa tulla yksimielisyyteen, määrää Teollisuushallitus puheenjohtajan.

2. Mikäli alustuksessa kosketellaan sovinto-oikeuksien perustamista, ei valiokunta pitänyt itseään täysin pätevänä sellaista vielä esittämään, kun ei sovintolautakunnistakaan ole maassamme tunnettua kokemusta, joten valiokunta ehdottaa, että kokous jättäisi toistaiseksi huomioonottamatta ne kohdat alustuksessa, jotka koskevat laiksimuodostettavan sovinto-oikeuden perustamista.

Muutoin lausuu valiokunta mielihyvänsä alustajalle siitä laajuudesta, jolla hän on tätä kysymystä käsitellyt, ja niistä tutkimuksista, joita hän alustuksessaan Euroopan eri maista esimerkeillä on valaissut.

Edellisen yhteydessä käsitteli valiokunta kysymystä lakkokassopen perustamisesta, ja ehdottaa valiokunta, että mainittuja kassoja perustettaisiin ja lähemmät toimenpiteet jätettäisiin työväenvaltuuskunnalle tahi puoluehallinnolle.

J. A. Salminen.   *K. F. Märd.*   *J. B. Ulmanen.*

Axel Weildell.   *J. E. Lillnix.*

K. F. Hellsten.

(Sihteeri).

Päätöskeskustelussa

Kirjailija *Kurikka* tahtoi poistettavaksi sen ehdotuksen valiokunnan mietinnöstä, että jos riitapuolelta ei voi sopia

puheenjohtajasta, niin teollisuushallitus saa hänet määrätä. Tämä on työnantajille mieluinen kohta ja he epäilemättä tulevat sitä paljon käyttämään hyväkseen. Jos eivät riitapuolet voi keskenään sopia puheenjohtajasta, niin tapelkoot sitte.

Savenvalaja *Enqvist* tahtoi myöskin poistettavaksi edellisen puhujan huomauttaman kohdan.

Maisteri *Groundstroem* valitti sitä, että valiokunta oli ehdottanut hylättäviksi sovinto-oikeudet (gevrerbegerichte), jotka ovat hyvin tärkeit. Olisi nyt päätettävä, miten riitaisuudet työnantajain ja -tekijäin välillä ovat ratkaistavat, sillä nykyisen elinkeinolain tätä asiaa koskeva 26 § ei vastaa ajan tarpeita eikä vaatimuksia. — Myöskin siinä on valiokunnan mietintö puutteellinen, ettei ole viitattu, miten kysymystä sovintolautakunnista edelleen ajetaan. Olisi päätettävä täällä, kuka tässä kohden panee kokouksen päätökset toimeen. Asian edelleen ajaminen olisi jätettävä puoluehallinnolle.

Sorvari *Tiippa* yhtyi hra Kurikkaan.

Toimittaja *Hamström* ja ulkotyömies *Hyyryläinen* kannattivat hra Groundstroemin ehdotuksia.

Suutari *Ulmanen* selitti, että valiokunta on itse asiassa hyväksynyt pohjustuksen 3:ssa ponnassa mainitun keinon asian edelleen ajamiseksi.

Ryhdyttiin sitte äänestykseen. Valiokunta mietinnön ensi kohdasta poistettiin hra Kurikan poistettavaksi ehdottamat sanat 46:lla äänellä 14 vastaan. Valiokunnan toinen ponsi hylättiin, koska kokous oli jo päättänyt Elinkeinolakia käsitellessään sovinto-oikeudet (gewerbegerichte) hyväksyttäväksi. Sovintolautakunta-kysymyksen edelleen ajaminen jätettiin puoluehallinnon toimeksi. Valiokunnan lausunto lakkokassojen perustamisesta hyväksyttiin.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

1. Sovintolautakuntain asettaminen on tarpeen vaatima riitaisuuksien syntyessä työnantajain ja -tekijäin välillä. Sovintolautakunnat pannaan kokoon siten, että kumpikin riitapuoli valitsee kaksi jäsentä ja nämä valitsevat yhdessä puheenjohtajan ulkopuolelta.

2. Työväen puoluehallinnolle annetaan tehtäväksi ryhtyä toimenpiteisiin sovintolautakuntakysymyksen toteuttamiseksi.

3. Kokous katsoo lakkokassojen perustamisen tarpeelliseksi ja jättää lähemmät toimenpiteet siinä suhteessa puoluehallinnolle.

11. Progressiivinen verotus.

Suutari *Salin* lausui mielipahansa siitä, että työväen valtuuskunta ei ole hankkinut alustusta niin tärkeään kysymykseen, kuin kysymys progressiivisesta verotuksesta todella on.

Olisi tärkeätä valaista työväestölle, kuinka ovelalla tavalla verotusolomme ovat järjestetyt. Työväestöä verotetaan paitaan saakka, mutta kuitenkin asetetaan asiat siten, kuin ei työväestö ollenkaan ottaisi osaa verokuorman kantamiseen. Kysymys on välttämättä saatava esille ensimmäiseen yleiseen edustajainkokoukseen.

Tohtori *Ingman* selitti valtuuskunnan puolesta, että kysymys progressiivisesta verotuksesta oli valtuuston itsensä herättämä, joka siis kyllä ymmärsi asian suuren tärkeyden ja on kyllä tehnyt parhaansa saadakseen kysymyksen asian-tuntijan alustuksen. Mutta kysymys on niin monipuolinen ja suuria tietoja vaativa, että kykenevää alustajaa ei ollut helppo löytää. Vihdoin lupasi maisteri Kyösti Järvinen, joka toimeen olisi ollut varsin sopiva, kirjoittaa alustuksen kysymykseen. Mutta melkein viime tingassa lähetti hän ulkomailta tiedon, ettei hän ehdikään täyttää lupaustaan. Sittemmin valtuuskunta ei enää ehtinyt kääntyä muiden puoleen. Puhuja yhtyi toivomukseen, että asia tulisi esille ensi edustajainkokouksessa.

Tohtori *af Ursin* mainitsi, että Lauri Kivekäs vainaja oli aikoinaan laatinut tätä kysymystä varten lyhyen alustuksen ensimmäistä kiellettyä työväenkokousta varten ja asia oli esillä ensimmäisessä edustajainkokouksessa. Pääpiirteisään ollaan siis selvillä tästä verotustavasta, jolla voitaisiin poistaa nykyiset työväestöä raskaasti painavat välilliset verot. Mutta vaikka asiaa on työväestön keskuudessa harkittukin, ei se kumminkaan monipuolisuutensa tähden ole täysin selvillä koko työväestölle, jonka tähden kysymykselle olisi hankittava perusteellinen alustus ja asia otettava esille ensi kokouksessa.

Kokous yhtyi lausumaan toivomuksen, että kysymys progressiivisesta verotuksesta on alustuksella varustettuna otettava esille ensimmäisessä edustajain kokouksessa.

12. Valtuuskunnan kertomus.

Työväen valtuuskunta oli laatinut toiminnastaan toimikaudelta 1896—99 seuraavan kertomuksen

(Katso liite sivu 191).

sekä esittänyt sen ohessa kokouksen päätettäväksi seuraavat asiat:

1. Mäntsälän työväenyhdistyksen ehdottama kysymys, että valtuuskuntaan kuuluva in yhdistysten verottamisen suhteen tehtäisiin sellainen muutos, että yhdistysten pohjaksi kokonaan poistettaisiin ja maalaisyhdistyksiltä kannettaisiin jäsentä kohden puolet siitä, kuin kaupunkiyhdistyksiltä taksetaan.

2. Minkä perusteitten mukaan edustajavaalit työväenyhdistysten edustajain kokoukseen ovat toimitettavat?

3. Jos valtuuskunnan tulee jättää joku asia yhdistysten äänestyksen kautta ratkaistavaksi, niin minkä perusteen mukaan valtuuskunnan on äänestys laskettava?

4. Että edustajakokousten pöytäkirjat kustantaisi ja jakaisi kokousta toimeenpaneva yhdistys.

Toimittaja *Kössi Koskinen* arveli, että asian voisi lähettää suoraan valiokuntaan.

Suutari *Salin* ehdotteli myöskin, että asia lykättäisiin valiokuntaan.

Tohtori *Ingman* huomautti, että hra *Salinin* esittämä kysymys: »voidaanko edustajiksi yleisiin kokouksiin valita sellaisia henkilöitä, jotka asuvat toisella paikkakunnalla kuin valitseva yhdistys» voitaisiin lähettää samaan valiokuntaan.

Tämä ehdotus hyväksyttiin ja asia lykättiin valiokuntaan.

Valiokunta laati seuraavan mietinnön:

Me allekirjoittaneet valiokunnan jäsenet valittuina antamaan lausuntoa työväenvaltuuskunnan toiminnasta toimintakaudella 18¹³/₇96—18¹⁵/_T99 ja valtuuskunnan kokoukselle esittämistä kysymyksistä, saamme kunnian ilmoittaa, että olemme tarkastaneet valtuuskunnan kertomuksen ja toiminnan ja ehdotamme:

1. että valtuuskunnalle myönnettäisiin täydellinen tilivapauä toimestaan;

2. että työväenyhdistyksiä verotettaessa olisi n. s. yhdistysten pohjamaksu poistettava ja verotettava vaan jäsenluvun mukaan, kuitenkin niin, että maalaisyhdistyksiltä kannettaisiin jäsentä kohden puolet siitä kun kaupunkiyhdistyksiltä;

3. että edustajavaaleissa valitaan yksi edustaja 100 jäseneltä ja sen osalta;

4. että kun joku asia tulee jättää yhdistysten äänestettäväksi, on se ratkaistava yhdistysten kokouksissa läsnäolleiden jäsenluvun mukaan;

5. että edustajakokouksen pöytäkirjat toimittaa ja kustantaa toimeenpaneva yhdistys, vaan näistä mahdollisesti tulevan tappion suorittaa puoluehallinto;

6. että jos henkilö kohta edustajaksi valitsemisen jälkeen muuttaa pois paikkakunnalta, niin on hän sentään kelvollinen edustamaan sitä yhdistystä, joka hänet on valinnut.

Turussa heinäkuun 19 p:nä 1899.

Aksel Palmroos:
(Puheenjohtaja).

M. Saarinen.
K. Lehtiö.

K. G. Helander
G. E. Iriberg.

A. Järvenpää.
A. Kattelus.
(Kirjuri.)

Valiokunnan mietinnön ohella luettiin kokoukselle näin kuuluva

Tilintarkastajain kertomus.

Me allekirjoittaneet olemme tarkastaneet Suomen työväen valtuuskunnan tilit viime tilikaudelta kesäkuun 21 päivän 1899 ja havainneet meille esitettyjen asiapaperien mukaan:

Valtuuskunnan rahasto:

Tuloja Smk ..	1426: 74.
Menoja »	<u>1154: 95.</u>
Rahaa kassassa	271: 79.
Kirjastokassa	
Tuloja Smk ...	864: 50.
Menoja »	542: 12.
Rahaa kassassa	322: 38.
Luentokassa:	
Tuloja Smk ...	400: —.
Menoja »	305: 50.
Rahaa kassassa	94: 50.

Ehdotamme täydellistä tilivapautta.

Helsingissä 11 p:nä heinäkuuta 1899.

T. Kytö.

D. Sihvonen.

Päätöskeskustelussa

Leipuri *Miettinen* ehdotti, että valiokunnan kolmanteen pönteeseen, jossa ehdotetaan, että yhdistys saa lähettää edustajain kokoukseen yhden edustajan kultakin sadalta jäseneltä, lisättäisiin rajoitus, ettei mikään yhdistys saa lähettää useampaa kuin 10 edustajaa. Myös olisi jotakin suhteellista vaalitapaa noudatettava.

Maalari *Sihvonen* ehdotteli valiokunnan kuudennen pönten johdosta, että yhdistykset saisivat valita edustajan yleiseen kokoukseen muiltakin paikkakunnilta ilman rajoituksia.

Suutari *Salin* kannatti hra Sihvosen ehdotusta.

Räättäli *Markkanen* oli samaa mieltä kuin molemmat edelliset puhujat.

Metsänvartija *Wesanen* vaati, että yhdistysten edustajain lukumäärä on rajoitettava viideksi, jota enempää ei kukaan yhdistys saa lähettää.

Räättäli *Palmroos* oli sitä mieltä, ettei edustajaa saa milään ehdolla valita muilta paikkakunnilta.

Taloudenhoitaja *Sjöblom* oli samaa mieltä kuin hrat Sihvonen ja Salin.

Toimittaja *Tainio* ehdotteli, että jos yhdistykselle tulee raskaaksi lähettää niin monta edustajaa, kuin se on oikeutettu, niin se voisi lähettää vähemmänkin, jolloin nämä saisivat yhteensä käyttää niin monta ääntä, kun yhdistykselle jäsenlukunsa mukaan kuuluu.

Suutari *Lehtiö* puolusti valiokunnan ehdotusta hra *Tainion* esittämää äänestystapaa vastaan.

Keskustelut loppuivat tähän. Valiokunnan ensimmäinen ja toinen ponsi hyväksyttiin yksimielisesti. Kolmannesta ponnesta äänestettiin toiselta puolelta edustajain *Wesasen* ja *Miettisen* ja toiselta valiokunnan ehdotusten välillä, jolloin valiokunnan ehdotus voitti 49:llä äänellä 9 vastaan. Valiokunnan neljäs ponsi hyväksyttiin sellaisenaan. Viides ponsi hyväksyttiin sillä rajoituksella, että se toteutetaan vasta ensi edustajainkokouksesta alkaen, koska *Turun* työväenyhdistys oli päättänyt, että se ei ryhdy toimittamaan pöytäkirjaa. Kuudes ponsi hyljättiin ja päätettiin 51:llä äänellä 3:a vastaan, että edustajaksi saa valita puolueeseen liittyneeseen työväenyhdistykseen kuuluvan henkilön mistä tahansa.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

1:o Valtuuskunnalle myönnetään täydellinen tilivapaus.

2:o Työväenyhdistyksiä verotettaessa poistetaan n. s. pohjamaksu ja verotetaan vain jäsenluvun mukaan, kuitenkin niin, että maalaisyhdistyksiltä kannetaan jäsentä kohti puolet siitä kuin kaupunkilaisyhdistyksiltä.

3:o Edustajavaaleissa valitaan yksi edustaja 100:lta jäseneltä ja sent osalta.

4:o Kun joku asia jätetään yhdistysten äänestettäväksi, on se ratkaistava yhdistysten kokouksissa läsnäolleiden jäsenien luvun mukaan.

5:o Edustajainkokouksen pöytäkirjat toimittaa ja kustantaa ensi edustajainkokouksesta alkaen se yhdistys, joka panee toimeen edustajainkokouksen, vaan niistä mahdollisesti tulevan tappion suorittaa puoluehallinto.

6:o Edustajaksi saa valita puolueeseen liittyneeseen työväenyhdistykseen kuuluvan henkilön mistä tahansa.

Kokouksen lopputoimet.

1. Vaalit.

Puoluehallinnon vaalissa, joka toimitettiin puoluehallinnon ohjeiden 4:n §:n mukaan, valittiin puoluehallinnon puheenjohtajaksi Tohtori *N. R. af Ursin* 42 äänellä.

Puoluehallinnon jäseniksi valittiin *Turusta* opettaja *J. K. Kari* 30, faktori *J. A. Salminen* 28, taloudenhoitaja *M. Saari-*
nen 28, toimittaja *T. Tainio* 26, puuseppä *K. F. Hellsten* 25, nahkuri *J. H. Jokinen* 24, salvumies *J. Lindström* 19 ja räätäli *K. A. Leino* 18 äänellä. — Lähinnä ääniluvussa olivat rouva *A. Putkonen* (15) ja räätäli *A. Palmroos* (9), joita kokouksen päätöksen mukaan voidaan käyttää varajäseninä.

Puoluehallinnon jäseniksi muilta paikkakunnilta valittiin kirjapainonomistaja *J. V. Hellberg* Tampereelta 38, puuseppä *M. V. Vuolukka* Oulusta 34, toimittaja *E. V. Hänninen* Helsingistä 26, muurari *A. Nieminen* Tampereelta 22, räätäli *A. Markkanen* Kotkasta 19, suutari *Y. Mäkelin* Porista 18, neiti *Ida Ahlstedt* Helsingistä 16, faktori *R. Drockila* Helsingistä 15 ja puuseppä *A. Kärme kangas* Viipurista 15 äänellä. Toimittaja *A. B. Mäkelä* ja suutari *E. Salin* saivat edellinen 20 ja jälkimmäinen 18 ääntä, mutta kieltäytyivät molemmat puoluehallintoon rupeamasta. — Lähinnä ääniluvussa olivat muurari *K. A. Pastell* (10), toimittaja *O. Hamström* (9), tohtori *J. A. Lyly* (9), toimittaja *Kössi Koskinen* (8) ja hra *A. Niemi* (8). Näistä oli määrättävä, kaksi varajäsentä. Kun tri Lyly ja toimittaja Hamström olivat saaneet kumpikin yhtä monta ääntä, niin ratkaistiin arvalla, kumpi heistä tulee toiseksi varajäseneksi, jolloin arpa lankesi hra Hamströmille. Hra Hamström jätti silloin pöytäkirjaan seuraavan selityksen:

»Kun periaatteessa olen puolueasiassa eri kannalla kuin kokouksen enemmistö, en siis voi vastaanottaa mitään luottamustointa sen hallituksessa, ennenkuin olen kuullut yhdistykseni mieltä asian suhteen».

O. Hamström.

Puoluehallinnon tilintarkastajiksi valittiin herrat *E. Salin* ja *N. Tiippa* sekä heille varajäseneksi *A. Johansson*, kaikki Helsingistä.

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin kokouksen puheenjohtaja tri *N. R. af Ursin* sekä toimittaja *T. Tainio* ja puuseppä *K. F. Hellsten*.

Muilta paikkakunnilta olevain *puoluehallinnon jäsenten matkakuluiksi* päätettiin hra *E. Solinin* ehdotuksesta suorittaa puoluehallinnon kassasta 5 markkaa päivältä ja kolmannen luokan rautatie tai toisen luokan laivapiletti.

2. Tuleva puoluekokous.

Kokous oli hyväksynyt keskusteltavaksi viimeisenä kysymyksenä:

Eikö olisi työväenedustajain kokouksia pidettävä joka vuosi?

joka kysymys päätettiin äänestyksellä ratkaista kokouksen lopussa.

Kirjailija *Kurikka* piti ehkä liian raskaana yhdistyksille lähettää edustajia joka vuosi kokoukseen, vaikka kyllä liikkeelle olisi hyvä, että joka vuosikin kokoonnuttaisiin. Kannatti kokouksia joka toinen vuosi.

Toimittaja *Kössi Koskinen* ehdotti, että tällä kerralla päätettäisiin vain seuraava kokous, eikä sidottaisi kokouksia määrättyihin ajanjaksoihin.

Muurari *Pastell* kannatti hra Koskisen ehdotusta ja tahoi kokouksia pidettäväksi talvella eikä kesällä kiireimpänä aikana.

Hrat *Sihvonen*, *Hamström* ja *Lähde* yhtyivät hra Koskisen ehdotukseen.

Hrat *Hyyryläinen* ja *Saarinen* kannattivat Kurikan ehdotusta.

Muurari *Forss* kannatti kysymystä ratkaistavaksi siten, että kokoonnutaan aina kahden vuoden perästä. Tiheä kokoontuminen on rasittavaa.

Toimittaja *Mäkelä* arveli, että ensi kesänä on välttämätöntä kokoontua. Torppariasia esim. vaatii pikaista ratkaisua ja sen ratkaisemiseen olisi aika sopiva. Valtiopäiväin tähden ilmestyy paljonkin kysymyksiä.

Suutari *Soininen* ehdotteli, että kokoonnuttaisiin aina valtiopäivien edellä.

Työmies *Watanen* kannatti hra Mäkelän ehdotusta.

Muurari *Nieminen* ehdotteli ensi kokousta pidettäväksi syyskuulla v. 1901.

Työmies *Partti* kannatti edellistä.

Äänestyksellä päätettiin 35 äänellä 6:ttä vastaan kokoon-tua seuraavan kerran kesällä v. 1901.

Kokoontumispaikaksi ehdotettiin Viipuria ja Kotkaa. Edellinen ehdotus voitti 33 äänellä 5:ttä vastaan.

Muurari *Pastell* lausui toivomuksen, että keskustelukysymysten alustukset ensi kokousta varten julkaistaisiin ainakin 2 kuukautta ennen kokousta. Nyt niitä oli jaettu vasta täällä kokouksessa, joten niihin ei ollut aikaa perehtyä.

Opettaja *Karvonen* selitti, että syy ei ollut valtuuskunnan, vaan alustajani. Valtuuskunta oli kyllä ajoissa ryhtynyt hankkimaan alustuksia ja pyytänyt alustajia lähettämään ne ennen määrättyä aikaa, jolloin ne olisivat kyllä joutuneet ajoissa painetuiksi, mutta alustajat eivät olleet pyyntöä noudattaneet. Niinpä oli viimeinen alustus saapunut valtuuskunnalle vasta viikkoa ennen kokousta, joten valtuuskunnan oli mahdoton saada pohjustuksia aikaisemmin painetuiksi ja jaetuiksi.

3. „Työmies“-lehti.

Kokouksen Puheenjohtaja kehoitti johtavan komitean puolesta kokousta lausumaan, että »Työmies»-lehti on kunnollisesti täyttänyt tehtävänsä, vaikka joku kirjoitus ehkä olisi voinut olla toisin.

Toimittaja *Mäkelä* pyysi saada tämän johdosta ilmoittaa, ettei hän ainakaan ollut lehden toimituksen eikä lehteä kannattavan osakeyhtiön puolesta antanut aihetta tällaisen kysymyksen vireille panemiseen. Kummasteli, mistä oli johdunut tällaisen asian esittäminen, eikä oikein tiennyt, tarkoittiko se luottamuksen vaiko moitteen ilmaisua. Omasta puolestaan puhuja tahtoi huomauttaa, että hän toimittajana myy lehdelle ainoastaan työnsä eikä suinkaan vakaumustaan, jonka ei silti tarvitse olla esteenä puoluehallituksen mielipiteen ilmaisulle lehdessä, jossa se kyllä voi ajaa asiaansa toimittajaa kuulematta. Huomautti vielä, että hän panee nimensä näkyviin ja kirjoittaa aina omassa nimessään.

Hra *Salin* ihmetteli myöskin, mitä tietä tällainen asia oli tullut esiin. Hän ei myöskään ollut antanut siihen aihetta.

Keskustelu päättyi tähän, kun kokouksessa ilmeni mielihetki, ettei ollut syytä ottaa huomioon puheenaista lausuntoa.

4. Kokouksen lopettaminen.

Kun kokouksen ohjelma oli loppunut, lausui t:ri *N. R. af Ursin*:

Arvoisat Työväenyhdistysten edustajat!

Meidän työemme on nyt loppunut. Tulos on näyttänyt, että työväenasia on ottanut suuren askeleen eteenpäin. Me olemme tehneet päätöksiä, jotka syvästi tulevat vaikuttamaan

työväenliikkeeseen. Minä luulen, että me olemme tehneet semmoisia päätöksiä, jotka tulevat syvästi vaikuttamaan koko meidän maamme ja kansamme kehitykseen. Sillä sanottakoon mitä tahansa, niin koko meidän kansamme tulevaisuus riippuu siitä, mitenkä työväenkysymystä meidän maassamme ajetaan.

Ellei kohoteta syviä rivejä parempaan asemaan, niin minä olen vakuutettu, että kansamme jää takapajulle, ettei se kulje eteenpäin.

Minä toivon sentähden hartaasti, että kaikki kansanluokat tulisivat käsittämään, miten tärkeätä on, että syvät rivit kohotetaan. Meidän kansamme on siksi lujalla pohjalla, että, jos työväki ja alemmat kansankerrokset pääsevät vaurastumaan ja myötävaikuttamaan, meidän kansamme ei huku, vaan se pysyy pystyssä. Olen vakuutettu, että semmoinen kansa, kuin meidän, ei katoa kansakuntien joukosta 1900 vuotta sen perästä kuin suuri mestari saarnasi kansakuntien yhdenvertaisuuden oppia koko maailmalle. Minä toivon ja minä olen varmasti vakuutettu, että työväenasia menee eteenpäin, sen monilukuisissa kannattajissa on niin paljon harrastusta, intoa ja rakkautta tähän asiaan, että niinkuin jo sanoin, tämä asia tulee voittoriemulla kulkemaan maailman läpi.

Siitä luottamuksesta, jota arvoisat edustajat ovat osoittaneet minulle, pyydän saada lausua sydämelliset kiitokset. Jokainen on kyllä huomannut, että minä en ole voinut paraimmalla tahdollanikaan täyttää kaikkia tehtäviäni, varsinkin kun on ollut niin tärkeitä asioita ratkaistavana. Mutta minä luulen, että jokainen, joka asettuu tälle paikalle, huomaa, ettei se olekaan helppo tehtävä, kun intohimot riehuvat ja kukin tahtoo ajaa asian läpi sen mukaan, kuin parhaaksi näkee.

Minä pyydän anteeksi sen, mitä en ole voinut täyttää, ja lopetan täten tämän merkillisen kolmannen työväenyhdistysten edustajain kokouksen. Eläköön Suomen työväenpuolue ja Suomen työväenliike!

Toimittaja *O. Hamström* kiitti puheenjohtajaa kokouksessa osottamastaan maltillisesta käytöstavasta. Kokouksessa ilmaantuneet useat vastaväitteet ja riitaisuudet ovat olleet omiansa tuskastuttamaan puheenjohtajaa, mutta siitä huolimatta hän on pitänyt silmällä että yleinen kokousten tapa ei ole tullut rikoiksi. Puhuja kohotti eläköönhuodon vasta valitulle puolueen johtajalle.

Kauppias *Pohjolainen* kiitti Turun työväenyhdistystä sydämellisestä vastaanotosta ja vierasvaraisuudesta ja toivotti edustajat tervetulleiksi Viipuriin 2 vuoden kuluttua.

Toimittaja *Kössi Koskinen* terotti mieliin niitä alkuvaikeuksia, joita puolueen perustaminen tuo mukanaan ja tulkitsi kokouksen luottamusta puolueen nyt valitun puheenjohtajan kykyyn ja tarmoon.

Suutari *E. Salin* puhui yhteistoiminnan merkityksestä se-
littäen täällä ilmautuneen erimielisyyden syiksi itsenäisyyden
luonteissa ja kiivaan harrastuksen, niin yksimielisiä kuin ol-
laankin pääasioissa. Esitti eläköönhuudon yksimielisyydelle.

Toimittaja *T. Tainio* lausui nyt hajoitetulle Suomen työ-
väenvaltuuskunnalle kokouksen täyden tunnustuksen ja kii-
toksen sen paljosta ja arvokkaasta työstä työväen asian hy-
väksi.

Puuseppä *Hoikka* kuvaili totuuden voitollista taistelua eri
aikoina ja esitti eläköönhuudon isänmaalle, jonka jälkeen
laulettiin »Maamme».

Työmies *Hyyryläinen* kiitti työtovereita yhteisestä työstä.
Puuseppä *A. Kärme kangas* puhui kokouksessa oleville nais-
edustajille ja työläisnaisille.

Neiti *I. Ahlstedt* vastasi Helsingin työväenyhdistyksen nais-
ten puolesta.

Työmies *Partti* puhui t:ri af Ursinille.

Puuseppä *K. F. Hellsten* kiitti vieraita Turun työväenyh-
distyksen puolesta ja

Kirjapainonomistaja *J. V. Hellberg* kiitti kokouksen siht-
teeriä, opettaja Karia.

5. Sähkösanomia.

oli kokoukselle saapunut, paitsi kokouksen alussa mainittua

Helsingistä

Menestykseen työnne Suomen köyhälistön hyväksi! Elä-
köön kansainvälinen työväenliike!

Walpas, Drockila, Nyström, Niemi,
Sanni Lähde, Olga Johansson.

Ylläolevan pöytäkirjan olemme tarkastaneet ja hyväksy-
neet.

N. R. af Ursin.

K. F. Hellsten.

T. Tainio: